

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kristýna Palasová

Ústava francouzské páté republiky

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Císař

Katedra: Právních dějin

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 27.06.2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 153 751 znaků včetně mezer.

Kristýna Palasová

V Praze dne 27.06.2023

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této diplomové práce JUDr. Jaromíru Císařovi za jeho cenné rady, připomínky a konstruktivní kritiku, díky nimž jsem mohla tuto práci úspěšně zpracovat.

Obsah

ÚVOD	7
1. ÚSTAVA FRANCOUZSKÉ PÁTÉ REPUBLIKY	9
1.1. Republikánské dějiny	9
1.1.1. Od monarchie k první republice	9
1.1.2. Od první republiky k monarchii	10
1.1.3. Od monarchie k druhé republice	12
1.1.4. Třetí republika	13
1.1.5. Nástup Charlese de Gaullea	14
1.2. Ústava páté republiky	15
1.2.1. Přechod od režimu čtvrté republiky k režimu páté republiky	16
1.2.2. Ústavní blok	17
1.3. Principy, na kterých byla Ústava vystavěna	19
1.3.1. Článek 1 Ústavy	20
1.3.2. Článek 2 Ústavy	27
2. VÝKONNÁ MOC	29
2.1. Prezident	29
2.1.1. Volba Prezidenta	29
2.1.2. Pravomoci a omezení	30
2.2. Vláda a její předseda	33
2.2.1. Členství ve vládě	34
2.2.2. Přesahy do zákonodárné moci	35
2.3. Dvojí čtení Ústavy, aneb o kohabitaci	37
2.3.1. Kdo určuje politiku národa	38
2.3.2. Kdo jmenuje do civilních a vojenských funkcí	41
3. ZÁKONODÁRNÁ MOC	46
3.1. Národní shromáždění	47
3.2. Senát	47

3.3.	Společná ustanovení pro obě komory Parlamentu.....	48
3.3.1.	Členství v Parlamentu	49
3.3.2.	Zákonodárna iniciativa.....	50
4.	SOUDNÍ MOC	52
4.1.	Orgány soudní moci.....	53
4.2.	Ústavní soudnictví.....	55
4.2.1.	Dějiny Ústavní rady	56
4.2.2.	Členové Ústavní rady.....	57
4.2.3.	Činnost a pravomoci Ústavní rady	59
4.3.	Kontrola ústavnosti.....	62
4.3.1.	Apriorní kontrola ústavnosti.....	62
4.3.2.	Aposteriorní kontrola ústavnosti, aneb prioritní otázka ústavnosti	64
	ZÁVĚR.....	67
	SEZNAM ZKRATEK.....	69
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	70
	ABSTRAKT	81
	KLÍČOVÁ SLOVA	81
	ABSTRACT	82
	KEY WORDS	82

Úvod

Ústava je základní akt, který formuje společnost, zakotvuje základní fungování institucí a určuje pravidla pro přijímání právních norem. Ústava je národní hrdostí a v ideálním případě odráží společenskou identitu. Někde se Ústava transformuje a někde umírá a rodí se s každou novou reformní myšlenkou, jako je tomu právě ve Francii, která zažila patnáct Ústav, přičemž každá měla svou víceméně novou představu o fungování společnosti. Ústava je idea, kterou se snažíme vnést řád do chaosu. Nejdůležitější však je, aby Ústava zajišťovala práva a stanovovala dělbu moci, jak to uvádí Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, tedy že společnost, která nemá rozdělenou moc a zajištěná práva, vlastně nemá Ústavu. Jelikož to je smyslem Ústavy, tedy rozdělení pravomocí¹.

Teorie dělby moci je úzce spjata s filozofií osvícenství². Již John Locke ve svém slavném díle Druhé pojednání o vládě z roku 1689 rozdělil moc ve státě na zákonodárnou a výkonnou, přičemž považoval za první a pozitivní zákon zřízení zákonodárné moci. Tento první a pozitivní zákon není ničím jiným než Ústavou. Zákonodárná moc si nesmí osvojovat moc vládnout, ale musí vykonávat spravedlnost a rozhodovat o právech podle vyhlášených stálých zákonů skrze oprávněné soudce³. Ačkoliv tedy mluví o soudcích, přenáší právo soudit a trestat na výkonnou moc.

S rozdělením moci tak, jak jej známe dnes, tedy na výkonnou, zákonodárnou a soudní, přišel až Charles Montesquieu o téměř šedesát let později, čímž se Francie stala kolébkou dělby moci. Locke i Montesquieu, oba viděli jako příliš velké pokušení, aby osoby kumulovaly různé moci ve svých rukou. Tedy podle Locka, aby osoby, které vytváří zákony, měly moc je i provádět⁴ a podle Montesquieuho je každý, kdo má moc, v pokušení ji zneužívat, a proto je dělba moci řešením k zabránění jejímu zneužití⁵. Současně ale Montesquieu nemluví o dělbě moci jako o *séparation des pouvoirs*, nýbrž o *distribution des pouvoirs*, tedy jeho hlavní myšlenka se týká jejího rozdělení, nikoliv oddělení⁶. Na což má stejný názor i P. Packet, který tvrdí, že nejde ani tak o otázku oddělení moci, jako spíše o jejich rovnováhu pro účely zabránění jejího zneužití⁷.

¹ Michel Troper. À quoi sert la séparation des pouvoirs? Le point de vue de la théorie du droit

² Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 110

³ John Locke, Druhé pojednání o vládě, s. 107-110

⁴ John Locke, Druhé pojednání o vládě, s. 115

⁵ Charles Montesquieu, O duchu zákonů, s.188

⁶ JUDr. Michal Šejvl Ph.D., Idea právního státu v dějinách filozofie, s. 204

⁷ Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 111

Jelikož můžeme dát dělbu moci na roveň Ústavy, cílem této práce je analyzovat Ústavu prizmatem dělby moci. A protože se na dělbu moci díváme definicí Montesquieuho, tak s ní nezbytně souvisí i spolupráce mezi jednotlivými mocemi a jejich vzájemné vyvažování, ať se jedná o výkonnou moc, která vetuje zákony přijaté zákonodárnou mocí, ale i vázanost výkonné moci tou zákonodárnou⁸, např. v podobě odpovědnosti vlády Národnímu shromáždění.

Zatímco tedy první kapitola je věnována krátkému historickému exkurzu započatému právě rokem přijetí Deklarace práv člověka a občana a úvodním článkům Ústavy, v následující kapitole se již věnuji výkonné moci, která je představována jak Prezidentem, tak i vládou, a jejich vzájemným vztahem. Ve třetí kapitole si přiblížíme zákonodárnou moc, která ač měla být tou nejdůležitější mocí ve státě, takto významnou pozici nedorozí. Tuto práci zakončuji kapitolou o soudní moci se zaměřením na ústavní soudnictví představované Ústavní radou a její specifičností.

⁸ Charles Montesquieu, O duchu zákonů, s.199

1. ÚSTAVA FRANCOUZSKÉ PÁTÉ REPUBLIKY

1.1. Republikánské dějiny

Nynější pátá republika byla vystavěna na troskách té čtvrté, která se dožila pouhých dvanácti let a již při svém vzniku byla předurčena k zániku. Zavítáme však o krok zpět do roku 1789, kdy byla 26. srpna přijata Deklarace práv člověka a občana (*Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen*), jakožto zrod demokracie ve Francii, a která ve svém článku 16 zakotvila princip dělby moci⁹.

Tento krátký historický exkurz je zaměřen na dělbu moci a její vývoj a má za účel osvětlit souvislosti mezi tisíci lety trvající monarchie na jedné straně a na druhé straně pouhých 162 let trvající republik (k roku 2023), navzdory tomu, že první republika byla vyhlášena již v roce 1792, tedy přes 230 let zpět. V tomto období Francie zažila pět republik spolu s dalšími režimy a pouze ve čtvrté republice trvající dvanáct let se vystříдалo 21 vlád.

1.1.1. Od monarchie k první republice

Francie má dlouhou historii fungování státu ve formě monarchie v čele s vládcem, který drží téměř veškerou moc a je omezován postupně šlechtou a buržoazií až k prvnímu Národnímu shromáždění (*l'Assemblée nationale*), za který se prohlásil třetí stav měsíc po schůzi generálních stavů ve Versailles v roce 1789. První francouzská monarchie byla ustanovena již v roce 843 přímo ze Západní francké říše a od této doby monarchistické uspořádání, ač v různých podobách, zůstalo francouzskou doménou až do roku 1792, kdy byla nastolena první republika.

Ústava z roku 1791 přináší dělbu moci a vkládá suverenitu do rukou národa, přičemž ten je reprezentován zákonodárným orgánem a králem. Král drží výkonnou moc a vybírá a jmenuje své ministry¹⁰. Jednokomorové Zákonodárného shromáždění (*l'Assemblée législative*) je volené omezeným hlasovacím právem na dva roky a má pravomoc přijímat zákony a daně, stanovovat veřejné výdaje, ratifikovat smlouvy a vyhlášovat válku. Soudní moc vykonávají soudci bezplatně. Do své funkce jsou zvoleni občany a ustanoveni na základě patentních listů

⁹ Společnost, v níž není zajištěna garance práv, ani není stanovena dělba moci, nemá ústavu.

¹⁰ La Révolution: vers la première Constitution française (1789-1791), [<https://www.vie-publique.fr/fiches/268936-la-revolution-vers-la-premiere-constitution-francaise-1789-1791>]

krále. Kasační soud (*Tribunal de cassation*) zajišťuje soulad rozsudků s právem, čímž se jedná o nástroj nepřímé kontroly zákonodárce nad judikaturou¹¹.

V roce 1792 nově zvolené shromáždění tzv. Konvent (*la Convention*) dostalo za úkol vypracovat novou republikánskou ústavu po vzoru Spojených států amerických. První ústava z roku 1793 však nikdy nebyla použita¹² a v platnost vstoupila až Ústava z roku 1795, která reprezentovala první republiku, ačkoliv ke zrušení monarchie došlo již v září 1792¹³.

Ústava první republiky rozdělila zákonodárnou moc mezi dvě komory volené na tři roky omezeným hlasovacím právem, a to mezi Radu pětiset (*le Conseil des Cinq-Cents*), která měla zákonodárnou iniciativu, a Radu starších (*le Conseil des Anciens*), která zákony projednávala a následně o nich hlasovala¹⁴. Výkonná moc byla držena pětičlenným kolektivním orgánem nazvaným Direktorium (*le Directoire*).

Soudní moc byla vykonávána ve smírčím řízení smírčím soudcem (*un juge de paix*) a přísedícími; všichni voleni na dva roky. Jejich pravomoc byla blíže specifikována v zákoně. V případě, že smírčí soudce nebyl věcně příslušný, připadla pravomoc rozhodnout ve věci občanskoprávnímu soudu (*le tribunal civil*). Ve věcech trestních byl příslušný trestní soud (*le tribunal criminel*). Kasační soud fungoval jako druhá instance pro odvolání proti rozhodnutí soudů občanskoprávních i trestních. Nejvyšší soud (*Haute Cour de justice*) rozhodoval o obviněních vznesených Radou pětiset vůči členům zákonodárných sborů i proti členům výkonného Direktoria.

První republiku pronásledovala silná politická nestabilita, která nakonec vyústila ve státní převrat provedený Napoleonem Bonaparte s cílem zrušit dosavadní Ústavu a vytvořit novou.

1.1.2. Od první republiky k monarchii

K přijetí nové Ústavy došlo v roce 1799, tedy pouhé čtyři roky po přijetí Ústavy první republiky a stále ještě za doby fungování této republiky, přičemž tentokrát se zákonodárná moc rozděluje mezi čtyři komory Parlamentu, tedy mezi Státní radu (*le Conseil d'État*), Tribunát (*le Tribunat*), Zákonodárný sbor (*le Corps législatif*) a Senát (*le Sénat*), avšak žádná komora není volena v přímých volbách.

¹¹ Riccardo Guastini, La fonction juridictionnelle dans la constitution de l'an III. Publikováno v: Roger Dupuy, Marcel Morabito 1795, POUR UNE RÉPUBLIQUE SANS RÉVOLUTION.

¹² Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 275

¹³ Michel Perottino, Francouzský politický systém, s. 22

¹⁴ Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 275

Senát má v Ústavě vlastní hlavu nazvanou O Konzervativním senátu (*Du Sénat conservateur*) a není zařazen pod zákonodárnou moc. Členové jsou voleni doživotně a jsou neodvolatelní. Jeho posláním je střežit Ústavu a zajišťovat ústavnost zákonů přijatých v Zákonodárném sboru a ústavnost aktů vlády¹⁵. Fakticky je ale Senát prodlouženou rukou Napoleona. Členové Tribunátu a Zákonodárného sboru byli jmenováni přímo vládou. Soudní moc zůstala od první republiky nezměněna.

Vláda byla představována třemi konzuly, z nichž však pouze první držel veškerou faktickou moc. Tímto konzulem nebyl nikdo jiný než Napoleon Bonaparte. Za ním se v následujících letech táhla řada nikoliv pouze vojenských, ale i diplomatických úspěchů, a tak byl v roce 1802 jmenován Senátem do úřadu doživotně. Tato změna se promítla i v přijetí nové Ústavy z roku X, přičemž zbytek institucí zůstal nedotčen. Jeho absolutní nepostradatelnost byla všudypřítomná a vedla k jeho jmenování – opět Senátem – císařem pouhé dva roky poté.

V roce 1804 došlo k přijetí nové Ústavy, kde byl konzulát změněn na císařství. Ačkoliv nadále existuje dělba moci jakou známe z Napoleonovi republiky, veškerá faktická moc je koncentrována v rukou císaře, a to až do roku 1814, kdy Napoleon prohrává v rozhodující bitvě u Lipska a je odsunut na ostrov Elba, aby se zase mohl vrátit a nastolit tzv. stodenní císařství (*les Cent-Jours*).

Ludvík XVIII následně vydává v roce 1814 Ústavní listinu (*Charte constitutionnelle*), která obnovuje královskou suverenitu¹⁶. Veškerá výkonná moc je koncentrována v rukou krále, kterému současně náleží zákonodárná iniciativa a který je symbolem spravedlnosti, jež je jeho jménem vykonávána soudci. Omezená zákonodárná moc náleží dvoukomorovému Parlamentu složenému z Poslanecké sněmovny (*la Chambre des députés*) volené na pět let a Sněmovny reprezentantů (*la Chambre des pairs*), jejíž členové byli jmenováni králem. Jediná autonomní pravomoc komor se týká daní, které nelze stanovit bez jejich souhlasu¹⁷.

Konstituční monarchie trvá až do povstání v roce 1830, kdy je dosazen na trůn nový občanský král Louis-Philippe. Ústavní listina z roku 1814 zůstala v platnosti, nicméně prošla revizí a byla odhlasována ve shromáždění. Poprvé se zde objevuje zásada odpovědnosti ministrů vůči Parlamentu. Tehdejší úprava obecných soudů a tribunálů zůstala zachována, stejně jako smírčí soud. Ačkoliv nový král nedržel žádnou faktickou moc, jeho symbolické

¹⁵ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 277

¹⁶ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, s. 433

¹⁷ La Restauration (1814-1830): les prémices d'un régime parlementaire, [<https://www.vie-publique.fr/fiches/268870-la-restauration-1814-1830-les-premices-dun-regime-parlementaire>]

postavení se mu po čase přestalo líbit a začal si vybírat ministry, kteří sdíleli jeho názory na královskou moc. Ministři mohli být členy Poslanecké sněmovny i Sněmovny reprezentantů.

1.1.3. Od monarchie k druhé republice

Monarchie byla svržena v roce 1848 z důvodu všestranné nespokojenosti obyvatel, která nastala po stabilitě panující zde od roku 1840. Občané volající po reformě volebního systému se vydávají do ulic. Občanský král Louis-Philippe abdikuje a prchá do Anglie.

Pád monarchie dal zrod nové republice, která čelila stejným náladám jako ta první. Mezi umírněnými a radikály zavládlo napětí, a to jak ve vládě, tak mimo ni, což vedlo k řadě demonstrací. Na prezidentský úřad je zvolen 75 % odevzdaných hlasů Louis-Napoleon Bonaparte, a to především z důvodu svého původu a jména. Nová Ústava zakotvuje pokrokové myšlenky, včetně zrušení otroctví¹⁸. Zákonodárná moc je svěřena jedinému Shromáždění (*l'Assemblée*) tvořeného ze sedmi set padesáti členy volenými všeobecným přímým hlasováním. Figuruje zde též Státní rada, která projednává vládní návrhy zákona. Lidovost této republiky je zakotvena v článku 81 Ústavy, který říká, že spravedlnost je vykonávána bezplatně jménem francouzského lidu. Nejvyšší soud je znovu povolán k posuzování obvinění vznesených Shromážděním proti Prezidentu nebo ministrům.

Netrvá dlouho a na konci roku 1851 stojí francouzský prezident Louis-Napoleon Bonaparte v čele dalšího převratu, když rozpouští Shromáždění a nechává vytvořit novou Ústavu. Ta byla přijata v roce 1852 a navrácí moc do rukou výkonné moci a současně obnovuje pořádky osvědčené za prvního císařství. V čele je Prezident s výlučnou zákonodárnou iniciativou, který jmenuje ministry a jehož jménem je vykonávána spravedlnost. Nejvyšší soud rozhoduje o všech zločinech, útocích nebo spiknutí spáchaných proti Prezidentovi a bezpečnosti státu. Proti jeho rozhodnutí se nelze odvolat ani podat kasační stížnost. Omezená zákonodárná moc je rozdělena mezi Zákonodárný sbor, Státní radu a Senát. Zákonodárný sbor je jediný orgán volený ve všeobecných volbách; projednává zákony a hlasuje o nich, nicméně nemá zákonodárnou iniciativu¹⁹. Tentýž rok je obnoveno císařství a Louis-Napoleon Bonaparte je jmenován Senátem za císaře Napoleona III.

¹⁸ Michel Perottino, Francouzský politický systém, s. 23

¹⁹ Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 281

1.1.4. Třetí republika

Císařství pod vládou Napoleona III. trvalo až do roku 1870, avšak již od roku 1860 se režim přesouval od autoritářského k liberálnímu, přičemž zákonodárné orgány posilovaly svoji moc. V tomto roce Francie vyhlásila válku Prusku a byla drtivě poražena, zajatý Napoleon III abdikoval na svoji funkci. Následovalo vyhlášení nové, třetí republiky a ustanovení takzvané Prozatímní vlády národní obrany²⁰.

Rok poté se konaly volby do Národního shromáždění, ve kterém zasedlo 686 poslanců. Většina poslanců byla monarchistická, ale nedokázali se sjednotit, aby ustanovili monarchii. Neúspěchy založení monarchie vedly k postupnému přijetí ústavních zákonů (*les lois constitutionnelles*) z let 1871, 1873 a 1875, které měly pomoci překonat přechodné období²¹. Tři ústavní zákony z roku 1875 daly základy parlamentnímu systému a společně vytvořily novou Ústavu třetí republiky; zahrnovaly 34 článků, neobsahovaly však žádnou preambuli ani deklaraci o formě státu. Cílem těchto ústavních zákonů bylo založit dualistický systém, tedy takový režim, který by fungoval jak za republiky, tak i za konstituční monarchie.

Výkonná moc je rozdělena mezi dva instituty: Prezidenta, případně presumptivního monarchu a vládu. Prezident je neodpovědný ze své funkce a má významné pravomoci, nicméně ty vyžadují kontrasignaci ministrů, tedy členů vlády. Zákonodárná moc je vložena do rukou Parlamentu. Poprvé se zde objevuje Poslanecká sněmovna (*la Chambre des députés*), která je volena v přímých všeobecných volbách na čtyři roky.

Došlo k zavedení druhé komory Parlamentu: Senátu, který měl fungovat jako protiváha dolní komory v případě, že by republikáni vytvořili většinu. Účelem Senátu bylo poskytnutí politických pozic konzervativcům²². Senát je volen v nepřímých volbách s funkčním obdobím devíti let.

V roce 1876 se konaly první volby do Poslanecké sněmovny a hned o rok později Prezident využil svou pravomoc ji rozpustit, a to z důvodu jejího složení, jelikož sestávala ze dvou třetin z republikánů²³. Krize v roce 1877 změnila politickou praxi tak, že ministři jsou nyní odpovědní Poslanecké sněmovně, nikoliv již Prezidentovi a právo rozpustit Poslaneckou sněmovnu se stalo nástrojem pouze výjimečným. Následně v roce 1884 se reviduje možný dualismus prohlášením, že Francie se vzdává monarchie a že republika je ustanovena jako definitivní

²⁰ Michel Perottino, Francouzský politický systém, s. 25

²¹ Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 287

²² Michel Perottino, Francouzský politický systém, s. 28

²³ Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 289

režim²⁴, jelikož republikáni vytvořili většinu v obou komorách Parlamentu. Od této doby se ve francouzských ústavách objevuje znění článku, že republiková forma vlády nemůže být předmětem revizního návrhu.

Ač republika trvala 70 let – jednalo se o (zatím) nejdéle trvající republiku, čelila politické nestabilitě, která se promítla i v množství vlád (104), které se v této republice vystřídaly, a nakonec nebyla schopna přežít druhou světovou válku. Nestabilita je přičítána mizivé politické morálce, velkému počtu politických stran se slabou vnitřní organizací a neschopností Parlamentu podpořit vládu v jejích iniciativách. Obvykle vláda rezignovala poté, co se jí nepodařilo přesvědčit Parlament o schválení jejího návrhu zákona²⁵.

1.1.5. Nástup Charlese de Gaullea

Období mezi lety 1940 až 1944 bylo temným obdobím pro celou Evropu. Generál de Gaulle byl v čele vlády svobodné Francie (*le gouvernement de la France libre*), která sídlila v Londýně²⁶. Po skončení války byla republika obnovena. Charles de Gaulle zastával názor, že vichistický režim byl vládou zrádců, a odmítl v roce 1944 vyhlásit republiku, jelikož nikdy nepřestala existovat²⁷. V říjnu 1945 se konaly volby do Poslanecké sněmovny a hned na to se konalo referendum, kde se rozhodovalo, zda nově zvolenou Poslaneckou sněmovnu přeměnit na Ústavodárný sbor, jemuž dalo nakonec vznik téměř jednohlasné „ano“²⁸. Následně byl de Gaulle pověřen k vytvoření nové prozatímní vlády. Spor o to, zda je třeba mít silný zákonodárný sbor na úkor moci výkonné, anebo naopak, se vyostřoval. Zastánci se našli pro obě možnosti, zatímco generál de Gaulle se držel stranou, a nakonec rezignoval na post prozatímního Předsedy vlády, jelikož nesouhlasil se směrem, kterým se Ústavodárný sbor vydával.

Ústava čtvrté republiky byla vyhlášena dne 27. října 1946 a čerpala z té třetí, jelikož struktura orgánů jí byla nápadně podobná. Poslanecká sněmovna byla přejmenována na Národní shromáždění a byla těžištěm moci. Zákonodárnou moc sdílela s Radou republiky (*Conseil de la République*), která měla velmi omezené pravomoci. Společně volily Prezidenta, který neměl politickou odpovědnost a zastával převážně reprezentativní pravomoci²⁹.

²⁴ Joseph Barthélemy, Paul Duez, *Traité de droit constitutionnel*, s. 32

²⁵ Michel Perottino, *Francouzský politický systém*, s. 35

²⁶ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 303

²⁷ Michel Perottino, *Francouzský politický systém*, s. 51

²⁸ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 306

²⁹ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, s. 468, 469

Politická roztržitost reprezentace a absence stabilních politických většin byla přejatá již z předchozí republiky. Současně Parlament začal přenechávat zákonodárnou iniciativu vládě. Tato politická praxe vedla k záměně pravomocí, která však nepřinášela institucionální stabilitu. Toto uspořádání bylo silně kritizováno generálem de Gaullem, jenž se znovu vrátil na scénu v předvečer událostí, které nadobro ukončily čtvrtou republiku.

Čtvrtá republika usilovala o udržení koloniální říše, avšak poté, co se vypořádala s problémy v Indočíně, začalo alžírské povstání. Julien Boudon se zmiňuje o dvojí slabosti této republiky, tedy o institucionální slabosti a současně o politicko-vojenské slabosti³⁰, jelikož nikdo nedokázal rozhodnout o tom, jak se bude situace v Alžírsku řešit. Zde opět nastupuje generál de Gaulle, který míní přeměnit republiku posílením výkonné moci a konečně tak zhmotnit své ideály. Tehdejší prezident René Coty oznamuje, že se obrací na nejslavnějšího Francouze³¹, tj. Charlese de Gaullea a pověřuje ho k vytvoření nové vlády.

Může se zdát, že francouzská čtvrtá republika ztroskotala právě v důsledku bojů, které se odehrávaly v Alžírsku, což bylo i mé prvotní pochopení nastolení nové republiky, avšak při hlubším studiu francouzské republikánské historie můžeme vidět určitý opakující se model. Nastolení parlamentní republiky po monarchii jenom proto, aby mohl být následně proveden převrat monarchie v republiku. Koncentrace veškeré moci v rukou jednoho muže a následný přesun veškeré moci kolektivnímu zákonodárnému orgánu. Neustálé přetahování o moc mezi zákonodárnými orgány a výkonnou mocí. Francie potřebuje silnou vůdčí osobnost, ke které bude moci vzhlížet, avšak současně si chce udržet veškerá práva a svobody, za které bojovala již od velké revoluce. Toto hledání vhodného vyvážení moci při zachování svého jedinečného charakteru mělo významný dopad na budování nynější páté republiky a je stejně tak zásadní pro zachování její stability.

1.2. Ústava páté republiky

V roce 1958 spatřila světlo světa Ústava páté – nynější – republiky. Oproti ústavám předchozích republik došlo k výraznému posílení výkonné moci na úkor Národního shromáždění a k zakotvení mocného Prezidenta, jak de Gaulle pronesl na tiskové konferenci: „...kdo by věřil, že generál de Gaulle, povoláný ke kormidlu by se spokojil s inaugurací chryzantém?“³².

³⁰ Julien Boudon, Manuel de droit constitutionnel, s. 11

³¹ La Constitution de la Ve République: comment est-elle née? [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/la-constitution/la-constitution-de-la-ve-republique-comment-est-elle-nee>]

³² Generál Charles de Gaulle na tiskové konferenci z 9. září 1965

Ústava páté republiky, stejně jako Ústava čtvrté republiky, byla předána k odsouhlasení v referendu, kterého se zúčastnilo 80 % voličů, z nichž 82 % bylo pro přijetí Ústavy, a to v pevninské Francii, ale i v zámoří a v Alžírsku. Ústava byla vyhlášena v úředním věstníku (*le Journal officiel*) dne 5. října 1958.

1.2.1. Přechod od režimu čtvrté republiky k režimu páté republiky

Pro toto období, tzv. období přechodu, byla do Ústavy zakomponována přechodná ustanovení: články č. 90, 91 a 92, které byly zrušeny ústavním zákonem č. 95-880 ze dne 4. srpna 1995. Lhůta k přeměně institucí byla stanovena na čtyři měsíce od vyhlášení Ústavy. V tomto období bylo třeba napřed konat parlamentní volby, které předcházely volbám prezidentským, jelikož poslanci Národního shromáždění se účastnili volby Prezidenta. Senát dostal výjimku a jeho ustanovení se mělo konat do konce července roku 1959, jelikož byl shledán jako instituce nejméně potřebná pro řízení republiky. Dále bylo třeba zřídit komisi pro výkon pravomocí Ústavní rady podle článků 58 a 59 Ústavy.

Ústavní rada (*le Conseil constitutionnel*) je zásadní orgán pro volby Prezidenta, jelikož zajišťuje jejich řádný průběh, přezkoumává stížnosti a současně vyhláší jejich výsledky³³. Také dohlíží na řádný průběh voleb členů Národního shromáždění, které bylo v té době prvořadé, ale také na řádný průběh voleb do Senátu³⁴. Když se podíváme na způsob ustanovení Ústavní rady, zjistíme, že tři členy jmenuje Prezident, tři jmenuje předseda Národního shromáždění a tři předseda Senátu³⁵, přičemž tyto funkce ještě nebyly obsazené, aby mohlo dojít ke jmenování Ústavní rady v souladu s Ústavou. Z tohoto důvodu na řádný průběh prvních voleb dohlížela komise pro výkon pravomocí Ústavní rady.

Článek 92 byl kontroverzní, jelikož rozšířil pravomoci vlády o možnost vydávat legislativní akty tzv. nařízení (*l'ordonnance*) se silou zákona týkající se všemožných záležitostí. Nařízení se týkala především ustanovení institucí, fungování veřejné moci a opatření nezbytných pro život národa, ochranu občanů a zajištění svobod³⁶. Tato pravomoc trvala pouze po dobu přechodného období čtyř měsíců a byla omezena v proceduře přijímání nařízení se silou zákona tím, že přijetí předcházela konzultace se Státní radou. Toto zmocnění k vydávání nařízení je odvozeno přímo z Ústavy, a tedy nedošlo (ani nemohlo dojít) ke zmocnění ze strany

³³ Článek 58 Ústavy

³⁴ Článek 59 Ústavy

³⁵ Článek 56 Ústavy

³⁶ Julien Boudon, Manuel de droit constitutionnel, s. 24

Parlamentu, avšak ani po přijetí nařízení nedochází k žádné ratifikaci Parlamentem. Šlo tedy o posílení moci výkonné na úkor zákonodárné již zpočátku páté republiky.

Po dobu tohoto přechodného období nejednou vyvstane otázka, co lze ještě subsumovat pod pojem „nezbytné pro život národa“, a je tedy třeba upravit vládním nařízením a nepočká to do řádného parlamentního zasedání. Na základě tohoto zmocnění byly přijaty desítky nařízení. Některé z těchto nařízení, především nařízení týkající se organického práva (*la loi organique*) – také ústavní právo – jsou stále v účinnosti, jelikož jejich novelizace či úplné zrušení podléhá zvláštnímu režimu dle článku 46 Ústavy.

Tento postup stanoví přijetí zákona v obou komorách Parlamentu ve stejném znění a v případě, že nedojde ke schválení shodného znění, může jej Národní shromáždění v závěrečném čtení schválit pouze absolutní většinou. Před vyhlášením zákona jej Ústavní rada (*le Conseil constitutionnel*) musí prohlásit za souladný s Ústavou³⁷. Nařízení, která byla takto přijata jsou mimo jiné nařízení č. 58-1067, o organickém zákoně o Ústavní radě nebo nařízení č. 58-1099, o organickém zákoně k provádění článku 23 Ústavy. Článek 23 Ústavy se týká neslučitelnosti určitých funkcí ve veřejné správě.

Nové instituce byly zřízeny na přelomu let 1958 a 1959. De Gaulle se stává novým, prvním Prezidentem páté republiky a zasedá do křesla, které mu bylo ušito na míru. Senát poprvé zasedá 28. dubna 1959, tedy v termínu. 22. června 1959 jsou zřízeny všechny instituce a končí přechodné období.

1.2.2. Ústavní blok

Vzhledem k tomu, že francouzský ústavní pořádek neobsahuje pouze Ústavu ze dne 4. října 1958 jakožto nejvyšší zákon země, ale jedná se o vícero dokumentů, hovoříme o ústavním pořádku, který ústavní praxe nazývá „ústavní blok“ (*bloc de constitutionnalité*)³⁸. Neexistuje v něm hierarchie norem a případné konflikty mezi ústavními normami mají být řešeny smířcím jednáním³⁹.

Ústava obsahuje vlastní preambuli a v šestnácti hlavách rozložených 108 článků s číslováním 1-89. Ústava byla novelizována celkem dvacet čtyři krát od svého přijetí. Mezi lety 1958 až 1991 však byla Ústava novelizována pouze pětkrát a od roku 1992 proběhlo hned devatenáct novelizací, kdy poslední byla provedena ústavním zákonem č. 2008-724 ze dne 23.

³⁷ Článek 46 Ústavy, poslední věta

³⁸ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 83

³⁹ Rozhodnutí č. 81-132 DC ze dne 16. ledna 1982, bod 15 odůvodnění

července 2008 přijatým k příležitosti 50. výročí Ústavy. Jednalo se o nejrozsáhlejší novelizaci Ústavy, která se týkala více než poloviny všech článků.

Druhá novelizace Ústavy z roku 1962 je jednou z nejdůležitějších novelizací vůbec, a to z důvodu kontroverzí týkající se způsobu, jakým byla Ústava změněna, a současně tato novelizace změnila praxi v pořádání referenda. V roce 1962 de Gaulle oznámil, že plánuje uspořádat referendum o volbě Prezidenta ve všeobecných přímých volbách, jelikož Články 7 a 8 Ústavy stanovovaly, že Prezident je volen v nepřímých volbách. De Gaulle se vyjádřil, že referendum bude mít konstitutivní charakter. Toto referendum se konalo podle článku 11, které je tradičně vnímáno jako legislativní referendum, a nikoliv podle článku 89, které umožňuje novelizaci Ústavy právě na základě referenda. Nicméně, když předseda Senátu podal podnět Ústavní radě k přezkoumání ústavního zákona, kterým byla změněna Ústava, ta rozhodla, že není kompetentní k přezkoumávání zákonů přijatých v referendu, které vyjadřují národní suverenitu⁴⁰. Volba Prezidenta byla tedy právoplatně změněna z nepřímé na přímou referendem konaným podle článku 11 Ústavy, který byl následně přednostně používán pro konání referenda⁴¹.

V případě novelizací Ústavy existuje jeden absolutní zákaz, tedy absolutní nemožnost změnit ustanovení Ústavy, a to se týká článku 89 alinea 5. Tento článek zakotvuje republikánskou formu vlády. Toto ustanovení se stalo zásadní již v třetí republice, kdy byl dualismus kompletně vytlačen ve prospěch republiky.

K relativním zákazům novelizace Ústavy patří článek 89 alinea 4, který stanoví, že Ústavu nelze novelizovat v případě narušení celistvosti území. Toto ustanovení odkazuje na události druhé světové války, kdy Národní shromáždění udělilo ústavodárnou moc maršálu Pétainovi v době, kdy již velká část pevninské Francie byla okupována německými vojsky. Stejně tak se změny Ústavy neprovádí v době uvolnění funkce Prezidenta a v období mezi prohlášením Prezidenta za trvale nezpůsobilého k výkonu funkce a volbou jeho nástupce podle článku 7 Ústavy alinea 11. Tyto zákazy potvrdila i Ústavní rada⁴².

Neoddělitelnou součástí Ústavy je preambule Ústavy z 27. října 1946 zakotvující práva a svobody, které mají ústavní hodnotu⁴³. Tato preambule se také hlásí k Deklaraci práv člověka a občana z 26. srpna 1789, která je dalším ústavním textem. Obsahuje úvodní slovo a 17 článků. Její ústavní hodnota byla potvrzena Ústavní radou⁴⁴.

⁴⁰ Rozhodnutí č. 62-20 DC ze dne 6. listopadu 1962

⁴¹ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 406

⁴² Rozhodnutí č. 92-312 DC ze dne 2. září 1992

⁴³ Rozhodnutí č. 70-39 DC ze dne 19. června 1970; rozhodnutí č. 71-44 DC z 16. července 1971, bod 2 odůvodnění

⁴⁴ Rozhodnutí č. 2006-545 DC ze dne 28. prosince 2006

Charta životního prostředí (*Charte de l'environnement*) z roku 2004 byla integrována do ústavního bloku ústavním zákonem č. 2005-205 v roce 2005 a její místo potvrdila Ústavní rada v rozhodnutí, když uvedla, že: „Vzhledem k tomu, že podle čl. 5 Charty životního prostředí...tato ustanovení, stejně jako všechna práva a povinnosti definované v Chartě životního prostředí, mají ústavní hodnotu...“⁴⁵ a „vzhledem k tomu, že tato ustanovení, stejně jako všechna práva a povinnosti definované v Chartě životního prostředí, mají ústavní hodnotu“⁴⁶.

Chartu životního prostředí uvozuje sedm důvodů jejího vzniku, přičemž nejvýznamnější je že přírodní zdroje a rovnováhy stojí za vznikem lidstva⁴⁷, protože je životní prostředí společným dědictvím lidstva⁴⁸, a proto se o ochranu životního prostředí musí usilovat stejně jako o ostatní základní zájmy národa⁴⁹. Následně obsahuje deset článků, které jsou psány v duchu, že „každý musí podporovat udržitelný rozvoj, přispět k ochraně životního prostředí a odvracet škody“.

Vzhledem k formulaci Charty tyto články sice mají ústavní hodnotu, nezakládají však práva a svobody, které Ústava zaručuje, nelze je tedy uplatnit na podporu prioritní otázky ústavnosti (*la question prioritaire de constitutionnalité*, také QPC – o čemž blíže v kapitole 4.3.2.)⁵⁰, viz abstrakt k rozhodnutí Ústavní rady, které stanoví, že pouze „Články 1 až 4 Charty životního prostředí patří mezi práva a svobody, které Ústava garantuje a kterých se lze dovolávat prostřednictvím QPC“⁵¹. Bohužel tak ani článek 6, který stanoví, že: „Veřejná moc musí podporovat udržitelný rozvoj. Za tímto účelem sladuje ochranu a zlepšování životního prostředí, hospodářský rozvoj a sociální pokrok.“⁵², nezakládá žádná práva a nemůže být uplatněn jako prioritní otázka ústavnosti⁵³.

1.3. Principy, na kterých byla Ústava vystavěna

Každá Ústava stojí na určitých principech, které jí dávají duši. Jedná se o filozofické, politické a hodnotové názory společnosti. V Ústavě páté republiky najdeme tyto principy především v preambuli, dále v článku prvním a v hlavě I. Ústavy. Některé z dalších principů jsou však roztroušeny po celé Ústavě, tedy v hlavě VIII O soudní moci, v hlavě XI bis O

⁴⁵ Rozhodnutí č. 2008-564 DC z 19. června 2008, bod 18 odůvodnění

⁴⁶ Rozhodnutí č. 2008-564 DC z 19. června 2008, bod 49 odůvodnění

⁴⁷ Charta životního prostředí, alinea 1

⁴⁸ Charta životního prostředí, alinea 3

⁴⁹ Charta životního prostředí, alinea 6

⁵⁰ Rozhodnutí č. 2014-394 QPC z 7. května 2014, body odůvodnění 4 a 5

⁵¹ Rozhodnutí č. 2014-394 QPC z 7. května 2014, úřední věstník ze dne 10. května 2014, strana 7873, text č. 78

⁵² Charta životního prostředí, článek 6

⁵³ Rozhodnutí č. 2012-283 QPC ze dne 23. listopadu 2012, bod 22 odůvodnění

Ochránci práv (*le Défenseur des droits*), v hlavě XII O Územní samosprávě (*Des Collectivités territoriales*), v hlavě XIII Přejícná ustanovení týkající se Nové Kaledonie (*Dispositions Transitoires relatives a la Nouvelle-Calédonie*) a nakonec v hlavě XV O Evropské unii.

Ústava stojí na pěti základních principech. První z těchto principů je zdroj moci, který je odvozován od všeobecného volebního práva, a nikoliv již od Boha, případně na základě dědičného principu. Druhý princip je dělba moci, známá již od Deklarace práv, a která se projevila též v Ústavě z roku 1848: „*Dělba moci je první podmínkou svobodné vlády*“⁵⁴. Dělbá moci se však netýká jen výkonné, zákonodárné a soudní moci jako takové, ale z principu dělby moci vychází i finanční autonomie dotčených orgánů⁵⁵. Třetí princip je odpovědná vláda.

Další princip je nezávislý soudní orgán, který dohlíží na zachování základních práv a svobod deklarovaných v roce 1789 a 1946. Jeho nezávislost však není zaručena pouze Ústavou, ale i Prezidentem republiky, který je garantem nezávislosti soudního orgánu⁵⁶.

Poslední základní princip je spojení francouzských národů, které nese jméno Společenství (*la Communauté*). Původní znění Ústavy z roku 1958 obsahovalo hlavu XII, která se v roce 1993 stala hlavou XIII O společenství a která zahrnovala Francouzskou republiku a její bývalé koloniální říše. Vzhledem k postupnému vyhlašování nezávislosti bývalých koloniálních říší ztratily ustanovení o Společenství smysl a hlava XII byla zrušena ústavním zákonem ze dne 4. srpna 1995, ačkoliv Společenství zaniklo již v roce 1962.

1.3.1. Článek 1 Ústavy

Článek 1 Ústavy alinea 1 zní: „*Francie je nedělitelná, sekulární, demokratická a sociální republika. Zajišťuje rovnost všech občanů před zákonem bez rozdílu původu, rasy nebo náboženství. Respektuje všechna náboženská přesvědčení. Je organizována decentralizovaně.*“ Alinea 2 zní: „*Zákon podporuje rovný přístup žen a mužů k voleným úřadům a funkcím, jakož i k pracovním a společenským pozicím.*“

NEDĚLITELNÁ REPUBLIKA

Nedělitelnost se od Francouzské revoluce objevuje v Ústavě každé francouzské republiky s výjimkou ústavních zákonů z roku 1875, které byly omezeny pouze na fungování veřejné moci. Nedělitelnost není totéž, co jednotnost, příkladem může být federace, která je stále

⁵⁴ Ústava z roku 1848, článek 19

⁵⁵ Rozhodnutí č. 2001-448 DC ze dne 25. července 2001, bod 25 odůvodnění

⁵⁶ Článek 64 Ústavy

nedělitelná, aniž by byla jednotná. Znamená to tedy nemožnost části území odtrhnout se od celku nebo se osamostatnit.

Nedělitelnost republiky zahrnuje pevninskou Francii, zámořská území i ostrov Nová Kaledonie. Vzhledem k událostem v Alžírsku, které byly jedním z důvodů rozpadu čtvrté republiky, nechtěla Francie opakovat stejné chyby. Po katastrofální operaci na ostrově Ouvéa v Nové Kaledonii v roce 1988 se vláda rozhodla pro vyjednávání, které v roce 1998 vyústilo v Dohodu z Nouméa. Tato Dohoda měla za cíl zmírnit napětí. Byla schválena v referendu a následně byla do Ústavy doplněna ústavním zákonem č. 98-610 ze dne 20. července 1998 hlavou XIII nazvaná Přechodná ustanovení týkající se Nové Kaledonie⁵⁷.

Organický zákon č. 99-209 ze dne 19. března 1999 měl stanovit podmínky a lhůty pro konání referenda o nezávislosti Nové Kaledonie. První referendum se konalo 4. listopadu 2018 a voliči v něm odmítli nezávislost 56,67 % většinou odevzdaných hlasů při 81 % účasti. V případě odmítnutí nezávislosti bylo stanoveno, že může být požádáno o nové referendum, které se následně konalo dne 4. října 2020, ač se mělo konat 6. září, ale bylo o měsíc odloženo z důvodu pandemie Covid-19. Tentokrát účast dosáhla 85 %, z nichž 53,26 % voličů opět odmítlo nezávislost Nové Kaledonie. Třetí a poslední referendum o nezávislosti Nové Kaledonie konané podle Dohody z Nouméa proběhlo dne 12. prosince 2021, kde se s konečnou platností rozhodlo pro odmítnutí nezávislosti s drtivou většinou odevzdaných hlasů 96,49 % voličů. Účast však vyvolává otázky o legitimitě rozhodnutí, jelikož se referenda zúčastnilo pouze 43,90 % oprávněných voličů.

SEKULÁRNÍ REPUBLIKA

Sekulární republika znamená, že politika a náboženství jsou dvě od sebe oddělené sféry zároveň na sobě nezávislé. Republika odsuzuje veškeré státní náboženství ani nefinancuje kult, který by byl vnímán jako státní náboženství. Tuto hodnotu potvrdila Ústavní rada: „*Princip sekularismu je jedním z práv a svobod zaručených Ústavou. Výsledkem je neutralita státu. Znamená to také, že republika neuznává žádné náboženství [jakožto státní náboženství]. Zásada sekularismu vyžaduje respektování všech vyznání, rovnost všech občanů před zákonem bez rozdílu náboženství a to, že republika zaručuje svobodný výkon náboženství. Z toho vyplývá, že republika nepodporuje žádné [státní] náboženství.*“⁵⁸. Současně však platí, že „*respektuje všechna přesvědčení*“⁵⁹, tedy i ta náboženská.

⁵⁷ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 344

⁵⁸ Rozhodnutí č. 2012-297 QPC ze dne 21. února 2013, bod 5 odůvodnění

⁵⁹ Článek 1 Ústavy alinea 1, věta třetí

DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Podle Jeana-Jacques Rouseau demokracie ve svém pravém slova smyslu neexistovala a nikdy ani existovat nebude, jelikož vláda je stále reprezentativní, jak sám píše: „*Je proti přirozenému řádu, aby velký počet vládl a aby malý počet byl ovládán.*“⁶⁰.

Nicméně v dnešní společnosti vnímáme demokracii jinak než Rouseau. Obrazem demokracie je především článek 3 Ústavy, který říká, že suverenita patří lidu, který ji vykonává prostřednictvím svých zástupců a hlasováním v referendu. Suverenita je odvozována od lidu neboli od národa, a nikoliv již od Boha nebo na základě historického titulu⁶¹.

Suverenita náleží lidem, kteří ji vykonávají nepřímo prostřednictvím představitelů volených v rámci institucí republiky nebo přímo prostřednictvím referenda. Referendum je pozůstatkem skutečně čisté demokracie, kdy je lidu svěřena moc rozhodovat o otázkách a nezužuje se na pouhé jmenování reprezentantů, kteří se na lid začnou zpátky ohlížet až ve chvíli, kdy se blíží nové volby. Prostřednictvím referenda lze změnit i Ústavu podle článku 89, k čemuž v historii páté republiky došlo pouze jednou, a to v roce 2000, jelikož předchozí referenda týkající se změn Ústavy byla uskutečňována na základě článku 11 Ústavy. Ústavní referendum z roku 2000 změnilo funkční období Prezidenta ze sedmi na pět let. Tohoto referenda se zdrželo téměř 70 % oprávněných voličů, a tak skutečně pouhých 18 % voličů bylo pro tuto změnu.

Legislativní referendum je zakotveno v článku 11 Ústavy a umožňuje předložit lidu jakýkoliv návrh zákona, který se týká uspořádání veřejné moci, hospodářské nebo sociální politiky a od roku 2008 též ohledně politiky státu k životnímu prostředí, nebo ohledně ratifikace mezinárodní smlouvy. Jelikož lid na ústavní úrovni opravdu drží moc v rukou, rozhodla Ústavní rada, že rozhodnutí přijatá v referendu nelze přezkoumávat, jelikož představují přímé vyjádření národní suverenity⁶², stejně tak nemohla přezkoumat rozhodnutí týkající se ratifikace Smlouvy o Evropské unii⁶³.

Suverenitu lze omezit pouze v případě účasti na mezinárodních organizacích, ale i zde existují určitá omezení v případě, že mezinárodní závazky obsahují ustanovení, která jsou v rozporu s Ústavou, čemuž svědčí rozhodnutí týkající se Protokolu č. 13 k Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod ke zrušení trestu smrti, kde nebyla shledána žádná kolize s Ústavou⁶⁴. K totožnému názoru dospěla Ústavní rada i v rozhodnutí týkající se Komplexní hospodářské a

⁶⁰ Jean-Jacques Rouseau, O společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva, s. 78

⁶¹ Rozhodnutí č. 76-71 DC ze dne 30. prosince 1976, bod 6 odůvodnění

⁶² Rozhodnutí č. 62-20 DC ze dne 6. listopadu 1962, bod 2 odůvodnění

⁶³ Rozhodnutí č. 92-313 DC ze dne 23. září 1992, bod 2 odůvodnění

⁶⁴ Rozhodnutí č. 2005-524/525 DC ze dne 13. října 2005

obchodní dohody mezi Kanadou na jedné straně a Evropskou unií a jejími členskými státy na straně druhé, kde opět nedošlo ke kolizi s Ústavou⁶⁵.

Volební právo může být přímé i nepřímé, avšak vždy musí být všeobecné, rovné a tajné⁶⁶. Přímé volby jsou užívány téměř výlučně až na jednu výjimku, a tím jsou volby do Senátu. Nepřímá volba se týkala první volby Prezidenta páté republiky v roce 1958 a od roku 1965 již byla volba Prezidenta přímá. Všeobecnost voleb znamená, že právo volit a být volen má každý, kdo není vyloučen z důvodu věku (zletilost), nezpůsobilosti nebo státní příslušnosti, což jsou jediné tři legitimní důvody odepření volebního práva.

Vyplývá zde otázka, zda všeobecnost volebního práva nebyla narušena při třech referendech, které se konaly ohledně prohlášení nezávislosti v Nové Kaledonii, když volební právo bylo vyhrazeno pouze těm občanům, kteří měli na ostrově bydliště alespoň po dobu deseti let. Tato výjimka však byla chráněna články 76 a 77 Ústavy, které odkazují na Dohodu z Nouméa stanovující podmínky, za nichž budou voliči připuštěni k hlasování. Ústavní rada tak dospěla k názoru, že k porušení všeobecnosti volebního práva nedošlo⁶⁷, ačkoliv toto rozhodnutí budí kontroverzi.

K demokracii nadále patří pluralita politických stran a demokratické svobody ve společnosti, jako je rovnost před zákonem nebo svobody projevu a myšlení, čemuž přisvědčila i Ústavní rada: „*Pluralita myšlení a názorů je sama o sobě cílem ústavní hodnoty. Respektování jeho projevů je podmínkou demokracie.*“⁶⁸. Stejně tak přístup veřejnosti k nezávislým médiím je naprosto zásadní pro svobodné sdělování myšlenek a názorů⁶⁹ a nezávislost médií představuje ústavní hodnoty⁷⁰.

SOCIÁLNÍ REPUBLIKA

Pátá republika následuje odkaz čtvrté republiky ohledně pojmu sociální republika, který byl zanesen do Ústavy jakožto výsledek Národního shromáždění, ve kterém v té době dominovala komunistická strana a Francouzská sekce mezinárodního svazu dělníků – SFIO (*Section française de l'Internationale ouvrière*), předchůdce socialistické strany. Sociální republika znamená, že na státní úrovni je přerozdělováno bohatství ve prospěch těch, kteří potřebují pomoc z důvodu různých událostí nebo životních situací. Sociální charakter republiky také

⁶⁵ Rozhodnutí č. 2017-749 DC ze dne 31. července 2017

⁶⁶ Článek 3 Ústavy, alinea 3

⁶⁷ Rozhodnutí č. 2018-764 DC ze dne 19. dubna 2018

⁶⁸ Rozhodnutí č. 2004-497 DC ze dne 1. července 2004, bod 23 odůvodnění

⁶⁹ Rozhodnutí č. 2009-577 DC ze dne 3. března 2009, bod 2 odůvodnění

⁷⁰ Rozhodnutí č. 2009-577 DC ze dne 3. března 2009, bod 3 odůvodnění

odráží změnu role státu, která se po válce přesunula z role policejního státu do role státu, který má zajistit blahobyt svým občanům, což se také projevilo v právní rovině, kde se k právům na různé svobody přidala i práva nároku, jako je zavedení státního sociálního zabezpečení. Parlament každoročně hlasuje o zákonu o financování sociálního zabezpečení (*le loi de financement de la sécurité sociale*), který je předmětem článku 47-1 Ústavy. Tomuto posunu pohledu na stát svědčí i aktuální horké debaty ohledně navýšení důchodového věku, přičemž hořký nádech tomu dodávají demonstrující vydávající se do ulic, ale i ti umírnění, kteří odmítají plnit své povinnosti.

ROVNOST OBČANŮ

Rovnost občanů jde ruku v ruce s principem demokracie. Původně podle Ústavy rovnost před zákonem je bez rozdílu původu, rasy, nebo náboženského přesvědčení a současně podle Deklarace práv: „*Lidé se rodí a zůstávají svobodní a rovnoprávní.*“⁷¹. Následně byla do Ústavy přidána i rovnost mezi pohlavími. Stalo se tak ve dvou vlnách, v roce 1999 a velkou novelou Ústavy z roku 2008. Rovnost je také uvedena v hesle republiky, které zní „Svoboda, rovnost, bratrství“.

K rovnosti např. rozhodnutí týkající se zákona č. 2012-1189 O vytváření pracovních míst pro budoucnost, kde jsou některé kategorie osob zvýhodněny. Rozhodnutí cituje článek 6 Deklarace práv, že zákon musí být stejný pro všechny, ať už chrání nebo trestá. Avšak současně říká, že zásada rovnosti nebrání zákonodárci upravit různé situace odlišně, ani se od ní odchýlit z důvodu obecného zájmu. Zákonodárce tedy může přijmout konkrétní opatření na pomoc znevýhodněným kategoriím osob pod podmínkou, že rozdílné zacházení odpovídá obecným zájmům. Zákon byl proto prohlášen za souladný s Ústavou⁷². Shodná úvaha byla použita v rozhodnutí týkajícího se zákona o kontrole přistěhovalectví, integrace a azylu⁷³.

Již od roku 1944 měly ženy možnost volit, článek 3 Ústavy tedy zahrnuje do volebního práva plnoleté občany obou pohlaví, kteří jsou francouzští státní příslušníci se dvěma výjimkami, kterými jsou zatím pouze volby do Evropského parlamentu a komunální volby, kterých se smí zúčastnit též příslušníci členských států Evropské unie. Volební právo pro příslušníky třetích států zatím nebylo uděleno, ač mohou žít ve Francii dlouhodobě či trvale. Stejně tak pasivní volební právo se týká pouze státních příslušníků s výjimkou příslušníků

⁷¹ Deklarace práv člověka a občana, článek 1, věta první

⁷² Rozhodnutí č. 2012-656 DC ze dne 24. října 2012, shodně rozhodnutí č. 2010-3 QPC ze dne 28. května 2010, bod 3 odůvodnění

⁷³ Rozhodnutí č. 2007-557 DC ze dne 15. listopadu 2007, bod 8 odůvodnění

členských států Evropské unie, kteří kandidují do Evropského parlamentu nebo v komunálních volbách. Současně tito kandidáti musejí mít bydliště ve Francii a zároveň se nemohou stát starosty (*le maire*) nebo místostarosty (*l'adjoint au maire*), a nemohou se proto zúčastnit volby senátorů⁷⁴.

Ústava prohlašuje: „*Zákon podporuje rovný přístup žen a mužů k voleným úřadům a funkcím, jakož i k pracovním a společenským pozicím.*“⁷⁵ První část věty o rovném přístupu k voleným úřadům a funkcím byla zavedena ústavním zákonem o rovnosti žen a mužů⁷⁶. Avšak tendence rovného přístupu žen a mužů k voleným funkcím se objevily ještě dříve, a to ve Volebním řádu⁷⁷. Tento zákon zavedl, že ve městech, které mají od 3 500 obyvatel, nesmí být na kandidátní listině do zastupitelstva obce více než 75 % kandidátů stejného pohlaví. Vzhledem k tomu, že valná většina kandidátů byli v té době, a stále jsou i dnes, muži, byla touto změnou zákona vynucována alespoň 25 % účast žen na kandidátních listinách.

Toto ustanovení zákona bylo shledáno protiústavní v rozhodnutí, v němž Ústavní rada zakázala jakoukoliv diskriminaci ve volebních záležitostech s odkazem na článek 6 Deklarace práv, který říká, že: „*Zákon je výrazem obecné vůle. Všichni občané mají právo podílet se osobně nebo prostřednictvím svých zástupců na jeho tvorbě. Musí být pro všechny stejný, ať už chrání, nebo trestá. Všichni občané, rovni si v jeho očích, mají stejný nárok na všechny hodnosti, místa a veřejné úřady podle svých schopností a bez jakéhokoli jiného rozdílu než podle svých ctností a nadání.*“⁷⁸, dále uvedla, že: „*status občana otevírá právo volit a být volen za stejných podmínek všem, kteří nejsou vyloučeni z důvodu věku, nezpůsobilosti nebo státní příslušnosti, nebo z důvodu směřujícího k zachování svobody voliče nebo nezávislosti voleného zástupce; že tyto ústavní zásady odporují jakémoli dělení podle kategorií voličů nebo oprávněných osob;*“⁷⁹. Závěrem vyplývá, že pravidlo pro sestavování kandidátních listin zahrnující rozlišení kandidátů podle pohlaví musí být protiústavní⁸⁰.

Doplnění článku Ústavy o „profesní a společenskou odpovědnost“ přinesla velká novela Ústavy z roku 2008, jelikož společnost měla za to, že rovnost mezi muži a ženami v politickém životě nestačí a je třeba ji rozšířit na ústavní úrovni i mezi další společenské okruhy, což následoval další zákon přijatý v roce 2011 o vyváženém zastoupení žen a mužů v

⁷⁴ Článek 88-3 Ústavy

⁷⁵ Článek 1 Ústavy, alinea 2

⁷⁶ Ústavní zákon č. 99-569 ze dne 8. července 1999

⁷⁷ Zákon č. 82-974 ze dne 19. listopadu 1982, kterým se mění Volební řád

⁷⁸ Deklarace práv člověka a občana, článek 6

⁷⁹ Rozhodnutí č. 82-146 DC ze dne 18. listopadu 1982, bod 7 odůvodnění

⁸⁰ Rozhodnutí č. 82-146 DC ze dne 18. listopadu 1982, bod 8 odůvodnění

představenstvech a dozorčích radách a o profesní rovnosti⁸¹, který požadoval ženské zastoupení v představenstvech a dozorčích radách kótovaných společností⁸² a ve veřejných podnicích ve výši 40 %, přičemž právní a finanční sankce byly dostatečně odrazující, aby zajistily chování v souladu s tímto požadavkem. Rovnost mužů a žen se dostala i do vzdělání a výzkumu, kde byl přijat zákon o vysokoškolském vzdělávání a výzkumu⁸³, který stanoví, že správní rada a akademická rada každé univerzity musí být obsazena z 50 % muži a z 50 % ženami, což bylo následně potvrzeno i Ústavní radou⁸⁴. Nemluvě o zákoně o skutečné rovnosti žen a mužů⁸⁵, který zahrnuje politiku rovnosti a jeho uskutečňování, ať už v podobě prevence, ale i následného boje se sexistickými stereotypy, tak i v podobě přístupu k antikoncepci nebo dobrovolnému přerušování těhotenství.

Francouzské ústavní právo je ve směru rovnosti mužů a žen váhavé. Na jedné straně Ústava obsahuje jasné ustanovení o rovnosti, na jehož základě byly přijaty výše jmenované zákony, na straně druhé však stojí Deklarace práv, která zohledňuje pouze schopnosti, nadání a ctnosti, k čemuž se přiklonila Ústavní rada v roce 1982. Tato polemika, zda stanovovat kvóty na základě pohlaví, se nese společností již řadu let a s největší pravděpodobností s námi ještě dalších pár (desítek) let zůstane. Nejlepším řešením by bylo začít se řídit pouze schopnostmi, nadáním a ctnostmi, avšak to by naše společnost musela být zcela jinde co se týče morálky *a pak by nebylo třeba přijímat zákony, které často zacházejí příliš daleko*⁸⁶.

DECENTRALIZOVANÉ USPOŘÁDÁNÍ

Francie byla historicky vždy státem centralizovaným a decentralizace proběhla až v páté republice ve dvou zásadních vlnách. První vlna zasáhla Francii v letech 1982 až 1984 a druhá vlna proběhla v roce 2003, kdy došlo k přijetí ústavního zákona⁸⁷, který doplnil článek 1 Ústavy právě takto: „Je organizována decentralizovaně.“ a který zcela novelizoval hlavu XII Ústavy O Územní samosprávě.

Územní celky jsou: obce (*les communes*), departmenty (*les départements*), regiony/ kraje (*les régions*), společenství se zvláštním statutem (*les collectivités à statut particulier*) a

⁸¹ Zákon č. 2011-103 ze dne 27. ledna 2011

⁸² Dle slovníčku České bankovní asociace se jedná o „Společnost uvedená na oficiální burze, jejíž akcie jsou „kótovány“ a jsou dostupné k obchodování veřejností.“

⁸³ Zákon č. 2013-660 ze dne 22. července 2013

⁸⁴ Rozhodnutí č. 2015-465 QPC ze dne 24. dubna 2015, body 7, 8 a 10 odůvodnění

⁸⁵ Zákon č. 2014-873 ze dne 4. srpna 2014

⁸⁶ Julien Boudon, Manuel de droit constitutionnel, s. 42

⁸⁷ Ústavní zákon č. 2003-276 ze dne 28. března 2003

zámořská společenství (*les collectivités d'outre-mer*)⁸⁸. Územní celky mají vlastní svobodnou správu, která je ústavně zaručena⁸⁹. Místní volené orgány přijímají rozhodnutí o všech pravomocích, které lze nejlépe provést na jejich úrovni⁹⁰. Nová Kaledonie má zvláštní postavení a spadá pod hlavu XIII.

V roce 2010 došlo k další reformě územních orgánů zákonem⁹¹, který byl následně zrušen zákonem z roku 2013⁹². Nová územní reforma pak byla provedena třemi zákony: zákonem o modernizaci územní veřejné činnosti a potvrzení metropolí, kterým byla vytvořena metropole Velká Paříž (*la métropole du Grand Paris*)⁹³; zákonem o vymezení krajů, který snížil jejich počet na pevninské Francii z 22 na 13⁹⁴; a zákonem o novém územním uspořádání republiky obsahujícím 136 článků, který posiluje úlohu regionů především v hospodářských záležitostech⁹⁵. Zákon týkající se postavení Paříže a metropolitního plánování změnil status Paříže, kdy město Paříž nahrazuje obec Paříž a department Paříž ve všech jejich právech a povinnostech⁹⁶.

1.3.2. Článek 2 Ústavy

Na ústavní úrovni bylo rozhodnuto o pěti symbolech, které slouží jako tradiční podpora kolektivní identifikace dávající lidem pocit sounáležitosti. První je národní jazyk francouzština, který byl začleněn do Ústavy až jako poslední, a to v roce 1992 jako reakce na ratifikaci Maastrichtské smlouvy, kdy se Francie obávala, že francouzština jako jazyk může být ohrožována a potlačována jinými jazyky Evropské unie nebo případně jazyky regionálními, které byly v té době propagované.

Včlenění národního jazyka přímo do Ústavy tedy mělo za cíl poskytnout záruky těm, kteří se obávali úpadku francouzského jazyka. Plně je však ujistila až Ústavní rada, když v rozhodnutí uvedla, že svoboda projevu zaručená článkem 11 Deklarace práv⁹⁷ musí být v souladu s článkem 2 Ústavy alinea 1⁹⁸, která říká, že: „*Jazykem republiky je francouzština*“ a

⁸⁸ Článek 72 Ústavy

⁸⁹ Rozhodnutí č. 2010-12 QPC ze dne 2. července 2010, bod 4 odůvodnění

⁹⁰ Rozhodnutí č. 2013-304 QPC ze dne 26. dubna 2013

⁹¹ Zákon č. 2010-1563 ze dne 16. prosince 2010 o reformě místních orgánů

⁹² Zákon č. 2013-403 ze dne 17. května 2013

⁹³ Zákon č. 2014-58 ze dne 27. ledna 2014

⁹⁴ Zákon č. 2015-29 ze dne 16. ledna 2015

⁹⁵ Zákon č. 2015-991 ze dne 7. srpna 2015 o novém územním uspořádání republiky

⁹⁶ Zákon č. 2017-257 ze dne 28. února 2017 týkající se postavení Paříže a metropolitního plánování

⁹⁷ Článek 11 Deklarace práv člověka a občana říká: „Svobodné sdělování myšlenek a názorů je jedním z nejcennějších práv člověka: každý občan proto může svobodně mluvit, psát, tisknout, s výjimkou zneužití této svobody v případech stanovených zákonem.“

⁹⁸ Rozhodnutí č. 99-412 DC ze dne 15. června 1999, body odůvodnění 7 a 8

dále uvedla podmínky použití francouzštiny ve styku s orgány veřejné moci, tedy že: „*používání francouzštiny je povinné pro právnické osoby veřejného práva a pro osoby soukromého práva při výkonu veřejné služby. Soukromé osoby se nemohou ve vztahu k veřejné správě a službám domáhat práva na používání jiného jazyka než francouzštiny a nemohou k tomu být ani nuceny.*“⁹⁹.

Následně při novele Ústavy z roku 2008 došlo k přijetí nového článku 75-1, který stanoví, že: „*Regionální jazyky jsou součástí dědictví Francie.*“ Toto ustanovení znovu vzbudilo obavy, které Ústavní rada znovu smetla ze stolu, a tentokrát v rozhodnutí QPC stanovila, že: „*tento článek nezakládá právo nebo svobodu zaručenou Ústavou; že jeho porušení se proto nelze dovolávat na podporu prioritní otázky ústavnosti na základě článku 61-1 Ústavy*“¹⁰⁰.

Druhý symbol Francie je státní vlajka (*le drapeau tricolore*), která obsahuje tři barvy: modrou, bílou a červenou. Tyto barvy jsou synonymem pro „národní spojení“ (*fusion nationale*). Další symbol je státní hymna La Marseillaise, kterou napsal Rouget de Lisle v roce 1792 a která byla původně válečnou písní.

Předposledním symbolem je heslo republiky, které zní: Svoboda, rovnost, bratrství (*Liberté, Égalité, Fraternité*). Toto heslo se poprvé objevilo v prvních letech revoluce a obvykle následovalo dodatek „nebo smrt“, ale oficiálním heslem republiky se stalo až v roce 1879. Ve stejném roce se La Marseillaise stala národní hymnou a 14. červenec¹⁰¹ byl vyhlášen jako státní svátek.

Poslední je zásada „*gouvernement du peuple, par le peuple et pour le peuple*“, kterou můžeme přeložit jako: vláda lidu, lidem a pro lid. Tato zásada je především upravena článkem 3 Ústavy, který se týká národní suverenity a volebního práva. Zajímavé je, že do tohoto článku Ústavy nebyla zanesena také Paříž jakožto hlavní město Francie, jak poznamenává Guy Carcassonne¹⁰².

⁹⁹ Rozhodnutí č. 99-412 DC ze dne 15. června 1999, bod 8 odůvodnění

¹⁰⁰ Rozhodnutí č. 2011-130 QPC ze dne 20. května 2011, bod 3 odůvodnění

¹⁰¹ Dobyty Bastily a počátek Velké francouzské revoluce

¹⁰² Guy Carcassonne, Marc Guillaume, *La Constitution*. K článku 2 Ústavy, bod 18

2. VÝKONNÁ MOC

Výkonná moc je první, na kterou se v této práci zaměřím. Je rozdělena mezi Prezidenta a vládu s Předsedou v jejím čele. Ustanovení o Prezidentovi nalezneme hned v hlavě druhé Ústavy, což svědčí o jeho významnosti. Hned za ním v hlavě třetí následuje vláda. Nad prvenstvím výkonné moci v Ústavě se nelze podívat, když jej dáme do souvislosti s postavením výkonné moci ve čtvrté republice, která je považována spíše za přechodné období mezi dvěma významnými republikami, tedy republikou třetí a tou dnešní. Současně hrál velkou roli postoj generála de Gaulla k výkonné moci, a to převážně k pozici Prezidenta, a jeho obrovský vliv na vznik této Ústavy.

2.1. Prezident

Prezident je klíčovou institucí celé Ústavy. Jeho role jakožto hlavy státu je vymezena článkem 5 Ústavy, který stanoví, že Prezident dbá na řádné dodržování Ústavy, zajišťuje řádné fungování veřejných orgánů a kontinuitu státu. Jeho posláním je dále garantovat státní nezávislost, územní celistvost a řádné dodržování smluv¹⁰³.

2.1.1. Volba Prezidenta

Prezidentem může být pouze občan Francouzské republiky, který dovršil věku 18 let, musí mít splněné povinnosti uložené zákonem o státní službě, musí být právně způsobilý a nesmí být zbaven volitelnosti pro trestný čin¹⁰⁴. Dále musí být zapsán na voličských seznamech a musí být podpořen pěti sty již zvolenými osobnostmi ve volených státních funkcích, a to alespoň z třiceti departmentů, přičemž v jednom departmentu může nasbírat maximálně 10 % podpisů¹⁰⁵.

Volby vyhlašuje vláda tak, aby se konaly nejméně dvacet dní a nejvíce pět a třicet dní před koncem funkce dosavadního Prezidenta. Prezidentem je zvolen kandidát, který získá nadpoloviční většinu hlasů. Tu může získat již v prvním kole voleb, ale tradičně se to žádnému kandidátovi nepodaří. Do druhého kola, které se koná za čtrnáct dní od prvního, tedy postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. V případě, že jeden z těchto kandidátů odstoupí, do druhého kola postupuje další kandidát v pořadí s nejvyšším počtem získaných hlasů¹⁰⁶. Nicméně toto neplatí v případě, že jeden z kandidátů postupujících do druhého kola zemře,

¹⁰³ Rozhodnutí č. 2011-192 QPC ze dne 10. listopadu 2011, bod 20 odůvodnění

¹⁰⁴ Článek LO127 a následující Volebního řádu v souvislosti se Zákonem o volbě Prezidenta republiky ve všeobecných volbách

¹⁰⁵ Článek 3 Zákona o volbě Prezidenta republiky ve všeobecných volbách

¹⁰⁶ Článek 7 Ústavy

nebo se stane nezpůsobilým k výkonu funkce Prezidenta. V tomto případě Ústavní rada prohlásí, že se celý volební proces musí opakovat v plném rozsahu¹⁰⁷.

Prezident republiky je volený přímo lidem od novelizace Ústavy v roce 1962 na funkční období pěti let, zkrácené novelizací Ústavy z roku 2000 ze sedmi let (blíže podkapitola 2.3. Dvojí čtení Ústavy, aneb o kohabitaci). Velká novela Ústavy z roku 2008 omezila počet mandátů jdoucích po sobě na maximálně dva. Zde si můžeme připomenout rozhodnutí¹⁰⁸, které odkazuje na článek 6 Deklarace práv¹⁰⁹ a můžeme se ptát, jak je možné, že toto ustanovení nebylo uznáno Ústavní radou za protiústavní.

Existují dva typy kritiků pro toto nové ustanovení. První typ kritiků říká, že toto ustanovení je protiústavní, jelikož není v souladu s článkem 6 Deklarace práv, a každý by tedy měl mít přístup k prezidentské kandidatuře bez ohledu na to, zda již byl ve funkci dvakrát po sobě. Druhý typ kritiků je méně přísný. Souhlasí s omezením počtu mandátů, s čím však nesouhlasí, je vložení sousloví „jdoucích po sobě“. Důvodem nesouhlasu jsou obavy z možného navrácení již odslouženého Prezidenta zpátky do funkce. Tuto možnost návratu Julien Jeanneney přirovnává k *francouzskému Putinovi, kterému je umožněna dlouhá demokratická vláda za předpokladu, že ho jednou ze tří mandátů nahradí Medveděv*¹¹⁰. Toto přirovnání je však neuvěřitelně tvrdé ve světle francouzské demokracie, a ač nemůžeme vědět, co se může v budoucnu přihodit, mít obavy z uchvácení moci právě ve Francii se zdá být spíše příběhem fantastickým.

2.1.2. Pravomoci a omezení

Prezident není odpovědný, aneb jak píše Guy Carcassonne: „*Král nemůže udělat nic špatného*“, *říkala monarchistická doktrína přesouvajíc veškerou odpovědnost na ostatní*¹¹¹. Prezident nenese žádnou odpovědnost z výkonu své funkce s výhradou článků 53-2 a 68 Ústavy¹¹². Podle článku 68 může být hlava státu odvolána Nejvyšším soudem (*la Haute Cour de justice*) v případě porušení svých povinností způsobem zjevně neslučitelným s výkonem mandátu (k tomu blíže podkapitola 4.1. Orgány soudní moci). Zákon č. 2014-1392 provádějící

¹⁰⁷ Článek 7 Ústavy, alinea 8

¹⁰⁸ Rozhodnutí č. 82-146 DC ze dne 18. listopadu 1982

¹⁰⁹ Zákon je výrazem obecné vůle. Všichni občané mají právo podílet se osobně nebo prostřednictvím svých zástupců na jeho tvorbě. Musí být pro všechny stejný, ať už chrání, nebo trestá. Všichni občané, rovni si v jeho očích, mají stejný nárok na všechny hodnosti, místa a veřejné úřady podle svých schopností a bez jakéhokoli jiného rozdílu než podle svých ctností a nadání.

¹¹⁰ Julien Jeanneney, UN RETOUR À L'ELYSÉE EST TOUJOURS POSSIBLE, 27.10.2016

¹¹¹ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, *La Constitution*. K článku 67 Ústavy, bod 438

¹¹² Článek 67 Ústavy, alinea 1

tento článek byl však přijat až v roce 2014 s předchozím soudním přezkumem¹¹³, ve kterém byl z většiny potvrzen soulad s Ústavou a pouze první článek tohoto zákona byl shledán rozporným¹¹⁴.

Co se týče článku 53-2, ten stanoví, že republika může uznat pravomoc Mezinárodního trestního soudu za podmínek smlouvy z 18. července 1998. Ústava zde nemluví o žádné jiné smlouvě než o Římském statutu Mezinárodního trestního soudu, který vyjmenovává zločiny spadající do jeho jurisdikce. Jedná se o zločiny genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločiny agrese¹¹⁵. Prezident je tedy odpovědný v případě odsouzení Mezinárodním trestním soudem za tyto zločiny. Ústavní rada přezkoumávala tuto mezinárodní smlouvu před její ratifikací a došla k závěru, že ratifikace vyžaduje revizi Ústavy¹¹⁶ (vlození článku 53-2 a její výhrady do článku 67).

Prezident nesmí být během svého funkčního období vyzván k podání svědectví před francouzským soudem ani před správním orgánem a současně nesmí být předmětem žádného řízení, jednání, vyšetřování nebo trestního stíhání¹¹⁷. Jakákoli promlčecí nebo exekuční lhůta se pozastavuje a v řízeních lze pokračovat nejdříve měsíc po ukončení výkonu funkce.

S ukončením mandátu Prezidenta jde ruku v ruce i ukončení imunity, což v dějinách páté republiky nejvíce pocítil Jacques Chirac, když byl v roce 2011 po svém prezidentském mandátu odsouzen ke dvouletému podmíněnému trestu odnětí svobody za zpronevěru veřejných prostředků. V roce 2013 proběhla iniciativa ze strany Rady ministrů (*le Conseil des ministres*), kteří přijali novelizaci tohoto článku v neprospěch imunity Prezidenta udělené na občanskoprávní věci. Nicméně od ní bylo rychle upuštěno, jelikož se pro ni nenašla dostatečná podpora v Parlamentu.

Prezidentské pravomoci jsou rozděleny na pravomoci, které nevyžadují kontrasignaci a pravomoci, které podléhají kontrasignaci. Článek 19 vyjmenovává samostatné pravomoci Prezidenta, které nepodléhají kontrasignaci. Jsou jimi:

1. jmenování Předsedy vlády¹¹⁸ - ostatní členy vlády však již jmenuje na návrh Předsedy vlády;

¹¹³ Rozhodnutí č. 2014-703 DC ze dne 19. listopadu 2014

¹¹⁴ Tento článek byl uznán protiústavním také z důvodu, že omezoval poslance v možnosti podepsat návrh, který se podává k Nejvyššímu soudu k projednání, zda došlo k porušení povinností Prezidenta způsobem zjevně neslučitelným s výkonem mandátu. Poslanci podle tohoto článku mohli podepsat pouze jeden návrh za celé trvání prezidentského mandátu.

¹¹⁵ Článek 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹¹⁶ Rozhodnutí č. 98-408 DC ze dne 22. ledna 1999

¹¹⁷ Článek 67 Ústavy, alinea 2

¹¹⁸ Článek 8 Ústavy, alinea 1

2. předkládat návrh zákona k referendu¹¹⁹ - k referendu však může předložit návrh zákona, který mu předložila vláda nebo který je společným návrhem obou komor Parlamentu iniciován jednou pětinou členů Parlamentu, tento návrh se však může týkat pouze organizace veřejné moci, reforem v oblasti hospodářské a sociální politiky nebo politiky životního prostředí a veřejných služeb, které k ní přispívají, nebo se musí jednat o návrh zákona směřující k povolení ratifikace smlouvy, která má dopad na fungování orgánů;
3. rozpustit Národní shromáždění¹²⁰ - Prezident zde zastává funkci rozhodce v případě nevyřešitelných sporů mezi vládou a Národním shromážděním, proto tomu předchází konzultace s Předsedou vlády a s Předsedy obou komor Parlamentu;
4. výjimečné pravomoci v podobě přijímání mimořádných opatření¹²¹ (viz níže);
5. komunikovat s Parlamentem¹²² - Prezident byl tradičně jedinou osobou, které byla zakázána přítomnost v jednacích sálech, jeho zpráva přednesená v jedné či obou komorách Parlamentu nezahajuje debatu;
6. může postoupit mezinárodní smlouvu, k jejíž ratifikaci má dojít, Ústavní radě pro posouzení jejího souladu s Ústavou¹²³ (tuto pravomoc má i Předseda vlády, Předsedové obou komor Parlamentu a skupina šedesáti poslanců či šedesáti senátorů);
7. stejně tak může Prezident postoupit Ústavní radě zákon před jeho vyhlášením k posouzení jeho ústavnosti¹²⁴ (tuto pravomoc má opět i Předseda vlády, Předsedové obou komor Parlamentu a skupina šedesáti poslanců či šedesáti senátorů);
8. jmenuje tři členy Ústavní rady a jejího předsedu¹²⁵ - přičemž další tři členy jmenuje Předseda Národního shromáždění a tři Předseda Senátu.

Body 6, 7 a 8 obsahují pravomoci, které můžeme souhrnně označit jako prostředky k naplnění účelu článku 5, tedy že Prezident dbá na řádné dodržování Ústavy.

Pravomoc přijímat mimořádná opatření byla zařazena do Ústavy z důvodu krize odehrávající se v roce 1940, není tedy nesystematické, že tento článek následuje článek 15 jmenujícího Prezidenta vrchním velitelem ozbrojených sil. Použití tohoto článku vyžaduje

¹¹⁹ Článek 11 Ústavy, alinea 1 a 3

¹²⁰ Článek 12 Ústavy

¹²¹ Článek 16 Ústavy

¹²² Článek 18 Ústavy

¹²³ Článek 54 Ústavy

¹²⁴ Článek 61 Ústavy, alinea 2

¹²⁵ Článek 56 Ústavy

krizové situace, které jsou definovány jako stav, kdy jsou (kumulativně) vážně a bezprostředně ohroženy (alternativně) instituce republiky, nezávislost národa, celistvost území, nebo plnění mezinárodních závazků a současně je přerušeno řádné fungování ústavní veřejné moci¹²⁶. Prezident musí pravomoci oficiálně konzultovat s Předsedou vlády, předsedou Národního shromáždění, předsedou Senátu a také s Ústavní radou, jejíž názor je publikován ve Sbírce předpisů. Následně musí Prezident informovat národ o uplatňování výjimečných pravomocí.

Prezident může přijímat veškerá opatření vyžadovaná okolnostmi. Tato opatření mohou spadat do kompetencí Parlamentu, což zakotvuje ústavní výjimku ze zásady dělby moci. Avšak Prezident je limitován cílem opatření, která musí mít za cíl co nejrychleji splnit svůj účel. Prezident těmito opatřeními nesmí rozpustit Národní shromáždění ani zakázat zasedání Parlamentu, a především nesmí iniciovat ani provádět žádné změny Ústavy.

Po uplynutí 60 dní od výkonu výjimečných pravomocí je pak Ústavní rada z moci úřední povinna přezkoumat, zda jsou stále splněny podmínky pro použití tohoto článku. Avšak již po třiceti dnech od výkonu výjimečných pravomocí se může na Ústavní radu obrátit předseda Národního shromáždění, předseda Senátu, šedesát poslanců nebo šedesát senátorů, aby přezkoumala trvání těchto podmínek.

Ostatní prezidentské pravomoci jsou sdílené a vyžadují kontrasignaci Předsedy vlády, případně dotčených ministrů. Patří sem např. i pravomoc milosti¹²⁷ a ustanovení o amnestii, která má svůj základ v článku 34 Ústavy. Tyto dvě pravomoci jsou prezidentské zásahy do výkonu soudní moci, které byly jako výjimky ze zásady dělby moci potvrzeny v rozhodnutí Ústavní rady¹²⁸.

2.2. Vláda a její předseda

Vláda je druhým významným prvkem výkonné moci, jejímž posláním je určovat a provádět politiku národa¹²⁹. Vláda má dvě podoby. V případě, že se jedná o vládu, které předsedá Předseda vlády, pak mluvíme o vládní radě (*le conseil de gouvernement*). Pro účely této práce vláda znamená právě tato vládní rada s Předsedou vlády v jejím čele. Jakmile se vláda schází pod předsednictvím Prezidenta, mluvíme o ní jako o Radě ministrů¹³⁰ (*le Conseil des ministres*). Shodně pro účely této práce používám „Rada ministrů“ k adresování této vlády

¹²⁶ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 436

¹²⁷ Článek 17 Ústavy

¹²⁸ Rozhodnutí č. 89-258 DC ze dne 8. července 1989, body odůvodnění 8 a 9

¹²⁹ Článek 20 Ústavy

¹³⁰ Článek 9 Ústavy

s předsednictvím Prezidenta. Rada ministrů projednává záležitosti, které stanoví Ústava, zákon, nebo které vyplývají z ústavní praxe. Tato projednávání však nemají charakter rozhodování, tedy Rada ministrů o nich ani nehlasuje, pouze deklaruje společně dohodnuté záměry¹³¹.

2.2.1. Členství ve vládě

Předseda vlády je jmenován Prezidentem podle článku 8 Ústavy. Ačkoliv zde není žádné omezení pro jmenování, Prezident musí jmenovat někoho, za kým bude stát většina v Národním shromáždění, ze kterého je Předseda jmenován a poté i vláda složena. Předseda vlády následně navrhuje členy vlády, kteří jsou jmenováni Prezidentem do funkce. Vláda tedy odvozuje svou moc současně od Prezidenta i od Národního shromáždění.

Počet ministerstev není zakotven v Ústavě, nýbrž jednotlivá ministerstva, případně pověření ministři, se zřizují dekretem, čímž je dána relativní volnost Předsedy vlády ustanovit libovolný počet ministrů. Vždy však existuje Ministerstvo vnitra, obrany, zahraničních věcí a spravedlnosti. Ve 20. století se Francie (ostatně jako celý svět) zabývala hospodářskou a sociální oblastí, což vyústilo v ustanovení nových ministerstev, jako je Ministerstvo volného času¹³² (*le ministère du Temps libre*). V roce 2005 to byli pověřený ministr sociální soudržnosti a rovnosti (*le ministre déléguée de la Cohésion sociale et de la Parité*) a pověřený ministr pro prosazování rovných příležitostí (*le ministre déléguée de la Promotion de l'égalité des chances*), kteří byli jmenováni dekretem ze dne 2. června 2005 o složení vlády (*relatif à la composition du Gouvernement*).

Takto vláda v roce 1962 zahrnovala pouze 25 ministrů, zatímco vláda z roku 1988 jich čítala 48. Aktuální vláda z roku 2022 obsahuje 16 ministerstev, dohromady 32 ministrů, včetně pověřených. Ministr sportu a olympijských a paralympijských her¹³³ (*le ministre des sports et des jeux Olympiques et Paralympiques*) je poslední vzniklé ministerstvo v roce 2022, a to z důvodu příštích olympijských her konaných v roce 2024, pořádaných v Paříži.

Členství ve vládě je neslučitelné s funkcí v Parlamentu, tedy jak s funkcí poslance Národního shromáždění, tak s funkcí senátora. Tuto neslučitelnost přinesla až pátá republika¹³⁴. Rétorika stojící za touto změnou se týkala autonomie vlády a Parlamentu a potřeba změny praxe, kdy se členové rozpadlé vlády vraceli na svá poslanecká místa a destabilizovali celý Parlament. Avšak tato neslučitelnost byla často kritizována a běžně obcházena rezignací

¹³¹ Jaromír Císař, *Moc a síla prezidentů Francouzské republiky*, s. 167-168

¹³² Vytvořené dekretem z 22. května 1981 a upřesněné dekretem č. 81-637 z 29. května publikovaném v Úředním věstníku č. 127

¹³³ Dekret č. 2022-846 ze dne 1. června 2022

¹³⁴ Článek 23 Ústavy

náhradníka na post poslance a umožnění kandidatury bývalého člena vlády v doplňujících volbách s cílem navrácení se na své původní místo poslance.

Až novela z roku 2008 upravila článek 25 Ústavy o přijetí organického zákona, který mimo jiné upraví podmínky volitelnosti a neslučitelnosti funkcí. Tento organický zákon¹³⁵ výslovně umožňuje princip náhradnictví v Národním shromáždění, které je pouze dočasné po dobu výkonu funkce členy vlády nahrazovaného. Tímto došlo k obcházení neslučitelnosti funkcí na ústavní úrovni.

Vládní odpovědnost je dvojitá, je odpovědná Národnímu shromáždění za prováděnou politiku a současně mají její členové i trestní odpovědnost, čemuž byla věnována celá hlava X. Ústavy O trestní odpovědnosti členů vlády. Jedná se o trestné činy, které byly spáchány v souvislosti s jejich funkcí. Rozhodnutí zahájit trestní stíhání přísluší Komisi pro žádosti (*la commission des requêtes*) a vyšetřováním je pověřena Vyšetřovací komise (*la commission d'instruction*), obě působící u Soudního dvora republiky (*Cour de justice de la République*).

Vláda ukončuje svou funkci sama, a to podáním demise. Demisi Předseda vlády podává v případě neschválení vládního programu nebo neschválení Prohlášení o obecné politice (*la déclaration de politique générale*), nebo v případě, že Národní shromáždění vysloví nedůvěru vládě podle článků 49 a 50. Jakmile Národní shromáždění podá návrh na vyslovení nedůvěry vládě, následuje 48 hodin, kdy o tomto návrhu nelze hlasovat a tento čas má být využit k debatě. Demisi podává Předseda vlády do rukou Prezidenta, a dokud ji nepodepíše, vláda zůstává ve funkci, jelikož je to Prezident, který ukončuje funkci Předsedy vlády¹³⁶. Člen vlády však může sám rezignovat jako jedinec, nebo může být odvolán, k čemuž však dochází minimálně.

Prezident by tedy neměl mít materiálně vliv na ukončení funkčního období Předsedy vlády, pouze by měl formálně přijmout demisi. Nicméně jakékoliv omezení prezidentské moci se de Gaulleovi přičilo natolik, že vyžadoval od prvního jmenovaného Předsedy vlády, aby mu předal nedatovaný rezignační dopis, kterým mohl kdykoli ukončit jeho funkci. Tento triumf ještě více posiloval jeho postavení vůči Předsedovi vlády.

2.2.2. Přesahy do zákonodárné moci

Vláda i samotný Předseda vlády mají zákonodárnou iniciativu podle článku 39. Vládní návrhy zákonů (*les projets de lois*) jsou projednávány v Radě ministrů a po vyjádření Státní rady jsou předkládány do jedné z komor Parlamentu. V případě, že se jedná o zákony finančního

¹³⁵ Organický zákon č. 2009-38 ze dne 13. ledna 2009

¹³⁶ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, s. 695

práva a zákony týkající se financování sociálního zabezpečení, je návrh zákona předkládán napřed Národnímu shromáždění, naopak zákony týkající se územní samosprávy se nejprve předkládají Senátu. Lze si povšimnout, že vláda je v tvorbě návrhů zákonů aktivnější než samotný Parlament. Je tomu tak i v tomto období, kdy mezi 1. říjnem 2022 a 28. únorem 2023 bylo přijato 30 vládních návrhů zákona, zatímco pouze 11 parlamentních návrhů zákona (*les propositions de lois*), z čehož však 6 bylo senátního původu, a tedy pouze 5 vyšlo z Národního shromáždění¹³⁷. Současně má vláda také právo na předložení pozměňovacích návrhů k projednávaným zákonům¹³⁸.

Akty Předsedy vlády jsou kontrasignovány dotčenými ministry podle článku 22. Přestože se tento článek netýká všech aktů, v případě Předsedy vlády zde nemáme vynětí pravomocí, které by nevyžadovaly kontrasignace, jako je tomu u Prezidenta v článku 19. Vzhledem však k účelu, k jakému kontrasignace slouží, tedy vyjádření souhlasu pověřeného ministra s aktem a současně jeho závazek k jeho provedení, si lze odvodit situace, u kterých kontrasignace nutná nebude. Kontrasignaci tak nevyžaduje např. navrhování ministrů Prezidentovi¹³⁹ nebo svolání Parlamentu k mimořádnému zasedání podle článku 19.

Vláda smí vydávat nařízení po zmocnění Parlamentem¹⁴⁰, avšak musí o to sama napřed požádat a současně musí Parlamentu sdělit účel těchto nařízení¹⁴¹. Tato nařízení se týkají uskutečňování vládního programu a vydává je Rada ministrů po konzultaci se Státní radou. Zmocnění se obvykle udává na dobu určitou v rozsahu tří až šesti měsíců, a ač vládu zmocňuje Parlament a nařízení mají částečný legislativní obsah, nepohlíží se na tato nařízení jako na delegování zákonodárné moci, ale jako na akty exekutivy. Z tohoto důvodu jsou nařízení považována za správní akty a podléhají přezkumu u správního soudu v případě překročení pravomocí.

Následně musí být tato nařízení předána Parlamentu k ratifikaci, v opačném případě pozbývají platnosti. Do novely z roku 2008 byla zakotvena pouze výslovná ratifikace, avšak docházelo i ke konkludentní ratifikaci, což znesnadňovalo následnou kontrolu. Tato konkludentní ratifikace spočívala převážně v tom, že Parlament upravil ustanovení nařízení, avšak nedošlo k výslovnému potvrzení, ale ani ke zrušení, nebo významné změně nařízení.

¹³⁷ Statistiques de l'activité parlementaire sous la XVIe législature

¹³⁸ Článek 44 Ústavy

¹³⁹ Článek 8 Ústavy, alinea 2

¹⁴⁰ Článek 38 Ústavy

¹⁴¹ Rozhodnutí č. 86-208 DC ze dne 2. července 1986, body odůvodnění 18, 27

Určit, zda tedy k ratifikaci došlo, či ne, se nakonec rozhodla Ústavní rada vzít do svých rukou, když uvedla, že v těchto sporných případech bude záležet pouze na jejím posouzení¹⁴².

Tato nařízení začala být hojně využívána vládou od roku 2002. Počet vydaných nařízení je každý rok vyšší než počet přijatých zákonů. Mezi květnem 2012 a květnem 2022 senátní zpráva eviduje 621 přijatých nařízení, což vykazuje nárůst o 85 % ve srovnání s obdobím 2004-2012¹⁴³. Předmět těchto nařízení se také rozšířil, již se netýká pouze upřesnění a zjednodušení zákonů, případně jeho použití v zámořských oblastech, ale týkají se již téměř všech oborů práva, od rodinného přes sociální právo až k právu obchodních korporací. Není tedy divu, že je Guy Carcassonne nazývá „zjednodušenými zákony“¹⁴⁴.

Vláda má také pravomoc schválit návrh finančního zákona nebo zákona o financování sociálního zabezpečení, aniž by o tom hlasovalo Národní shromáždění. Jediný způsob, jak se bránit přijetí tohoto zákona, je přijetí usnesení o vyslovení nedůvěry vládě. Návrh o hlasování k přijetí tohoto usnesení musí být předložen do dvaceti čtyř hodin od toho, co vláda schválila návrh zákona s vyloučením hlasování v Národním shromáždění. Tomuto přijetí zákona předchází jeho projednání v Radě ministrů, kterému předsedá Prezident¹⁴⁵. Původně mohla vláda protlačit jakýkoliv návrh zákona, ale novela z roku 2008 tuto pravomoc omezila pouze na návrhy finančních zákonů a návrhy zákonů týkající se financování sociálního zabezpečení. Tento nástroj přispívá k udržování představy mezi poslanci, že nemá smysl odporovat vládě, jelikož ta bude mít vždy poslední slovo¹⁴⁶. Tvorba zákonů se tak vymyká z rukou zákonodárné moci.

2.3. Dvojí čtení Ústavy, aneb o kohabitaci

Ústava páté republiky obsahuje čtyři články, díky nimž se může zdát pozice Prezidenta a Předsedy vlády nejednoznačná. Jedná se o články 5, 15, 20 a 21, které mají dvojí čtení v závislosti na tom, zda se jedná o období silného Prezidenta podporovaného Národním shromážděním, nebo o období soužití, tedy o období slabého Prezidenta.

¹⁴² Rozhodnutí č. 86-224 DC ze dne 23. ledna 1987

¹⁴³ Les ordonnances prises sur le fondement l'article 38 de la Constitution

¹⁴⁴ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, *La Constitution*. K článku 38 Ústavy, bod 260

¹⁴⁵ Článek 49 Ústavy, alinea 3

¹⁴⁶ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, *La Constitution*. K článku 49 Ústavy, bod 335

2.3.1. Kdo určuje politiku národa

V této části podkapitoly se ptáme, kdo určuje politiku národa, jelikož se zdá, že je to jak Prezident, tak i Předseda vlády, a cílem je tedy dospět k jednoznačné odpovědi, ač se nemusí zdát být jednoznačná hned zpočátku.

Napřed se podíváme na ústavní zakotvení a začneme článkem 5, který je prvním článkem v hlavě věnované Prezidentovi. Tento článek obsahuje Prezidentovo poslání a zcela nekonkrétně nám říká, že Prezident dbá na řádné dodržování Ústavy a zajišťuje řádné fungování veřejných orgánů a kontinuitu státu. Vzhledem k vágnosti formulace obsahující spíše politickou proklamaci než skutečná práva a povinnosti Prezidenta se tento článek stal diskutovaným v Národním shromáždění. Parlamentní komise proto navrhla upravit tento článek tak, aby lépe vystihoval pointu, která se podle výkladu Ústavy měla za touto formulací skrývat, a to tak, že Prezident určuje politiku národa. Ač Parlament tento návrh nakonec nepřijal a článek 5 zůstal v Ústavě nezměněný, tento návrh nám jej pomáhá lépe pochopit. Článek 5 tedy znamená, že Prezident je tím, kdo určuje politiku národa, a to za účelem dodržování Ústavy, zajišťování řádného fungování veřejných orgánů a zajišťování kontinuity státu.

Článek 20 článku 5 odporuje, když tvrdí, že je to vláda, která určuje a provádí politiku národa. Najednou tu tedy máme dva exekutivní orgány, Prezidenta a vládu, kteří oba určují politiku národa. Ve výše zmíněném návrhu parlamentní komise byl také upraven tento článek ve prospěch lepší definice rolí Prezidenta a vlády tak, že vláda pouze provádí politiku národa. V případě, že by tato změna Ústavy byla přijata, měli bychom Prezidenta, který určuje politiku národa, a vládu, která ji provádí. Jelikož však k této změně nedošlo, a nedošlo ani k jinému upřesnění v rámci ústavního práva, Prezident i vláda, oba tyto výkonné orgány mají pravomoc určovat politiku národa.

Zpětným pohledem do historie až k okolnostem, za kterých byla sepsána Ústava páté republiky a k povaze charakteru de Gaulla, lze zcela jednoznačně odvětit, že Prezident stojící na vrcholu hierarchie je tím, kdo určuje politiku národa. Nebo minimálně takto to de Gaulle zamýšlel, nicméně ten se nedožil roku 1986, tedy roku, ve kterém byla politika národa poprvé určována vládou, resp. Předsedou vlády¹⁴⁷. Jednalo se tehdy o tzv. kohabitaci (*la cohabitation*), což můžeme přeložit jako soužití. Původním smyslem kohabitace bylo demokratické fungování dvou představitelů výkonné moci, kteří se vzájemně kontrolují a omezují. Avšak snaha ukořistit si co největší moc nepodporovala toto soužití, a naopak vyzdvihla tendence vymýtit tento institut.

¹⁴⁷ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, Droit constitutionnel et institutions politiques, s. 498

Kohabitace označuje politickou situaci, kdy Prezident a většina poslanců Národního shromáždění nejsou příslušníci totožné politické strany. V dějinách páté republiky se politické preference většinou rozdělovaly mezi nejsilnější levicovou stranu a nejsilnější pravicovou stranu. V případě, že Prezident a většina v Národním shromáždění nebyli příslušníci stejné politické strany, jejich politické názory se obvykle značně rozcházeli.

Vláda je odpovědná Národnímu shromáždění¹⁴⁸, a je tedy na místě, aby Prezident jmenoval Předsedou vlády někoho, kdo bude mít většinovou podporu v Národním shromáždění. V případě, že v Národním shromáždění je většina jiné politické příslušnosti než Prezident, nastává situace, kdy Prezident a Předseda vlády nepochází ze stejné politické strany, tedy v tomto případě spolu tyto dvě významné osobnosti musí žít neboli kohabítovat. Tato skutečnost oslabuje pozici Prezidenta ve prospěch Předsedy vlády. Neznamena to však, že Prezident se najednou stává symbolickým.

Příčinou kohabitace bylo především různě dlouhé volební období. Prezidentská volba se opakovala každých sedm let, zatímco volby do Národního shromáždění se konaly každých pět let. Tedy po pěti letech se volební preference voličů mohly zvrátit k podpoře strany na opačném spektru, avšak Prezident zůstal ve funkci po dobu dalších dvou let. Toto období bylo ohrožováno možným problematickým soužitím.

Pátá republika zažila celkově tři kohabitace, poprvé v roce 1986, následně v roce 1993 a naposledy v roce 1997. Každé období se odehrávalo v jiném politickém kontextu a každé mělo svou vlastní charakteristiku, což umožnila nejasná definice pozice Prezidenta a Předsedy vlády a jejich vztahu v Ústavě. Každý Prezident a Předseda vlády si tak přizpůsobili svůj vztah k jejich politické síle a za podmínek politického prostředí té doby. První soužití Prezidenta F. Mitterranda a Předsedy vlády J. Chiraca tak bylo obzvláště napjaté, kdy situaci nepomáhal ani fakt, že tehdejší Prezident usiloval o znovuzvolení a jeho největším protivníkem v kandidatuře byl právě J. Chirac. Prezident se tehdy vyjádřil pro TF1, že *v tomto období neměl vždy na různých ustláno*¹⁴⁹.

Změnu přinesla novela Ústavy z roku 2000, která krátí prezidentskou funkci ze sedmi na pět let. Původních sedm let bylo tradičních již od roku 1873¹⁵⁰, nicméně zkrácení prezidentské funkce podporovalo princip demokracie, který se promítá v častěji obnovované funkci. Současně tehdejší Prezident J. Chirac a Předseda vlády L. Jospin podpořili toto zkrácení funkce ve víře, že tím dojde k vytlačení právě kohabitace jakožto nechtěného jevu.

¹⁴⁸ Článek 20 Ústavy, alinea třetí

¹⁴⁹ La cohabitation de 1986-1988, une première sous la Ve République

¹⁵⁰ Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 380

Avšak i předchozí Prezidenti brojili proti kohabitaci, a to užitím článku 12, který dává Prezidentovi pravomoc rozpustit Národní shromáždění. Už jsme si řekli, že Národní shromáždění bylo rozpouštěno převážně z důvodu nevyřešitelných sporů mezi ním a vládou; a tímto nevyřešitelným sporem byla obvykle stranická příslušnost většiny poslanců, která nebyla po chuti Prezidentovi. Ten má tedy pravomoc rozpustit Národní shromáždění kdykoli a z jakéhokoli důvodu. Tomuto rozhodnutí předchází porada s Předsedou vlády, paradoxně i s předsedou Národního shromáždění a s předsedou Senátu. Jedná se však pouze o poradu a konečné rozhodnutí stojí pouze na Prezidentovi. I přes jednotné nesouhlasné stanovisko všech tří předsedů to neznamená nemožnost rozpuštění Národního shromáždění.

Standardně po rozpuštění Národního shromáždění následovaly nové volby, u kterých Prezident doufal – jelikož byl nedávno též zvolen většinou, že národ bude nakloněn na jeho stranu a novými volbami si zajistí většinu v Národním shromáždění. Když však došlo ke zkrácení funkčního období Prezidenta v roce 2000, předpokládané prezidentské volby v roce 2002 měly následovat volby do Národního shromáždění o pár týdnů, což dělalo nejednu politickou stranu.

Představa, že politická strana financující volební kampaň, uspěje, vytvoří většinu v Národním shromáždění a za pár týdnů po prezidentských volbách nebude po chuti Prezidentovi, který rozpustí Národní shromáždění jenom proto, aby tato politická strana mohla vynaložit další finanční prostředky na nové volby a doufat, že v nich uspěje, byla natolik odstrašující, že došlo k přijetí organického zákona¹⁵¹, kterým se mění datum ukončení pravomocí Národního shromáždění. Přijetím tohoto zákona se prodloužil mandát tehdejších poslanců Národního shromáždění a zánik mandátů byl odložen z dubna na červen, tedy až po konání prezidentských voleb. Zákon byl uznán za ústavně konformní Ústavní radou¹⁵². Tímto bylo docíleno vytlačení soužití, jelikož prezidentské volby předcházejí volbám do Národního shromáždění pouze s krátkým časovým předstihem.

Vzhledem k tomu se stala volba Prezidenta naprosto zásadní pro politické strany a následné volby do Národního shromáždění. V případě, že je prezidentský kandidát zvolen, jeho politická strana posiluje i v následných parlamentních volbách, což následně pokřivuje vztahy v politické rovině, jelikož většina v Národním shromáždění vděčí za své místo Prezidentovi, a nevzhlíží tak k Předsedovi vlády jako k vůdci, nýbrž právě k Prezidentovi. Tomu napomáhá i fakt, že Prezident je předsedou Rady ministrů¹⁵³, což vede k marginalizaci Předsedy vlády, jelikož se

¹⁵¹ Organický zákon č. 2001-419 ze dne 15. května 2001

¹⁵² Rozhodnutí č. 2001-444 DC ze dne 9. května 2001

¹⁵³ Článek 9 Ústavy

stává pouze zmocněncem Prezidenta. Tento jev můžeme spatřit po každých následujících volbách, tedy z let 2002 po zvolení J. Chiraca, 2007 po zvolení N. Sarkozyho, 2012 po zvolení F. Hollanda a 2017 po zvolení E. Macrona, kdy po jejich vítězství došlo k vytvoření loajální většiny v Národním shromáždění.

Volby v roce 2022 narušily tuto dlouholetou tradici, když po znovuzvolení E. Macrona došlo k vytvoření pouze relativní většiny v Národním shromáždění. Z politické strany Renaissance se tak dostalo pouze 170 členů, avšak druhá nejsilnější strana ve shromáždění čítá 88 členů. Ačkoliv tedy z právního hlediska byly podniknuty kroky k zabránění soužití, z politického hlediska se zdá, že ve dvacátém prvním století Francie nikdy nebyla blíže k soužití, než je tomu právě nyní, čemuž napomáhá právě politická roztříštěnost v souvislosti s přijímanými opatřeními přičítajícími se francouzské společnosti.

2.3.2. Kdo jmenuje do civilních a vojenských funkcí

Totožné dilema se týká článků 15 a 21. Zatímco tedy článek 15 říká, že Prezident je vrchním velitelem ozbrojených sil a že předsedá radám a vrchním výborům národní obrany (*les comités supérieurs de la défense nationale*), článek 21 mimo jiné říká, že Předseda vlády je odpovědný za obranu státu a s výhradou článku 13 je oprávněn jmenovat do civilních a vojenských funkcí. Čistě takto tyto dva články korelují, nicméně si vzájemně materiálně neodporují. Na jedné straně máme Prezidenta, který je v čele ozbrojených sil a na druhé straně Předsedu vlády, který je odpovědný za obranu státu. Co se však stává problematickým je druhá část článku 21, tedy že Předseda vlády je oprávněn jmenovat do civilních a vojenských funkcí, ale pouze s výhradou článku 13. Článek 13 nám zase říká, že Prezident jmenuje do civilních a vojenských funkcí.

Tento článek dále taxativně vyjmenovává funkce, do kterých jmenuje Prezident po předchozím projednání v Radě ministrů. Ačkoliv by se mohlo zdát, že Prezident je zde omezován, opak je pravdou, když podle Jeana Foyera (ve funkci 1962-1967) mohli ministři promluvit pouze, když jim Prezident udělil slovo a podle Pierra Messmera (ve funkci 1972-1974) ministři nekladli otázky ani nežádali o slovo ku příležitosti jmenování, jelikož si ani nepomysleli, že jsou oprávněni žádat ohledně jmenování o slovo¹⁵⁴.

Nicméně ani jeden článek nepodává výčet funkcí, do kterých jmenuje Prezident a do kterých jmenuje Předseda vlády. Ohledně čehož si praxe vyvinula dva přístupy. První přístup dochází k závěru, že Prezident jmenuje do funkcí, které mají určitou kvalitativní hodnotu,

¹⁵⁴ Benoît Montay, *Le pouvoir de nomination de l'Exécutif sous la Ve République*, Jus Politicum

zatímco do pozic kvantitativních jmenují ministři, přičemž u tohoto přístupu se zdá, že Předseda vlády byl vyloučen z kompetencí. Jelikož však teorie na něj nahlíží jako na prvního ve vládě, ač je postaven na stejnou úroveň jako ostatní ministři a není jim nadřizen, přesto drží pomyslnou ruku nad celou vládou jakožto ten, kdo navrhl určité ministry do funkce¹⁵⁵ a současně je jeho podpis nezbytný na jmenovacím dekretu. A vzhledem k tomu, že prezidentská jmenování nespádají pod samostatné pravomoci, nýbrž je třeba kontrasignace, tyto skutečnosti dávají Předsedovi vlády významnou schopnost ovlivňovat rozhodnutí o jmenování určitých osob. Druhý přístup vychází z prvního, tedy že Prezident jmenuje do těch kvalitativně významných pozicích, současně jej však rozšiřuje o možnost výběru pozic, které jsou podle Prezidenta subjektivně významné, což se může lišit Prezident od Prezidenta, a zbytková pravomoc zde opět náleží ministrům.

Takto se de Gaulle rozhodl zasáhnout např. do jmenovací pravomoci v diplomatickém sektoru, kde jmenoval svého řadového důstojníka É. Burina des Roziere jako francouzského velvyslance v Římě (předtím zastával funkci generálního tajemníka Elysejského paláce¹⁵⁶, do které byl též jmenován de Gaullem) a G. Chodrona de Courcela jako francouzského velvyslance v Londýně. Tato dvě velvyslanectví byla považována za prestižní a významná. Diplomatický sektor nebyl jediný, který považoval generál za hodný jeho jmenování a v roce 1967 jmenoval G. Galichona do čela národní letecké společnosti Air France.

Zlí jazykové tvrdí, že de Gaulle měl plán převzít kontrolu nad jmenováním manažerů veřejných a „poloveřejných“ společností. V jeho stopách pokračoval i Prezident G. Pompidou, který jmenoval M. Longa v roce 1973 do předsednictví ORTF – Úřad pro francouzské rozhlasové a televizní vysílání (*Office de radiodiffusion-télévision française*). Stejně tak i Prezident V. Giscard d'Estaing (funkční období 1974-1981) v roce 1976 jmenuje C. Pierre-Brossolette do předsednictví banky Crédit lyonnais¹⁵⁷ a následně v roce 1979 jmenuje J. Calveta do předsednictví banky BNP Paribas. Ústavní rada tato jmenování prohlásila za ústavně konformní¹⁵⁸.

Novela Ústavy¹⁵⁹ se pokusila Prezidentovu pravomoc v oblasti jmenování omezit parlamentní účastí ve formě stálých výborů v obou komorách Parlamentu. Dříve mohl Prezident jmenovat osoby do určitých funkcí bez jakékoliv parlamentní účasti, pouze s vyžadovanou kontrasignací. Nyní však Prezident nemůže jmenovat do funkce někoho

¹⁵⁵ Článek 8 Ústavy, alinea druhá

¹⁵⁶ Sídlo Kanceláře Prezidenta Francouzské republiky.

¹⁵⁷ Od roku 2000 vystupující pod jménem LCL. Jedna z nejstarších bank Francie.

¹⁵⁸ Rozhodnutí č. 2012-281 QPC ze dne 12. října 2012

¹⁵⁹ Článek 13, alinea pátá Ústavy

v případě, že součet záporných hlasů v každém stálém výboru představuje alespoň tři pětiny odevzdaných hlasů oběma výbory. Je to však stále Prezident, který hraje hlavní roli a Parlament zde vystupuje v podřízené roli s malou skutečnou svobodou. Současně také novela doplňuje organický zákon, který má určit tyto funkce, na nichž je vyžadována parlamentní účast. Ač se z doslovného čtení tohoto článku jedná o omezení Prezidenta v jeho jmenovací pravomoci, jde vlastně o snahu blíže ujasnit funkce, které ještě spadají do jmenovací pravomoci Prezidenta spíše než do pravomoci vlády.

Obecně lze dovodit, že mimo funkce taxativně vyjmenované, ať již přímo v Ústavě či v organickém zákoně, Prezidentova jmenovací pravomoc je silnější a předkládá mu možnost jmenovat více než méně, zatímco pravomoc Předsedy vlády či jednotlivých ministrů je zcela omezená na zbytek funkcí, do kterých Prezident nejmenoval. Jak bylo uvedeno v rozhodnutí Ústavní rady, že *s výjimkou případů, kdy deleguje svou jmenovací pravomoc, je na Prezidentovi republiky, aby jmenoval do civilních a vojenských funkcí státu*¹⁶⁰.

Výše zmíněná skutečnost ohledně jmenování však funguje pouze za předpokladu, že za Prezidentem stojí parlamentní většina, a to z důvodu vyžadované kontrasignace. Tedy nad prezidentským jmenováním má vláda kontrolu, a zatímco některá jmenování sama navrhuje, k většině z nich připravuje podklady¹⁶¹. V případě kohabitace tedy dochází ke konfrontaci, a to až do té míry, že nastává souboj o jmenování. Jmenování předchází dlouhá jednání za účelem dohody o jmenování určitých osob. Tato jednání předchází jednání v Radě ministrů, případně ho následují v časovém rozestupu (nejdříve 24 a nejpozději 48 hodin po skončení jednání) před podpisem jmenovacího dekretu Prezidentem. Při těchto jednáních se dospívá ke vzájemným ústupkům v různých oblastech.

Takto bylo jmenováno 40 kvalifikovaných osobností v hospodářské, sociální, vědecké a kulturní oblasti z kandidátů tehdejšího Prezidenta Françoise Mitterranda a kandidátů tehdejšího Předsedy vlády Édouarda Balladura¹⁶². U zbylých kandidátů, kteří byli jmenováni do funkce, došlo ke vzájemnému konsenzu mezi Prezidentem a Předsedou vlády. Stejně tak byli ve stejném roce jmenováni dva členové Evropské komise tak, že Prezident zvolil É. Cressonovou, zatímco Předseda vlády zvolil Yves-Thibaulta de Silguy. Jedním z důsledků dohod je pak také jmenování do funkcí osobnosti, které se o svůj post zasloužily především tím, že byly kompromisním řešením mezi oběma stranami, tedy nepřilíš chtěnými ani jednou z nich.

¹⁶⁰ Rozhodnutí č. 92-305 DC ze dne 21. února 1992, bod 23 odůvodnění

¹⁶¹ Jaromír Císař, *Moc a síla prezidentů Francouzské republiky*, s. 178

¹⁶² Individuální opatření ze dne 7. září 1994

Bývalý Prezident F. Mitterrand, který zažil výjimečně tvrdé soužití, se v jednom rozhovoru vyjádřil ke jmenování takto: „*Když se [jmenování] dostane pod přísnou kontrolu vlády, která potřebuje mít po svém boku vysoké úředníky dle vlastního výběru, nechávám vládu, aby předložila návrhy, které si přeje. Pokud jde o funkce, které zajímají zemi a mou autoritu, zasáhnu, a pokud jde o výměnu jedné osoby za druhou bez zjevných důvodů, upozorňuji na to.*“¹⁶³. Jednalo se tedy především o vládní oblast, do které Prezident zasahoval minimálně, nicméně však před podpisem jmenovacích dekretů kontroloval, zda se nejedná o osoby, které byly odsouzené, případně nehodící se do funkce. I z tohoto důvodu bylo třeba informovat Prezidenta o navrhované osobě v přiměřené době. Také bylo třeba zajistit přeřazení těch propuštěných na důstojnou úroveň.

Francouzský systém se vyznačuje originálním systémem vlády, který ač je nazýván parlamentním, obsahuje určitou prezidentskou sílu umocněnou tím, že Prezident má schopnost určovat národní politiku. S výjimkou soužití uznává parlamentní většina Prezidenta za svého vůdce a podporuje všechny jeho iniciativy. Předseda vlády tak ve skutečnosti pracuje ve prospěch prezidentské politiky.

Kohabitace však naopak podporuje klasický parlamentní systém, kde naproti sobě stojí Prezident a Předseda vlády vzájemně se omezující ve svých pravomocích, což je situace spíše vítaná mezi voliči než mezi funkcionáři. Pro Předsedu vlády je kohabitace výhodnější, jelikož spojuje vládu, ač vytváří rozpor s Prezidentem. Paradoxně tato neustálá konfrontace nutí vládu, tedy jednotlivé ministry, k pokročilejší koordinaci než v dobách shody většin. V dobách soužití je to právě Rada ministrů, kde se nejvíce projevuje konfrontace ministrů s jejím předsedou, tedy s Prezidentem. Solidarita spojující vládu je zde specifická a lze ji popsat jako *všichni proti jednomu*¹⁶⁴.

Jean-Marie Denquin považuje za šokující, že normativnost Ústavy je zcela nahodilá, jelikož upravuje pravomoci jedním způsobem na základě politické skutečnosti a jiným způsobem na základě jiné politické skutečnosti¹⁶⁵. V případě soužití se nestřídají vlády, ani politické strany, ale právě Ústavy, lépe řečeno způsoby, jakými čteme Ústavu, jelikož Ústava je stále jedna, ať se jedná o kohabitaci, nebo ne.

¹⁶³ Rozhovor M. François Mitterrand s TF1, France 2 a Europe 1, dne 14. července 1993

¹⁶⁴ Christophe de Nantois, *La solidarité gouvernementale sous la Vème République: se soumettre, se démettre ou disparaître*, Jus Politicum, [<http://juspoliticum.com/article/La-solidarite-gouvernementale-sous-la-Veme-Republique-se-soumettre-se-demettre-ou-disparaitre-73.html>]

¹⁶⁵ Jean-Marie Denquin, *Penser le droit constitutionnel. Dialogues*, Jus Politicum, [<http://juspoliticum.com/article/Penser-le-droit-constitutionnel-Dialogues-1373.html>]

Abychom se tedy dopídili odpovědi na otázku, kterou jsme si položili na začátku, tedy kdo určuje politiku národa, ale i otázku, kdo jmenuje do civilních a vojenských funkcí, je třeba si ujasnit dvě věci. Za prvé, jelikož nedošlo k žádné změně Ústavy, nemůže nám samotný její text pomoci k jednoznačné odpovědi a za druhé, volebními změnami došlo k pokusu vyloučit možnost budoucí kohabitace. V tomto případě je politická praxe nakloněná původním myšlenkám de Gaulla, která odpovídá na obě otázky. Není to tedy nikdo jiný než Prezident, který stojí u kormidla, určuje národní politiku a současně jmenuje do civilních a vojenských funkcí (avšak omezován kontrasignací) a zbytkovou pravomoc vykonává vláda, a to až do té doby, dokud se politická situace nezmění a Prezidentova, ač nyní relativní, většina v Národním shromáždění nebude schopna vytvořit fungující koalici a do vlády se dostane opozice.

3. ZÁKONODÁRNÁ MOC

Podle Locka je zákonodárná moc, která je zvolená a ustanovená lidem, nejvyšší mocí ve státě¹⁶⁶. Moc výkonnou tedy podřizuje moci zákonodárné, protože jejím úkolem je, aby aplikovala zákony¹⁶⁷. Nicméně ve Francii se vyvinula praxe opačně. Moc výkonná je ta, která drží všechny triumfy a moc zákonodárná slouží pouze jako nástroj k dosažení cílů vytyčených výkonnou mocí (např. vládní program). Parlament je v Ústavě zařazen až za Prezidenta a vládu. Oslabení Parlamentu bylo zcela zřetelné již při tvorbě Ústavy a následně i se zavedením přímé volby Prezidenta, jelikož před rokem 1962 to byli právě poslanci Národního shromáždění, kteří měli nejdůležitější postavení ze všech funkcí přímo volených lidmi.

Již Montesquieu považoval za důležité rozdělit zákonodárnou moc na moc šlechtického sboru a moc zástupců lidu, a to z důvodu odlišných zájmů šlechticů od obyčejných lidí. Snaží se tedy o to, aby došlo k zastoupení jednotlivých stavů¹⁶⁸. Toto rozdělení je i nadále aktuální, jelikož Parlament zůstává dvoukomorový, složený z Národního shromáždění, které zastupuje zájmy obyčejného lidu, a Senátu, který supluje moc konzervativního šlechtického sboru.

Parlament schvaluje zákony a kontroluje vládu¹⁶⁹. Původní Parlament měl velice úzké pravomoci a zasedal ve dvou řádných zasedáních za rok, které dohromady trvaly přibližně pět měsíců. V roce 1995 novelizací Ústavy došlo k posílení pozice Parlamentu tím, že se řádná zasedání sjednotila v jedno řádné zasedání a prodloužila se délka jeho trvání přibližně dvojnásobně, tedy na devět měsíců. K další významné novelizaci došlo o půl roku později, v únoru 1996, kdy byly rozšířeny kompetence Parlamentu v otázkách obecných podmínek financování sociálního systému. K dalšímu posílení pravomocí ohledně legislativního postupu a kontroly vlády mělo dojít velkou novelou z roku 2008. Ačkoliv tedy došlo k rozšíření článku 24 Ústavy o pravomoc Parlamentu hodnotit veřejné politiky, brzy se ukázalo, že cíle přerovnat pravomoci ve prospěch Parlamentu nebylo dosaženo¹⁷⁰.

Vzhledem k zákonodárné iniciativě vlády, která je aktivnější než zákonodárná iniciativa zákonodárského sboru, se Parlament přeorientoval na kontrolu vlády¹⁷¹, k čemuž jsme již zavítali u předchozí kapitoly. Příčinou toho je i taxativní vymezení okruhů otázek ve článku 34 Ústavy, jenž mají být řešeny formou zákona. Toto vymezení nejenom zužuje prostor působnosti zákonodárského sboru, ale současně i povolává vládu k prohlášení projednávaného zákona za

¹⁶⁶ John Locke, Druhé pojednání o vládě, s. 107

¹⁶⁷ JUDr. Michal Šejvl Ph.D., Idea právního státu v dějinách filozofie, s.191

¹⁶⁸ JUDr. Michal Šejvl Ph.D., Idea právního státu v dějinách filozofie, s. 204

¹⁶⁹ Článek 24 Ústavy, alinea 1

¹⁷⁰ Céline Vintzel, Renforcer le Parlement français: Les leçons du droit comparé

¹⁷¹ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, Droit constitutionnel et institutions politiques, s. 686

nepřípustný v případě, že se netýká vymezené působnosti. Současně článek 37 Ústavy stanoví, že další otázky spadající do působnosti práva, které mají být regulovány, mohou být upraveny formou dekretů, které vydává Prezident případně Předseda vlády po konzultaci se Státní radou.

3.1. Národní shromáždění

Národní shromáždění sestává z 577 poslanců, kteří jsou voleni ve všeobecných přímých volbách na dobu pěti let¹⁷². Aktuální XVI. shromáždění čítá 215 žen, tedy 37,3 %, a 362 mužů¹⁷³.

V čele stojí Předseda Národního shromáždění, který je zvolen absolutní většinou poslanců na celé funkční období¹⁷⁴. V případě, že se nepodaří dvakrát zvolit Předsedu Národního shromáždění, koná se třetí volba, ve které již ke zvolení stačí většina přítomných poslanců. Předseda Národního shromáždění vede a organizuje debatu a odpovídá za dodržování Jednacího řádu.

Do Národního shromáždění se volí 577 poslanců v 577 volebních obvodech, z nichž 566 je francouzských a jedenáct volebních obvodů je určených pro francouzské státní příslušníky žijících v zahraničí. Volby do Národního shromáždění jsou většinové a dvoukolové. Tento systém voleb do dolní komory zákonodárního sboru je jedinečný v celé Evropě¹⁷⁵. Ke zvolení v prvním kole musí kandidát obdržet více než polovinu odevzdaných hlasů, přičemž tento počet odevzdaných hlasů musí činit alespoň 25 % zapsaných voličů ve volebním obvodu¹⁷⁶.

V případě, že nikdo nebyl zvolen, se koná druhé kolo následující týden, do něž postupují kandidáti s počtem hlasů alespoň 12,5 % ze zapsaných voličů. V případě, že nikdo takový počet hlasů nezískal, postupují do druhého kola dva nejlepší kandidáti. Ve druhém kole je zvolen kandidát, který získal nejvyšší počet odevzdaných hlasů, přičemž v případě rovnosti hlasů je zvolen nejstarší kandidát¹⁷⁷.

3.2. Senát

Senát je stálý institut, který na rozdíl od Národního shromáždění nelze rozpustit. V čele stojí Předseda Senátu, který je zvolen absolutní většinou senátorů na dobu tří let¹⁷⁸. V případě, že se

¹⁷² Článek 24 Ústavy

¹⁷³ Vos députés, [<https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/vos-deputes>]

¹⁷⁴ Článek 32 Ústavy

¹⁷⁵ Bernard Chantebout, Droit constitutionnel et science politique, s. 403

¹⁷⁶ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, Droit constitutionnel et institutions politiques, s. 643

¹⁷⁷ Michel Perottino, Francouzský politický systém, s. 133

¹⁷⁸ Článek 32 Ústavy

nepodaří dvakrát zvolit Předsedu Senátu, koná se třetí volba, ve které stačí většina přítomných senátorů. Předseda Senátu vede a organizuje debatu a odpovídá za dodržování Jednacího řádu. V určitých situacích může zastupovat Prezidenta, stejně tak jako je povolán k dočasnému výkonu jeho pravomocí v případě, že se uvolní jeho funkce – ať již jeho odstoupením, smrtí, či uznáním Prezidenta za nezpůsobilého k výkonu jeho funkce¹⁷⁹.

Senátoři jsou voleni v nepřímých všeobecných volbách přibližně 162 000 voliči, kteří již byli zvoleni za zástupce¹⁸⁰. V polovině volebních obvodů se tak děje na základě většinového systému, tedy v obvodech, ve kterých se volí jeden až dva senátoři. V druhé polovině se používá poměrný systém, tedy v obvodech, ve kterých se volí tři a více senátorů, např. Paříž, kde se volí 12 senátorů. Počet senátorů nesmí přesáhnout 348¹⁸¹. Senátoři se volí na šest let. Každé tři roky se volí přibližně polovina Senátu. V roce 2020 takto bylo zvoleno 178 senátorů a v roce 2023 se bude volit zbývajících 170 senátorů¹⁸².

3.3. Společná ustanovení pro obě komory Parlamentu

Komory zasedají jednou v roce po dobu 120 dní. Řádné zasedání začíná první pracovní den v říjnu a končí poslední pracovní den v červnu¹⁸³. Předseda vlády může rozhodnout o výjimečném prodloužení této doby, a to po konzultaci s Předsedou příslušné komory. Mohou být i mimořádně svolány na žádost Prezidenta, Předsedy vlády, nebo většinou poslanců, ale pouze s přesně vymezeným programem jednání, a to pouze pro účely jednání o bodech výslovně stanovených v tomto programu.

Zasedání jsou veřejná a pořizuje se z nich záznam, který se následně zveřejňuje v Úředním věstníku. Neveřejné zasedání je možné pouze na žádost Předsedy vlády, případně jedné desetiny členů příslušné komory, tj. 58 poslanců Národního shromáždění nebo 35 senátorů.

Parlament schvaluje vyhlášení války. Preambule Ústavy z roku 1946 následně převzatá preambulí z roku 1958 zakazuje jakoukoliv válku za účelem dobývat a současně zakazuje použití ozbrojených sil proti svobodě jakéhokoliv národa. Co se týče vyslání ozbrojených sil do zahraničí, jde převážně o kolektivní akce vedené v rámci OSN, případně se jedná o jednorázové operace, které nejsou Ústavou předvídané. Pokud by došlo k napadení Francie vnějším nepřítelem, je více než pravděpodobné, že situaci bude řešit Prezident za použití článku

¹⁷⁹ Článek 7 Ústavy, alinea 4

¹⁸⁰ Rozhodnutí č. 92-308 DC ze dne 9. dubna 1992, bod odůvodnění 26

¹⁸¹ Článek 24 Ústavy

¹⁸² Mode d'élection des sénateurs, [<http://www.senat.fr/role/senate.html>]

¹⁸³ Článek 28 Ústavy, alinea 1

16 a nebude čekat na reakci Parlamentu¹⁸⁴. Tato pravomoc se tedy zdá být materiálně vyprázdněna, a jedná se proto pouze o formální ustanovení.

3.3.1. Členství v Parlamentu

Členství v Parlamentu je neslučitelné s jinými veřejnými nevolitelnými funkcemi, ani se soukromými funkcemi¹⁸⁵. Jedinou výjimkou z neslučitelnosti jsou funkce výzkumných pracovníků a univerzitních profesorů¹⁸⁶. Před touto změnou, kdy ještě bylo možné kumulovat funkce docházelo k tomu, že poslanci Národního shromáždění, kteří získali mandát v místní samosprávě, upřednostňovali své funkce v jejich výkonných orgánech na úkor svých funkcí v zákonodárném sboru. K tomu docházelo z důvodu omezených pravomocí Národního shromáždění, jenž díky tomu Bernard Chantebout přirovnává ke komoře zapisovatelů. Tato dvojí příslušnost a preference místní samosprávy vedly k ustavičné nepřítomnosti poslanců činných v místní samosprávě na zasedáních Národního shromáždění¹⁸⁷.

Členové Parlamentu mají parlamentní imunitu, přičemž exempce se vztahuje na všechny úkony vyplývající z mandátu¹⁸⁸. Členové Parlamentu nemohou být trestně stíháni za názory, hlasování v Parlamentu a zveřejněná prohlášení¹⁸⁹. Chování odporující dobrým mravům je řešeno v disciplinárním řízení. Parlamentní imunita trvá po celou dobu zasedání Parlamentu. Procesní imunita v trestních a přestupkových věcech zakazuje zatčení, zadržení, či vzetí do vazby bez předchozího souhlasu předsedy komory, jíž je členem. Jedinou výjimkou z této procesní imunity je přímé přistižení při činu. Poslanec i Senátor však mohou být vyslýcháni.

Členové Parlamentu se společně scházejí v Parlamentních klubech a parlamentních komisích. Parlamentní komise se dělí na stálé a dočasné. Stálé komise mají za úkol připravovat zákonodárnou činnost pro zasedání komory a jejich počet nesmí přesáhnout osm v jedné komoře. Dočasné komise se zřizují pro řešení konkrétní záležitosti. Jejich členové jsou převážně odborníci na daný problém.

Vyšetřovací komise se ustanovuje hlasováním, a to nejvýše na dobu šesti měsíců. Vyšetřovací komise prověřuje činnost státního podniku, případně fungování veřejné správy, a to zejména z důvodu podezření ze zpronevěry. Na konci vyšetřování vydává zprávu, která může být zveřejněna příslušnou sněmovnou¹⁹⁰. Zpravodaj vyšetřovací komise má široké pravomoci.

¹⁸⁴ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, *La Constitution*. K článku 35 Ústavy, bod 240

¹⁸⁵ Rozhodnutí č. 2014-689 DC ze dne 13. února 2014

¹⁸⁶ Rozhodnutí č. 2013-30 I ze dne 19. prosince 2013

¹⁸⁷ Bernard Chantebout, *Droit constitutionnel et science politique*, s. 406

¹⁸⁸ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, s. 665

¹⁸⁹ Článek 26 Ústavy, alinea 1

¹⁹⁰ Michel Perottino, *Francouzský politický systém*, s. 145

Vzhledem k tomu, že vyšetřování provádí na základě dokumentů, musí mu být poskytnuty veškeré informace a dokumenty, s výjimkou státem utajovaných dokumentů. Může vyslýchat osoby s tím, že ony mají povinnost vypovídat v souladu s profesním tajemstvím¹⁹¹.

3.3.2. Zákonodárná iniciativa

Členové Parlamentu mají právo iniciovat přijetí zákonů¹⁹². Tyto návrhy jsou uznány za nepřijatelné v případě, že jejich přijetí by vedlo ke snížení veřejných zdrojů. Předseda příslušné komory předává komisím návrhy zákonů. Standardně se návrh předává jedné ze stálých komisí, ale lze je přikázat i dočasné komisi zřízené právě k tomuto účelu. Příslušná komise určí zpravodaje, který připraví podklady a přednese své závěry¹⁹³. Funkce zpravodaje není pořádně upravena v žádném právním aktu a ani Jednací řády komor se úpravy nezhostily. Až parlamentní praxe tak vytvořila úlohu zpravodaje.

V případě vládních návrhů zákonů může komise předložit pozměňovací návrhy na zasedání shromáždění. V případě, že se jedná o parlamentní návrh zákona, komise k němu může mít připomínky, případně i vypracovat návrh nový. Návrh zákona může být projednáván nejdříve po uplynutí šesti týdnů od jeho předložení. Následně může být projednán před druhou komorou po uplynutí čtyř týdnů od jeho postoupení. Tyto dlouhé lhůty mají zaručit dostatek času zpravodaji na důkladné prostudování návrhu a získání potřebných informací pro vytvoření svých závěrů¹⁹⁴.

Článek 34 Ústavy stanoví okruhy vyžadující zákonnou formu je prvním článkem v hlavě V. o vztahu mezi Parlamentem a vládou. Tento článek ve spojení s článkem 37 Ústavy dopomohl výkonné moci k převzetí hlavní činnosti zákonodárského sboru, tedy přijímání zákonů a zákonodárné iniciativy. Pole působnosti Parlamentu tak zůstává např. úprava občanských práv a svobod, otázky týkající se státní příslušnosti, vymezení trestných činů a trestů, které za ně hrozí, jakož i trestní řízení, ale i otázky týkající se vzdělávání a pracovního práva apod.

V případě, že návrh zákona, případně jeho pozměňovací návrh nespadá ani do jediného okruhu, který vyžaduje zákonnou formu, může jej vláda nebo předseda příslušné komory, ve které je návrh projednáván, prohlásit za nepřijatelný. Dojde-li ohledně této otázky ke sporu

¹⁹¹ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, Droit constitutionnel et institutions politiques, s. 683

¹⁹² Článek 39 Ústavy, alinea 1

¹⁹³ Rozhodnutí č. 91-292 DC ze dne 23. května 1991, bod odůvodnění 19

¹⁹⁴ Éric Buge, Mathieu Mugnier, Le rapporteur, clef de voûte de la délibération parlementaire

mezi vládou a předsedou příslušné komory, nastupuje Ústavní rada se svým rozhodnutím, které musí učinit do osmi dnů, avšak pouze na návrh některé ze stran sporu¹⁹⁵.

Zákony mohou obsahovat ustanovení experimentální povahy pouze pro omezený účel a s omezenou dobou trvání¹⁹⁶, avšak žádné jiné omezení není uvedeno. Možnost pokusu experimentování v ustanoveních zákona je přinejmenším překvapivé. Na základě tohoto článku by mohl Parlament přijímat ustanovení nejrůznější povahy, aniž by bral v potaz dělbu moci. Guy Carcassonne nabízí zajímavý příklad využití tohoto článku, které je současně kontroverzní, avšak v souladu s Ústavou. Uvádí že: „*Představme si, že se zákon v zájmu zvýšení bezpečnosti silničního provozu rozhodne experimentovat v jednom oddělení s nulovou hladinou alkoholu v krvi a v jiném oddělení se zvýšením trestů za řízení pod vlivem alkoholu, aby zjistil, zda je jedno z těchto dvou opatření účinné, a případně jaké je účinnější.*“¹⁹⁷ Tento příklad je v rozporu se zásadou rovnosti a zásadou trestní spravedlnosti, jelikož netrestá stejně za stejné provinění (tedy řízení pod vlivem alkoholu, ač je ve Francii zakázáno řídit s hladinou alkoholu v krvi vyšší nebo rovné 0,5g/ l krve¹⁹⁸). Současně si však nelze představit, že by tato úprava byla uznána za nesouladnou s Ústavou, jelikož úprava článku 37-1 směřuje právě k takovýmto experimentálním ustanovením. Ústavní rada tedy provádí přezkum jednotlivých ustanovení ad hoc, zejména pokud se experiment týká trestní oblasti¹⁹⁹.

K porušení dělby moci však došlo u zákona o zabezpečovací detenci a prohlášení o neexistenci trestní odpovědnosti z důvodu duševní poruchy, který mění článek 729 trestního řádu (*Code de procédure pénale*), když zákonodárce uvedl, že: „*Osoba odsouzená k doživotnímu trestu odnětí svobody může být podmíněně propuštěna pouze po vydání kladného stanoviska multidisciplinárního výboru pro bezpečnostní opatření...*“²⁰⁰. Na návrh poslanců se Ústavní rada zabývala tímto článkem a došla k závěru, že toto ustanovení porušuje princip dělby moci a současně i princip nezávislého soudního orgánu, a to tak, že dovoluje zásahu do nezávislého rozhodování soudu a podmiňuje jeho rozhodování předchozím souhlasu jiného správního orgánu. Na základě tohoto rozhodnutí došlo k vypuštění slova „kladného“ z tohoto ustanovení²⁰¹.

¹⁹⁵ Článek 41 Ústavy

¹⁹⁶ Rozhodnutí č. 2004-503 DC ze dne 12. srpna 2004, bod odůvodnění 9

¹⁹⁷ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, *La Constitution*. K článku 37-1 Ústavy, bod 252

¹⁹⁸ Quelles sont les sanctions pour alcool au volant? [<https://www.permisapoints.fr/infraction-et-legislation/alcool-et-conduite>]

¹⁹⁹ Rozhodnutí č. 2011-635 DC ze dne 4. srpna 2011, body odůvodnění 17, 18, 19, 20

²⁰⁰ Článek 12 zákona č. 2008-174 ze dne 25. února 2008, o zabezpečovací detenci a prohlášení o neexistenci trestní odpovědnosti z důvodu duševní poruchy

²⁰¹ Rozhodnutí č. 2008-562 DC ze dne 21. února 2008, body odůvodnění 32, 33 a 34

4. SOUDNÍ MOC

Soudní moc nalezneme v hlavě VIII, kde nalezneme pouze čtyři články. Nicméně Ústavní radě je věnována vlastní hlava VII, stejně jako Nejvyššímu soudu (*La Haute cour*), který je upraven v hlavě IX. Mezi orgány soudní moci tedy patří jak Ústavní rada, tak i Nejvyšší soud, ale i Nejvyšší soudní rada (*Conseil supérieur de la magistrature*), Kasační soud (*Cour de cassation*), Státní rada (*Conseil d'État*) a Soudní dvůr republiky, který nalezneme v hlavě X věnované trestní odpovědnosti členů vlády.

Ačkoliv Montesquieu byl toho názoru, že soudní moc nemá fungovat jako stálý orgán a nemá být spojována se stavem či úřadem, jelikož jedině tak lze zabránit jejímu zneužití²⁰², moderní soudnictví tomu odporuje. Přestože stále existují soudní orgány, které jsou svolávány ad hoc, jako je tomu např. u Nejvyššího soudu, běžné soudy i ty vrchní, jako je Kasační soud nebo Státní rada, zasedají stále a jsou spojeny s určitým statutem soudce, jehož účelem je naopak předcházet možnosti zneužití soudní moci, která je jim vložena do rukou.

Prezident je garantem nezávislosti soudní moci²⁰³, není tedy překvapivé, že toto ustanovení je terčem kritiky, když nezávislost nestranného orgánu zajišťuje hlava výkonné moci; ostatně profesor Guy Carcassonne toto ustanovení přirovnává k *vlkovi, který garantuje bezpečnost ovčína*²⁰⁴, jedním dechem však dodává, že se jedná o ustálenou tradici.

Dělbá moci a záruka nezávislé soudní moci je tedy nezbytná pro zajištění funkčního právního státu²⁰⁵. Ústavní rada potvrdila tento princip, tedy že do funkcí soudních orgánů nesmí být zasahováno ani vládou ani zákonodárcem, což znamená, že jim nepřísluší kritizovat rozhodnutí soudu, dávat soudnímu orgánu instrukce ohledně rozhodování nebo nahrazovat rozhodnutí soudního orgánu rozhodnutími svými²⁰⁶. Totéž následně potvrdila i v rozhodnutí o prioritní otázce ústavnosti²⁰⁷, kde také došla k závěru, že i státní zastupitelství požívá této nezávislosti, ač tento extenzivní výklad neodpovídá původně zamýšlenému pojetí soudního orgánu v textu Ústavy z roku 1958²⁰⁸.

Existuje výjimka z nezávislosti soudního orgánu, a tím je vykonatelné soudní rozhodnutí. V případě, že je rozsudek – tedy projev soudní moci – vykonatelný, je-li třeba, je výkonná moc povinna dopomoci k jeho exekuci – tedy k výkonu soudního rozhodnutí, čemuž přisvědčila i

²⁰² Charles Montesquieu, *O duchu zákonů*, s.188

²⁰³ Článek 64 Ústavy, alinea 1

²⁰⁴ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, *La Constitution*. K článku 64 Ústavy, bod 423

²⁰⁵ Rozhodnutí č. 80-119 DC ze dne 22. července 1980, bod 6 odůvodnění

²⁰⁶ Rozhodnutím č. 80-119 DC ze dne 22. července 1980, body odůvodnění 6 a 7

²⁰⁷ Rozhodnutí č. 2017-680 QPC ze dne 8. prosince 2017, bod 6 odůvodnění

²⁰⁸ Komentář k rozhodnutí č. 2017-680 QPC ze dne 8. prosince 2017, s 2.

Ústavní rada: „Vzhledem k tomu, že každé soudní rozhodnutí je vykonatelné; tedy že každé soudní rozhodnutí může vést k nucenému výkonu, přičemž veřejná moc musí v případě potřeby tomuto výkonu napomáhat; takové pravidlo vyplývá ze zásady dělby moci stanovené v článku 16 Deklarace práv člověka a občana;“²⁰⁹.

Nezávislost Ústavní rady nevyplývá z Ústavy explicitně, nicméně Ústavní rada se k tomu ve svém rozhodnutí vyjádřila takto: „vzhledem k tomu, že ze všech ustanovení hlavy VII Ústavy vyplývá, že ústavodárce měl v úmyslu zaručit nezávislost Ústavní rady;“²¹⁰. Za vedlejší článek soudní moci můžeme považovat Ochránce práv, který dbá na řádné dodržování práv a svobod ze strany orgánů veřejné moci²¹¹. Jeho nezávislost byla též potvrzena rozhodnutím Ústavní rady²¹².

4.1. Orgány soudní moci

Na spodním žebříčku hierarchie soudnictví stojí obecné soudy, které se dělí na soudy projednávající občanskoprávní věci a trestní věci, a Správní soudy (*Le tribunal administratif*). Civilní věci jsou projednávány buď Soudním dvorem (*Le tribunal judiciaire*), který řeší spory mezi fyzickými osobami a který je příslušný v řízení ohledně statusu fyzických osob, nebo Místním soudem (*Le tribunal de proximité*), který řeší občanské spory do 10 000 EUR a je výlučným soudem ve věcech sousedských sporů.

Trestní věci jsou projednávány jedním ze čtyř typů trestních soudů: Policejní soud (*Le tribunal de police*), který řeší přestupky a ukládá převážně peněžité tresty; Trestní soud (*Le tribunal correctionnel*) rozhoduje trestné činy spáchané dospělými, za které lze uložit trest odnětí svobody až na deset let, resp. dvacet let v případě recidivy; Porotní soud (*La cour d'assises*) posuzuje zvláště závažné zločiny, za které lze uložit trest odnětí svobody minimálně patnáct let, přičemž zasedá i ve dvou speciálních formacích jako Porotní soud pro mladistvé (*la cour d'assises des mineurs*) a Zvláštní porotní soud, který rozhoduje o trestných činech terorismu a organizovaného obchodu s drogami; a Specializovaný meziregionální soud (*Les juridictions interrégionales spécialisées*), který se zabývá organizovaným zločinem a finanční kriminalitou.

Ve druhé instanci rozhoduje Odvolací soud (*La cour d'appel*), kde posuzuje odvolání podaná proti rozsudkům první instance. Odvolací soud není příslušný k posuzování odvolání

²⁰⁹ Rozhodnutí č. 98-403 DC ze dne 29. července 1998, bod 46 odůvodnění

²¹⁰ Rozhodnutí č. 2008-566 DC ze dne 9. července 2008, bod 6 odůvodnění

²¹¹ Článek 71-1 Ústavy, alinea 1

²¹² Rozhodnutí č. 2011-626 DC ze dne 29. března 2011

podaných proti rozhodnutí správních soudů, ty posuzuje Odvolací správní soud (*La cour administrative d'appel*), ani proti rozhodnutí Porotních soudů, která jsou posuzována jiným Porotním soudem.

Kasační soud slouží jako dovolací soud proti rozhodnutím vydaným Odvolacím soudem a proti rozhodnutím vydaným v první instanci za předpokladu, že proti těmto rozhodnutím nelze podat odvolání. Státní rada plní tuto funkci, co se týče rozhodnutí správních soudů, současně však také poskytuje právní poradenství vládě, Národnímu shromáždění a Senátu ve formě právních stanovisek.

Nejvyšší soudní rada je pravou rukou Prezidenta, co se týče soudní moci. Do roku 1993 byla složena výhradně z členů jmenovaných Prezidentem²¹³. V následujícím období docházelo ke sporům o složení a jmenování Nejvyšší soudní rady, které nakonec vyřešila novelizace Ústavy z roku 2008. Dělí se na dva senáty, z nichž jeden je příslušný pro soudce a druhý pro státní zástupce. Senátu příslušnému pro soudce předsedá první předseda Kasačního soudu a dále v něm zasedá pět soudců a jeden státní zástupce, senátu příslušnému pro státní zástupce předsedá státní zástupce Kasačního soudu a dále v něm zasedá pět státních zástupců a jeden soudce. V obou senátech jsou dále státní rada, advokát a šest dalších kvalifikovaných osob, kteří jsou jmenováni Prezidentem, nicméně až po parlamentní diskusi.

Senát příslušný pro soudce předkládá návrhy pro jmenování soudců Kasačního soudu, předsedů odvolacích soudů a předsedů soudů vyšší instance, zatímco všichni ostatní soudci jsou jmenováni s jeho souhlasem²¹⁴. Tento senát je příslušný k vedení disciplinárního řízení projednávající disciplinární provinění soudců. Senát příslušný pro státní zástupce vydává své stanovisko ke jmenování státních zástupců²¹⁵ i k disciplinárním sankcím, které se jich týkají²¹⁶.

Nejvyšší soudní rada se schází v plénu pod předsednictvím jednoho z předsedů a dále v ní zasedají pouze tři soudci, tři státní zástupci a zbylí členové. V plénu se schází, aby reagovala na žádosti Prezidenta. Vyjadřuje se k otázkám etiky soudců a k otázkám týkajícím se fungování justice předložené ministrem spravedlnosti, který se může účastnit všech zasedání s výjimkou těch, na kterých se řeší disciplinární věci.

Nejvyšší soud je tvořen oběma komorami Parlamentu a je svolán v případě, že Prezident poruší své povinnosti způsobem zjevně neslučitelným s jeho dalším setrváním ve funkci. Návrh na svolání Nejvyššího soudu, který byl přijat jednou z komor, se předává druhé komoře, která

²¹³ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, *La Constitution*. K článku 65 Ústavy, bod 428

²¹⁴ Článek 65 Ústavy, alinea 4

²¹⁵ Článek 65 Ústavy, alinea 5

²¹⁶ Článek 65 Ústavy, alinea 7

své rozhodnutí oznámí do patnácti dnů od jeho přijetí. V čele Nejvyššího soudu je předseda Národního shromáždění. O odvolání Prezidenta se rozhoduje tajným hlasováním a je zapotřebí dvouřetinové většiny hlasů členů. Musí být rozhodnuto do jednoho měsíce od svolání Nejvyššího soudu a jeho rozhodnutí má okamžitý účinek²¹⁷. Zde vzniká paradox odpovědnosti Prezidenta, který je ze své funkce neodpovědný, přesto může být sankcionován ztrátou své funkce z důvodů, které nejsou taxativně vytyčeny.

Porušení povinností způsobem zjevně neslučitelným s dalším setrváním ve funkci není dostatečně definovanou konkrétní podmínkou pro odvolání Prezidenta z funkce a lze se dohadovat, co ještě lze pod tuto hypotézu subsumovat. Guy Carcassonne se domnívá, že pod tento pojem se schová jak trestný čin podle trestního zákona, tak porušení Ústavy – např. zneužitím pravomocí v článku 16, tak i odhalení předchozího hanebného chování nebo diskreditaci vzniklou v důsledku chování členů jeho rodiny, ale i profesního kruhu²¹⁸.

Soudní dvůr republiky byl vytvořen 27. července 1993²¹⁹ a má pravomoc nad trestnými činy spáchanými členy vlády při výkonu své funkce. Zasedá v něm šest členů Národního shromáždění a šest členů Senátu, kteří byli zvoleni svou komorou. Mimo parlamentní zástupce v něm zasedají tři soudci Kasačního soudu vybráni samotným Kasačním soudem, který současně zvolí jednoho z nich za předsedu Soudního dvora republiky²²⁰.

Ústavní rada rozhoduje o otázkách ústavního soudnictví a vzhledem k její relevanci co se týče předmětu mé práce je jí věnována následující podkapitola.

4.2. Ústavní soudnictví

Ústavní rada není mezi občany všeobecně známým orgánem, někdy bývá zaměňována se Státní radou a jindy s sebou nese pověst všemocného orgánu. To přispívá k tajemnosti této významné instituce. Jejím hlavním posláním je zajišťovat zachování a respektování Ústavy, a to přezkoumáním zákonů²²¹ a mezinárodních smluv²²² a zjišťováním jejich souladu s Ústavou.

Původně však na Ústavní radu nebylo nahlíženo jako na soudní orgán, jelikož Ústava nikde ve svém textu ani nenaznačuje, že by tomuto orgánu byla přiřazena kvalita jurisdikce. Nikde není kvalifikována jako soud, její členové se nenazývají „soudci“ ale „členové“, a její funkce není specifikována jako funkce soudní. K posunu vnímání Ústavní rady jako soudního orgánu

²¹⁷ Článek 68 Ústavy

²¹⁸ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, La Constitution. K článku 68 Ústavy, bod 440

²¹⁹ Guy Carcassonne, Marc Guillaume, La Constitution. K článku 68-1 Ústavy, bod 448

²²⁰ Pierre Pactet, Institutions politiques Droit constitutionnel, s. 531

²²¹ Článek 61 a 61-1 Ústavy

²²² Článek 54 Ústavy

došlo jejími rozhodnutími, které se postupně šířily do všech směrů. K jejímu uznání jakožto veřejného soudního orgánu došlo až v souvislosti s projednáváním ústavní novely z roku 2008, kde Senát odhlasoval změnu názvu na „Ústavní soud“ (*Cour constitutionnelle*), ke změně však nedošlo, jelikož Národní shromáždění souhlasilo s vládou ohledně toho, že „Ústavní rada“ lépe odpovídá rozmanitosti jejích funkcí, její originalitě, a především tradici původní instituce, která hraje významnou roli v rovnováze ústavní moci²²³.

4.2.1. Dějiny Ústavní rady

Ústavní rada nemá dlouholetou tradici v předchozích republikách, jako je tomu například u Státní rady, jejímž předchůdcem byl konzulát ustanovený Napoleonem Bonapartem. Historie Ústavní rady je podstatně kratší. Prvním institutem, který bychom mohli považovat za předchůdce Ústavní rady byl Ústavní výbor (*Comité constitutionnel*) za čtvrté republiky²²⁴. Ústavní radě dala vznik až nová Ústava z roku 1958. Avšak její původní myšlenka byla na hony vzdálená tomu, co Ústavní rada představuje dnes. Instituce měla za cíl zajistit soulad některých prvků v Ústavě právě s textem Ústavy. Jednalo se tak především o zajištění průběhu voleb a případné volební spory. Současně měla Ústavní rada za cíl chránit výkonnou moc před možným, ale nechtěným rozšiřováním působnosti Parlamentu.

Netrvalo dlouho a v roce 1959 Ústavní rada rozhodovala ohledně Jednacího řádu Národního shromáždění (*Règlement de l'Assemblée nationale*) a uznala některé jeho články za nesouladné s Ústavou²²⁵. Následně rozhodovala i o Jednacím řádu Senátu²²⁶. Těmito rozhodnutími dala Ústavní rada najevo, že se nespokojí pouze s formulací stanovisek, ale má v úmyslu vykonávat skutečnou ústavní kontrolu. Současně však v roce 1962 Ústavní rada rozhodla, že není kompetentní přezkoumávat rozhodnutí přijatá v referendech s odůvodněním, že se jedná o přímé vyjádření suverenity²²⁷.

Hlava VII původně obsahovala osm článků (56-63) a pouze jeden, článek 61 se týkal kompetencí Rady. Tato hlava prošla několika novelizacemi, z nichž první se konala v roce 1974. Tato novela rozšířila článek 61 alinea 2 o dva další „orgány“, které mají pravomoc postoupit přijatý zákon k přezkoumání Ústavní radě, a to o 60 poslanců nebo 60 senátorů. Této úpravě předcházela dlouhá politická debata ohledně toho, jaký počet poslanců a senátorů zvolit

²²³ Marthe Fatin-Rouge Stéfanini, *Le Conseil constitutionnel dans la révision constitutionnelle du 23 juillet 2008 sur la modernisation des institutions*, s. 269-298

²²⁴ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 506

²²⁵ Rozhodnutí č. 59-2 DC ze dne 24. června 1959

²²⁶ Rozhodnutí č. 60-9 DC ze dne 18. listopadu 1960

²²⁷ Rozhodnutí č. 62-20 DC ze dne 6. listopadu 1962

tak, aby obě komory měly rovné postavení. Jedna pětina senátorů tak byla smysluplná (69 senátorů), zatímco stejný podíl v Národním shromáždění představoval iniciativu 115 poslanců. Nakonec bylo zvoleno jednotné číslo 60. Vzhledem k tomuto rozšíření došlo k první kontrole souladu zákona s Ústavou, a to 23. prosince stejného roku²²⁸.

Tato změna stála na pozadí důležitosti Ústavní rady, která se tak stala nástrojem parlamentní menšiny ke kontrole zákonů přijaté většinou. Ústavní rada začala hrát významnou roli v legislativním procesu jakožto instituce, která vykládá a aplikuje Ústavu a další ústavní principy na právě přijaté právní předpisy. Jelikož menšinový poslanci a senátoři mohou předkládat zákony Ústavní radě, jsou téměř všechny důležité legislativní předpisy podrobeny její kontrole z hlediska ústavnosti²²⁹.

Od roku 1975 Louis Favoreu s Loicem Philipem publikovali první vydání hlavních rozhodnutí Ústavní rady, a zahájili tak pravidelnou rubriku v *Revue du droit public* věnovanou judikatuře Ústavní rady, která pokračovala až do roku 1989. V roce 1990 byla vytvořena nová *Revue française de droit constitutionnel*, která poskytla nový redakční prostor. Ústavní rada v přezkumu právních předpisů a při vydávání rozhodnutí nutně vykládá a rozvíjí Ústavu. Přičemž zveřejňování těchto rozhodnutí nově v prostoru dostupném širokému publiku mělo za následek, že její rozhodnutí začali ovlivňovat celý legislativní proces.

Největší změny však přinesla velká novela Ústavy z roku 2008, která roztrousila zmínky o Ústavní radě téměř po celé Ústavě. Ať se jedná o kontroly jmenování Prezidentem podle článku 13, v hlavě V ustanovení týkající se vztahu mezi Parlamentem a vládou, ale i v hlavě VI v souvislosti s přezkumem mezinárodních smluv a dohod. Vzhledem k proměně povahy zákona se Ústavní rada stala také velice významnou ve věci kontroly ústavnosti zákonů, a to i z důvodu zavedení kýžené prioritní otázky ústavnosti.

Takto se tedy Ústavní rada, Ústavou odsunuta na konec ústavního práva, časem vyšplhala do popředí a dnes je její pozice zcela zásadní v ústavní veřejné moci jakožto ochránce práv a svobod a o jejím zrušení v demokratickém režimu republiky je nemyslitelné vůbec hovořit.

4.2.2. Členové Ústavní rady

Ústavní rada je kolektivní orgán, který sestává z devíti členů, přičemž tři jmenuje Prezident, tři Předseda Národního shromáždění a tři Předseda Senátu²³⁰. Předseda vlády tuto výsadu nemá. Rada je obnovována po třetinách každé tři roky. Úplně první Rada tak sestávala z členů

²²⁸ Rozhodnutí č. 74-52 DC ze dne 23. prosince 1974

²²⁹ Pierre Pactet, *Institutions politiques Droit constitutionnel*, s. 507

²³⁰ Článek 56 Ústavy

jmenovaných na tři roky, na šest let a na devět let. Současně jsou doživotními členy Rady bývalí Prezidenti, jakožto bývalí strážci Ústavy. Paradoxně se členy Rady mohou stát i ti Prezidenti, kteří byli z této funkce odvoláni²³¹. Tato kategorie členů byla předmětem velké kritiky a několikrát bylo navrhováno její zrušení.

Zatím se takto podíleli na činnosti Rady pouze Prezidenti ze čtvrté republiky: René Coty (až do své smrti v listopadu 1962) a Vincent Auriol, který přestal zasedat v květnu 1960 na protest proti zvolení generála de Gaulla s přerušením v listopadu 1962, kdy se zúčastnil zasedání projednávající ústavnost zákona o referendu upravujícím způsob volby Prezidenta republiky. De Gaulle toto čestné místo odmítl, Pompidou zemřel ve funkci Prezidenta a Mitterrand byl příliš nemocný na to, aby zasedal v Ústavní radě. V. Giscard d'Estaing začal zasedat až v roce 2004, a to přerušovaně v závislosti na jeho politické aktivitě. Jacques Chirac se stal řádným členem v květnu 2007, avšak jeho odsouzení v roce 2011 představovalo problém s dodržováním požadavků statusu členství. Nakonec se však rozhodl přestat docházet s ohledem na své zdraví. N. Sarkozy v červenci 2013 oznámil, že z funkce „odstupuje“, tedy pouhý rok poté, co byl jakožto bývalý Prezident ve funkci, ač nebyl v Radě aktivní.

Nezávislost instituce byla často zpochybňována, a to především kvůli politické povaze jmenování jejích členů. Zde je negativně srovnávána se Státní radou, jejíž členové prošli výběrovými řízeními a byli vybráni na základě jejich profesionality, a se členy Kasačního soudu, kteří jsou profesionálními soudci. K vlastní nezávislosti Ústavní rada uvedla, že nezávislost instituce vychází nepřímou ze všech ustanoveních VII. Hlavy Ústavy, a tudíž její nezávislost byla v ústavodárcově úmyslu²³².

Ústava nestanoví věkový limit pro členy Ústavní rady, tedy minimální, ale ani maximální, jako je tomu např. v sousední Belgii. Jediné dvě podmínky stanovené nařízením²³³ jsou 1) francouzské občanství a 2) nebýt odsouzen ke ztrátě občanských a politických práv. Ústava ani jiný právní předpis nepožadují žádné předchozí zkušenosti, případně vzdělání, ač zrovna právní vzdělání vzhledem k agendě Ústavní rady přijde vhod. A i proto většina jmenovaných členů nakonec právnickým vzděláním prošla.

Předseda Ústavní rady je jmenován Prezidentem republiky a v případě rovnosti hlasů má rozhodující hlas²³⁴. Členové Rady mohou být jmenováni do své funkce pouze jednou, jedná se tedy o poměrně dlouhé, pevné a neobnovitelné funkční období. Výjimka z devítileté a

²³¹ Jean Gicquel, Jean-Éric Gicquel, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, s. 739

²³² Rozhodnutí č. 2008-566 DC ze dne 9. července 2008, bod 6 odůvodnění

²³³ Nařízení ze dne 7. listopadu 1958

²³⁴ Článek 56 Ústavy, alinea 3

neobnovitelné funkce je možná v případě, že člen byl jmenován, aby nahradil jiného člena, jehož funkce skončila před řádným skončením funkce za předpokladu, že tento náhradní člen strávil ve funkci dobu kratší než tři léta. V takovém případě může být jmenován znovu, maximálně lze tedy takto zůstat ve funkci po dobu něco málo kratší než 12 let.

Členové Rady nemohou současně zastávat jinou profesní činnost, ať již ve veřejné nebo v soukromé sféře, jediná činnost, kterou mohou vykonávat je, standardně jako u soudců, vědecká, literární a umělecká činnost. Je též zakázána jakákoliv činnost v politické straně. Mezi další povinnosti členů Ústavní rady můžeme najít např.: povinnost zdržet se všeho, co by mohlo ohrozit nezávislost a důstojnost jejich funkce; zákaz zaujmout veřejné stanovisko ohledně předmětů rozhodování Ústavní rady apod²³⁵.

Ústavní rada sama posuzuje, zda některý z jejích členů porušil tyto povinnosti²³⁶. Rozhoduje v tajném hlasování nadpoloviční většinou hlasů svých členů. Jediná sankce, která může být uložena, je povinná rezignace. Tento postup dosud nebyl nikdy uplatněn, a to i z důvodu této sankce, která však není univerzální a nemůže postihnout všechny členy. Imunní jsou ti, kteří jsou dosazováni do funkce z moci úřední, tedy bývalí Prezidenti, jelikož jsou ze své funkce neodvolatelní a nemohou se své funkce vzdát.

Po jmenování skládají členové Ústavní rady slib. I u slibu jsou bývalí Prezidenti výjimkou, jelikož jej skládat nemusí. Neznamená to však, že by byli zbaveni povinností mlčenlivosti a řádného vykonávání funkce, ať už se zasedání účastní, nebo ne. Funkce člena Ústavní rady však nepřináší pouze povinnosti a omezení, ale znamená i jisté výhody. Nespornou výhodou je finanční náhrada v takové výši, aby zajistila nezávislost a důstojnost této funkce, což samozřejmě jde ruku v ruce s nepodplatitelností členů Ústavní rady.

První žena v Ústavní radě byla jmenována až v roce 1992 tehdejším předsedou Národního shromáždění. V roce 2013 byly do Ústavní rady jmenovány tři ženy, po jedné Prezidentem, Předsedou Senátu a Předsedou Národního shromáždění. Doposud počet žen nikdy nepřesáhl tři.

4.2.3. Činnost a pravomoci Ústavní rady

Ústava je stručná, co se týče činností Ústavní rady, a proto další významným předpisem je mimo jiné nařízení č. 58-1067 ze dne 7. listopadu 1958 o organickém zákoně o Ústavní radě. V Ústavě se s Ústavní radou poprvé setkáváme již v článku 7 alinea 4, který zakládá pravomoc

²³⁵ Dekret č. 59-1292 ze dne 13. listopadu 1959

²³⁶ Dekret č. 59-1292 ze dne 13. listopadu 1959, článek 5

Ústavní radě na návrh vlády prohlásit Prezidenta za neschopného vykonávat svou funkci, a svěřit tak pravomoc vykonávat jeho funkci Předsedovi Senátu, popřípadě vládě, když je Předseda Senátu nezpůsobilý k výkonu funkce. Tuto nezpůsobilost Prezidenta k výkonu funkce může Ústavní rada prohlásit za dočasnou, nebo za trvalou. Od roku 1958 došlo ke dvěma uvolněním prezidentského úřadu. Poprvé po rezignaci generála de Gaulla v roce 1969 a podruhé v roce 1974, kdy byla oznámena smrt G. Pompidoua.

Ústavní rada má pravomoc nad kontrolou Prezidenta v případě uplatnění článku 16 Ústavy ohledně rozšířených pravomocí Prezidenta, kde zastává zvláštní roli s cílem zabránit zneužití tohoto článku. Prezident musí oficiálně konzultovat s Ústavní radou použití tohoto článku a současně má Ústavní rada pravomoc vyjádřit se k přijatým opatřením. V historii páté republiky došlo pouze jednou k jeho použití, a to v roce 1961 za prezidentství de Gaulla po puči generálů v Alžírsku. Ústavní rada musela napřed prověřit, zda jsou splněny podmínky pro použití tohoto článku, aby mohl být aplikován. Ve svém stanovisku prohlásila, že jsou podmínky splněny, jelikož zřejmým cílem pučistů je uchvátit moc v celé zemi, čímž se celá republika ocitla ve vážném a bezprostředním ohrožení, a domnívá se, že ústavní veřejná moc nemůže normálně fungovat²³⁷.

Jednou z původních pravomocí Ústavní rady byl dohled nad volbami. Rada hraje aktivní roli již při přípravě voleb. Konzultuje s vládou tvorbu právních textů týkajících se organizace voleb a rozhoduje o modelu formuláře o prezentaci prezidentského kandidáta (*formulaire de présentation*)²³⁸. Následně ověřuje počet a platnost těchto formulářů u každého kandidáta, jakož i souhlas jeho signatářů. Stejně tak Ústavní rada dohlíží na regulérnost referenda podle článků 11 a 89 a vyhláší jejich výsledky. Vláda konzultuje všechny záležitosti týkající se organizace referend s Ústavní radou²³⁹, avšak zákony přijaté v referendu odmítla Ústavní rada přezkoumat²⁴⁰.

Ústavní rada rozhoduje v případě sporu o řádnosti volby poslanců a senátorů²⁴¹. V těchto sporech vystupuje jako obecný soud. Způsob kontroly upřesňuje nařízení, kterým se stanoví organický zákon o Ústavní radě²⁴². Žádost o zahájení řízení musí směřovat proti volbě určitého kandidáta, nikoliv proti celému volebnímu hlasování. Žádost musí být písemně podána do deseti dnů od vyhlášení výsledků voleb. Oprávnění k podání žádosti jsou všichni voliči

²³⁷ Rozhodnutí č. 61-1 AR16 ze dne 23. dubna 1961

²³⁸ Prezidentští kandidáti musí nasbírat alespoň 500 těchto formulářů podepsaných volenými funkcionáři.

²³⁹ Článek 46 Ústavy

²⁴⁰ Rozhodnutí č. 62-20 DC ze dne 6. listopadu 1962

²⁴¹ Článek 59 Ústavy

²⁴² Nařízení č. 58-1067 ze dne 7. listopadu 1958

registrovaní u příslušného volebního okrsku. Rada žádost zamítne, nebo zruší volbu zvoleného poslance či senátora. V takovém případě se konají doplňovací volby. Pokud se však chyba stala pouze při sčítání hlasů, má Rada možnost prohlásit za zvoleného jiného kandidáta (za předpokladu, že by jinak byl zvolen, kdyby nedošlo ke špatnému sčítání hlasů), přičemž nemusí dojít k doplňovacím volbám. Tato situace však v historii nenastala a vždy se konaly doplňovací volby.

Ústavní rada má pravomoc také ohledně odkládání prezidentských voleb ve stanovených případech. Může odložit volby za předpokladu, že jsou kumulativně splněny tři podmínky: 1) kandidát na Prezidenta zemřel, nebo se stal nezpůsobilým k výkonu funkce Prezidenta; 2) k této události došlo v průběhu posledních sedmi dnů lhůty k registraci kandidatury na post Prezidenta; 3) tento kandidát veřejně oznámil svůj záměr kandidovat na post Prezidenta méně než 30 dní před uplynutím lhůty k registraci kandidatury²⁴³. Obligatorně Ústavní rada odloží volby v případě, že kandidát na funkci Prezidenta zemřel, nebo se stal nezpůsobilý k výkonu funkce Prezidenta, a to před prvním kolem hlasování²⁴⁴.

Ústavní rada také prohlašuje, že se celý volební proces musí opakovat, když kandidát, který postoupil do druhého kola voleb, zemřel, nebo se stal nezpůsobilým k výkonu funkce Prezidenta²⁴⁵. Ústavní rada má pravomoc prodloužit stanovenou lhůtu ke konání voleb, která činí nejméně dvacet a nejvýše třicet pět dní před uplynutím funkčního období dosavadního Prezidenta, nebo po uvolnění funkce v případě úmrtí dosavadního Prezidenta, anebo po prohlášení učiněném Ústavní radou, že Prezident je nezpůsobilý k výkonu funkce Prezidenta. Nová lhůta se stanoví tak, aby se volby konaly nejpozději do třiceti pěti dnů od rozhodnutí Ústavní rady o prodloužení.

Ústavní rada mimo jiné slouží jako arbitr mezi vládou a Parlamentem ve věci přijímání vládních návrhů zákonů v případě, že komora, které byl postoupen návrh jako první, shledá, že návrh zákona neodpovídá pravidlům stanoveným v organickém zákoně²⁴⁶. Pokud zde dojde k neshodě, vstupuje mezi ně Ústavní rada na návrh Předsedy vlády nebo Předsedy příslušné komory s povinností rozhodnout do osmi dnů. Doposud došlo k takové situaci pouze jednou, a to ohledně vládního návrhu zákona týkajícího se vymezení krajů, krajských a resortních voleb a úpravy volebního kalendáře²⁴⁷. Návrh Ústavní radě podal Předseda Senátu, ale ta rozhodla ve

²⁴³ Článek 7 Ústavy alinea 6

²⁴⁴ Článek 7 Ústavy alinea 7

²⁴⁵ Článek 7 Ústavy alinea 8

²⁴⁶ Článek 39 Ústavy alinea 4

²⁴⁷ Rozhodnutí č. 2014-12 FNR ze dne 1. července 2014

prospěch vlády, tedy že návrh zákona je v souladu s podmínkami stanovenými organickým zákonem²⁴⁸.

4.3. Kontrola ústavnosti

Hlavní pravomoc Ústavní rady, která má nejbližší k soudnictví, je kontrola ústavnosti, tedy pravomoc rozhodovat o souladu právních předpisů s Ústavou. Ačkoliv je to přezkum ústavnosti, není brána v potaz pouze Ústava, nebo blok ústavnosti, ale i soulad s předpisy Evropské unie. Především, aby právní předpisy neodporovaly nařízením a přijaté právní předpisy transponující směrnice odpovídaly původní směrnici, avšak Ústavní rada není oprávněna rozhodovat o ústavnosti předpisů přijatých na unijní úrovni²⁴⁹. Současně je však nezbytné, aby provedení směrnice nebylo v rozporu s ústavními zásadami, ledaže by s tím ústavodárce souhlasil²⁵⁰. Ústavní rada není vnímána jako Nejvyšší soud a její judikatura nemá hodnotu precedentů.

4.3.1. Apriorní kontrola ústavnosti

Při kontrole ústavnosti napadený zákon posuzuje pouze Ústavní rada, přičemž jediná položená otázka se týká ústavnosti/ neústavnosti zákona. K tomuto přezkumu dochází před vstupem v platnost u zákona, před ratifikací u mezinárodní smlouvy a před vyhlášením referenda podle článku 11. Ústavní rada rozhoduje ohledně práva, nikoliv ohledně spravedlnosti, tedy zajímá ji soulad právních textů s výkladem Ústavy. Guillaume Drago popisuje apriorní kontrolu zákona jako přepisování zákona podle diktátu Ústavní rady²⁵¹.

U apriorní kontroly ústavnosti se zahajuje řízení na základě návrhu. Návrh k přezkoumání může podat Prezident, Předseda vlády, Předseda jedné z komor Parlamentu, 60 poslanců nebo 60 senátorů. Jedná se o objektivní soudní spor, nejsou zde tedy strany sporu. Žádost se předává zpravodaji, který byl jmenován Předsedou Ústavní rady. Ten provede šetření a připraví návrh rozhodnutí se zprávou, který rozešle ostatním členům Rady přibližně 48 hodin před jednáním. Na jednání se projednává tento návrh, o kterém se následně rozhoduje. Znění těchto rozhodnutí se nápadně podobají rozhodnutím Státní rady, je tomu tak i z důvodu vlivu bývalých členů Státní rady, kteří poté zasedali v Ústavní radě.

²⁴⁸ Organický zákon č. 2009-403 ze dne 15. dubna 2009

²⁴⁹ Rozhodnutí č. 2004-496 DC ze dne 10. června 2004, body 7 a 9 odůvodnění

²⁵⁰ Rozhodnutí č. 2006-540 DC ze dne 27. července 2006, bod 19 odůvodnění, shodně rozhodnutí č. 2006-543 DC ze dne 30. listopadu 2006, bod 6 odůvodnění

²⁵¹ Guillaume Drago, *L'influence de la QPC sur le Parlement ou la loi sous la dictée du Conseil constitutionnel*, Jus Politicum

Rozhodnutí Ústavní rady mají účinky tzv. *res iudicata*, tedy věci rozhodnuté, o kterých již nemůže být znovu rozhodováno s výhradou opravných prostředků. Nicméně proti rozhodnutí Ústavní rady se nelze odvolat²⁵². Je závazné pro orgány veřejné moci a všechny správní orgány. Pravomoc *res iudicata* je omezena na vyslovení neústavnosti ustanovení zákona předložených ke kontrole Ústavní radě, nelze jej tedy uplatňovat proti jinému zákonu, který byl navržen jinak²⁵³. Ustanovení prohlášené za protiústavní nemůže být vyhlášeno ani implementováno²⁵⁴.

U běžných zákonů musí Rada rozhodnout do jednoho měsíce od postoupení. V případě, že se jedná o naléhavý případ a vláda o to požádá, je Rada povinna rozhodnout do osmi dnů. Pokud lze neústavní ustanovení oddělit od zbytku celého kontrolovaného zákona, dojde k odstranění pouze příslušných nevyhovujících ustanovení. K tomu došlo např. u zákona o statutu územního společenství Korsika (*Loi portant statut de la collectivité territoriale de Corse*), kde článek 1 byl prohlášen za protiústavní. Současně však z textu článku, způsobu jeho návržení a přijetí nevyplývá, že by toto ustanovení bylo neoddělitelné od celého textu zákona předloženého Ústavní radě²⁵⁵. K opačnému závěru dospěla Ústavní rada v rozhodování o Finančním zákoně pro rok 1974, kde část ustanovení, která byla shledána protiústavní, byla neoddělitelná od celého ustanovení článku 62 tohoto zákona, proto bylo celé ustanovení prohlášeno za protiústavní²⁵⁶.

Počet mezinárodních smluv, které prošly kontrolou ústavnosti, je velmi nízký a téměř všechny návrhy se týkaly Evropy, převážně tedy Evropské unie, ale i Evropského Společenství a Rady Evropy. Smlouva o zřízení Mezinárodního trestního soudu v roce 1999 je proto výraznou výjimkou. Mezinárodní smlouvy se přezkoumávají po jejich podpisu, ale současně před jejich ratifikací.

Zatímco tedy kontrola běžných zákonů a mezinárodních smluv je fakultativní, kontrola organických zákonů je obligatorní²⁵⁷. Děje se tak před jejich vyhlášením. Nicméně u organických zákonů přijatých vládou ve formě nařízení podle čl. 92 Ústavy v přechodném období čtyř měsíců, kdy byly zřizovány instituce páté republiky, k tomuto přezkumu nedošlo. Ústavní rada odmítla tuto kategorii organických zákonů přezkoumat i v případě, že dojde k

²⁵² Článek 62 Ústavy, alinea 3

²⁵³ Rozhodnutí č. 88-244 DC ze dne 20. červenec 1988, bod 18 odůvodnění

²⁵⁴ Článek 62 Ústavy, alinea 1

²⁵⁵ Rozhodnutí č. 91-290 DC ze dne 9. května 1991, bod 14 odůvodnění

²⁵⁶ Rozhodnutí č. 73-51 DC ze dne 27. prosince 1973, bod 4 odůvodnění

²⁵⁷ Článek 46 Ústavy, alinea 5, článek 61 Ústavy, alinea 1

jejich změně ve znění²⁵⁸. Jediný potvrzený způsob, jakým lze nechat tyto organické zákony přezkoumat, je prostřednictvím prioritní otázky ústavnosti²⁵⁹.

Stejně tak jako je povinna přezkoumávat ústavnost zákonů pevninské Francie, je Ústavní rada povinna přezkoumávat ústavnost i aktů vydávaných v zámořských územích, a tedy i v Nové Kaledonii. Akty vydávané v zámořských územích jsou považovány za správní akty. Akty Nové Kaledonie jsou specifické vzhledem k administrativní autonomii a specifické politické situaci. Ústavní rada ohledně zákonů Nové Kaledonie vydala zatím pouze sedm rozhodnutí, které se značí zkratkou LP²⁶⁰. Ohledně ústavnosti aktů vydávaných v zámořských územích musí Ústavní rada rozhodnout do tří měsíců od jeho postoupení.

4.3.2. Aposteriorní kontrola ústavnosti, aneb prioritní otázka ústavnosti

Kontrola právních předpisů a posteriori je zakotvená v článku 61-1 Ústavy. Této kontrole se také říká prioritní otázka ústavnosti (*la question prioritaire de constitutionnalité*), neboli QPC. Byla do Ústavy doplněna velkou novelizací z roku 2008 a provádí ji organický zákon č. 2009-1523 ze dne 10. prosince 2009. Není náhodou, že tento institut byl přijat poté, co došlo k přijetí Lisabonské smlouvy po neúspěšném pokusu o přijetí Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Promítá se zde strach z nové hierarchie norem, kde ústavní právo ustupuje evropskému právu. Z tohoto důvodu je v názvu institutu „prioritní“, který má indikovat, že ústavní právo má prioritu. Priorita je však stanovena s ohledem na práva a svobody zaručené Ústavou na straně jedné a na straně druhé s ohledem na mezinárodní závazky Francie²⁶¹.

Oproti apriorní kontrole, kde se projednávají zákony, které ještě nenabýly účinnosti, se u QPC jedná o případné zrušení již platného a účinného zákona, případně jeho ustanovení, což může vést k právní nejistotě²⁶². Jedná se o návrh podaný Ústavní radě, aby přezkoumala, zda dotčené zákonné ustanovení je v souladu s Ústavou. Tato kontrola tedy posiluje vliv Ústavní rady na legislativní proces. Návrh se podává v průběhu kontradiktorního soudního řízení.

QPC umožňuje jakémukoliv účastníkovi sporu napadnout ústavnost právního předpisu v řízení před obecným soudem, pokud se domnívá, že jeho text porušuje práva a svobody zaručené Ústavou. Tento právní předpis však musí hrát důležitou roli právě v tomto původním

²⁵⁸ Rozhodnutí 60-6 DC ze dne 15. ledna 1960, bod 1 odůvodnění

²⁵⁹ Rozhodnutí č. 2012-278 QPC ze dne 5. října 2012

²⁶⁰ Rozhodnutí 2000-1 LP, 2006-2 LP, 2013-3 LP, 2014-4 LP, 2014-5 LP, 2016-6 LP, 2021-7 LP

²⁶¹ Simon Denys, Rigaux Anne, *La priorité de la question prioritaire de constitutionnalité: harmonie(s) et dissonance(s) des monologues juridictionnels croisés*, s. 63-88

²⁶² Guillaume Drago, *L'influence de la QPC sur le Parlement ou la loi sous la dictée du Conseil constitutionnel*, Jus Politicum

řízení, tedy musí být pro spor použitelný²⁶³. Musí se jednat o právní akty, které prošly standardním legislativním procesem, tedy především zákony a organické zákony. QPC nelze vznést proti ustanovením Jednacích řádů, dekretů a některým usnesením, jakož i individuálním rozhodnutím. Přezkum těchto právních aktů je v působnosti Státní rady.

Může být vznesena v jakékoliv fázi řízení – v prvním stupni, odvolání, kasační žalobě – bez ohledu na povahu sporu. Jediná výjimka platí pro soudní řízení ve věci trestní, kdy nelze podat QPC během hlavního líčení, může však být položena ve vyšetřovací fázi, v odvolání i v kasačním řízení.

QPC se zahajuje na návrh strany, který se podává k soudu příslušnému ve věci původního řízení, a to písemně s odůvodněním, jinak je odmítnut pro nepřípustnost. Návrh nemůže být předložen přímo Ústavní radě samostatně, vždy musí být předložen během jiného soudního řízení, v rámci nějž soudce zkoumá, zda je QPC přípustná a zda splňuje podmínky. Podmínkou vznést QPC je tedy již probíhající soudní spor a novota otázky, tedy že ústavnost použitelného ustanovení právního předpisu ještě nebyla předmětem řízení u Ústavní rady²⁶⁴. Proti rozhodnutí o odmítnutí postoupit QPC lze podat odvolání nebo kasační stížnost.

V případě, že QPC projde, je postoupena Státní radě nebo Kasačnímu soudu v závislosti na jurisdikci původního řízení. Ten provádí detailnější zkoumání naplnění výše zmíněných kritérií a následně rozhoduje o předložení QPC Ústavní radě²⁶⁵. Soudci takto eliminují přes 80 % otázek, které se k Ústavní radě vůbec nedostanou²⁶⁶. Při postoupení QPC soudem prvního stupně současně soudce rozhodne o přerušení řízení až do vydání rozhodnutí dalších orgánů ohledně položené otázky. Také proto se této otázce říká prioritní, jelikož má prioritu – přednost ve sporu a musí být napřed zodpovězena, aby se mohlo rozhodnout ve věci samé. Soud však musí rozhodnout ve věci v případě, že zákon stanoví, že rozhodnutí musí být učiněno neodkladně nebo v určité lhůtě, a na druhé straně přijme všechna nezbytná provizorní opatření. V tomto případě tedy nedochází k přerušení řízení²⁶⁷.

Ústavní rada musí rozhodnout do tří měsíců od postoupení QPC. Ohledně otázky se koná veřejné slyšení, kde se rozhodnutím ustanovení prohlásí za protiústavní, anebo v souladu s Ústavou. V případě souladu s Ústavou je soud prvního stupně povinen použít ustanovení tohoto právního předpisu. Nesoulad s Ústavou přináší dva důsledky: 1) soud prvního stupně

²⁶³ Christine Maugué, Jacques-Henri Stahl, *La question prioritaire de constitutionnalité*, s. 62, 63

²⁶⁴ Christine Maugué, Jacques-Henri Stahl, *La question prioritaire de constitutionnalité*, s. 64-72

²⁶⁵ Martin A. Rogoff, *Fifty years of constitutional evolution in France: The 2008 amendments and beyond*, Jus Politicum

²⁶⁶ Avril 2015: Les 5 ans de la QPC au Conseil constitutionnel - Quelques chiffres

²⁶⁷ Rozhodnutí č. 2010-605 DC ze dne 12. května 2010

nemůže toto ustanovení použít a 2) ustanovení je Ústavní radou zrušeno buď okamžitě nebo k pozdějšímu datu, které sama stanoví. Jedinou pravomocí Ústavní rady ohledně QPC je prohlásit zákon za protiústavní, nikoliv rozhodovat, či dávat doporučení ohledně původního řízení.

Závěr

Dělba moci je ctihodný institut, který Francie dodnes uznává, ačkoliv její aplikace není tak čistá, jak by si Ústavní rada v ideálním případě představovala a jak se snaží tuto doktrínu ve svých rozhodnutích vykreslit²⁶⁸.

Článek 34 vytváří revoluci v chápání zákonodárné moci, která měla již od Locka pravomoc vydávat zákony a zasahovat tak teoreticky do veškerých oblastech až na výjimky. Ústava páté republiky však tento princip převrací ve prospěch výkonné moci, kdy vláda je tím, kdo má zákonodárnou iniciativu a může přijímat nařízení, která však neslouží pouze k provedení zákonů, ale mohou samostatně upravovat práva a povinnosti. Zatímco Parlament má vymezené oblasti, do kterých může zasahovat, a v případě excesu u návrhu zákona jej může vláda prohlásit za nepřípustný²⁶⁹.

Zatímco k přijetí zákona bez hlasování v Národním shromáždění je třeba předchozí konzultace v Radě ministrů, které předsedá Prezident, lze si zcela jednoduše představit, že je to vlastně on, který má zájem na protlačení určitých zákonů. Přeci jen, je teď aktuální téma přijetí zákona, který posouvá důchodový věk. Celá Francie nemluví o Předsedovi vlády, jako o tom, kdo přijal tento zákon, nýbrž o Prezidentovi, který však ohledně tohoto ústavního článku nemá větší pravomoc než konzultační.

Ačkoliv se novela z roku 2008 pokusila posílit pravomoci Parlamentu, dospívám k závěru, že jeho praxe se již přesunula k funkci kontroly vlády. I přesto, že má stále v rukávu zajímavý nástroj zákonodárné iniciativy, tedy možnost experimentovat s ustanoveními experimentální povahy.

Ačkoliv tedy dělba moci je nadále přítomna, její praktické použití je zcela unikátní oproti tradičnímu chápání dělby moci. Zatímco tedy Prezident je jediný opravdový držitel výkonné moci, který však současně tahá za nitky, co se týče přijímání zákonů a jakožto garant nezávislosti soudní moci bdí nad soudními orgány. Vláda nevládne, jelikož tuto pravomoc přenechává Prezidentovi, ale místo toho se chopila výkonu zákonodárné moci, ač už její zákonodárnou iniciativou, přijímáním nařízení ve velkém, tak i možností úplně vynechat Národní shromáždění z hlasování o zákonu. Parlament se distancuje od přijímání zákonů ve prospěch vlády a zaujímá pozici kontrolního orgánu. Pouze soudní moc stále soudí, přestože je

²⁶⁸ Valérie Goesel-Le Bihan, *La violation de la séparation des pouvoirs: quels fondements? Quels griefs? Retour sur une critique doctrinale*

²⁶⁹ Bernard Chantebout, *Droit constitutionnel et science politique*, s. 406

v některých soudních orgánech stálá přítomnost členů Parlamentu, zatímco Ústavní rada zastávající funkci ústavního soudu nesestává z profesionálních soudců.

Těžko si představit, že by Francie věrná tradičním hodnotám nedala kus své jedinečnosti do všeho, co dělá. A stejně tak jako je Evropská unie *Union Européen*, je i dělba moci unikátně přizpůsobena francouzskému smýšlení.

Seznam zkratek

QPC	- prioritní otázka ústavnosti (<i>la question prioritaire de constitutionnalité</i>)
Deklarace práv	- Deklarace práv člověka a občana z roku 1789
DC	- Ústavní přezkum běžných zákonů, organických zákonů, smluv a jednacích řádů shromáždění (<i>Contrôle de constitutionnalité des lois ordinaires, lois organiques, des traités, des règlements des Assemblées</i>)
Vláda	- vláda v čele s Předsedou vlády
Rada ministrů	- vláda s předsednictvím Prezidenta
Rada	- Ústavní rada

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- Avril, Pierre. Gicquel, Jean.** *Le Conseil constitutionnel*. Šesté vydání. Paris: LGDJ, 2011, 160 s.
- Barthélemy, Joseph. Duez, Paul.** *Traité de droit constitutionnel*. Vydání z roku 1933. Panthéon-Assas. 2004, 955 s.
- Boudon, Julien.** *Manuel de droit constitutionnel La Ve République, tome 2*. Čtvrté vydání. Paris: Presses Universitaires de France - P.U.F., 2022, 312 s.
- Carcassonne, Guy. Guillaume, Marc.** *La Constitution*. Třinácté vydání. Points, 2016, 480 s.
- Cartier, Emmanuel.** *La QPC, le procès et ses juges, L'impact sur le procès et l'architecture juridictionnelle*. Paris: Dalloz, 2013, 544 s.
- Chantebout, Bernard.** *Droit constitutionnel et science politique*. Sedmnácté vydání. Paris: Dalloz, 2000, 640 s.
- Císař, Jaromír.** *Moc a síla prezidentů Francouzské republiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2023, 292 s.
- Černá, Leona.** *Le Français juridique*. Druhé vydání. Praha: Leges, 2021, 223 s.
- Favoreu, Louis. Philip Loic.** *Les grandes décisions du Conseil constitutionnel*. Jedenácté vydání. Paris: Dalloz, 2001, 1018 s.
- Franck, Claude.** *Droit constitutionnel*. Druhé vydání. Paris: Presses Universitaires de France, 2001, 501 s.
- Gicquel, Jean. Gicquel, Jean-Éric.** *Droit constitutionnel et institutions politiques*. Dvacáté třetí vydání. Paris: Montchrestien, 2009, 792 s.
- Lestrade, Éric.** *Les principes directeurs du procès dans la jurisprudence du Conseil constitutionnel, Préface de Ferdinand Mélin-Soucramanien*. Paris: L'Harmattan, 2015, 674 s.
- Locke, John.** *Druhé pojednání o vládě*. Cambridge at the University Press, 1960, přeložil: prof. PhDr. Josef Král. 2. vydání. Praha: Svodoba, 1992
- Maugüé, Christine. Stahl, Jacques-Henri.** *La question prioritaire de constitutionnalité*. Třetí vydání. Paris: Dalloz, 2017, 352 s.
- Montesquieu, Charles.** *O duchu zákonů*, 1748, přeložil: Stanislav Lyer, Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, 365 s.
- Pactet, Pierre.** *Institutions politiques Droit constitutionnel*. Devatenácté vydání. Paris: Dalloz, 2000, 610 s.
- Perottino, Michel.** *Francouzský politický systém*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, 335 s.
- Rousseau, Dominique.** *Le Conseil constitutionnel en questions, Sous la direction de Dominique Rousseau*. Paris: L'Harmattan, 2004, 175 s.
- Rousseau, Jean-Jacques.** *O společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*. Překlad: Doc. JUDr. Veselá, Jarmila. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, 157 s.

Tomaščinová, Jana. *Úvod do právnické francouzštiny I/*. Druhé vydání. Praha: Karolinum, 2019.

Šejvl, JUDr. Michal, Ph.D. *Idea právního státu v dějinách filozofie*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2014

Verpeaux, Michel. *Institutions et vie politique sous la Ve République*. Čtvrté vydání. Paris: La documentation française, 2012, 312 s.

Verpeaux, Michel. *Le Conseil constitutionnel*. Druhé vydání. Paris: La documentation française, 2014, 222 s.

Vidal-Naquet, Ariane. *Les "garanties légales des exigences constitutionnelles" dans la jurisprudence du Conseil constitutionnel*. Paris: Éditions Panthéon-Assas, 2007, 672 s.

Internetové zdroje

Avril 2015: Les 5 ans de la QPC au Conseil constitutionnel - Quelques chiffres.

[<https://qpc360.conseil-constitutionnel.fr/la-qpc/avril-2015-les-5-ans-de-la-qpc-au-conseil-constitutionnel-quelques-chiffres>]

Avril, Pierre. *L'Introuvable contrôle parlementaire (après la révision constitutionnelle française de 2008)*. Jus Politicum, n° 3 [<http://juspoliticum.com/article/L-Introuvable-contrôle-parlementaire-après-la-révision-constitutionnelle-française-de-2008-149.html>]

Baranger, Denis. *Comprendre le « bloc de constitutionnalité »*. Jus Politicum, n° 21 [<http://juspoliticum.com/article/Comprendre-le-bloc-de-constitutionnalité-1237.html>]

Baranger, Denis. *Sur la manière française de rendre la justice constitutionnelle*. Jus Politicum, n° 7 [<http://juspoliticum.com/article/Sur-la-manière-française-de-rendre-la-justice-constitutionnelle-478.html>]

Bidégaray, Christian. *C. Guérin-Bargues, Juger les politiques ? La Cour de justice de la République*. Jus Politicum, n° 21, [<http://juspoliticum.com/article/C-Guerin-Bargues-Juger-les-politiques-La-Cour-de-justice-de-la-Republique-1223.html>]

Bihan, Valérie Goesel-Le. *La violation de la séparation des pouvoirs: quels fondements? Quels griefs? Retour sur une critique doctrinale*. Titre VII, n° 3, La séparation des pouvoirs, říjen 2019, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/publications/titre-vii/la-violation-de-la-separation-des-pouvoirs-quelques-fondements-quelques-griefs-retour-sur-une-critique>]

Buge, Éric. Mugnier, Mathieu. *Le rapporteur, clef de voûte de la délibération parlementaire*. Jus Politicum, n° 26 [<http://juspoliticum.com/article/Le-rapporteur-clef-de-voûte-de-la-deliberation-parlementaire-1423.html>]

Cartier, Emmanuel. Derosier, Jean-Philippe. *Le sens d'une constitution*. Chronique de droits fondamentaux et libertés publiques, Hlava VII, n° 1, září 2018, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/publications/titre-vii/chronique-de-droits-fondamentaux-et-libertes-publiques>]

de Nantois, Christophe. *La solidarité gouvernementale sous la Vème République: se soumettre, se démettre ou disparaître*. Jus Politicum, n° 2 [<http://juspoliticum.com/article/La-solidarite-gouvernementale-sous-la-Veme-Republique-se-soumettre-se-demettre-ou-disparaitre-73.html>]

Denquin, Jean-Marie. *Penser le droit constitutionnel. Dialogues*. Jus Politicum, n° 25 [<http://juspoliticum.com/article/Penser-le-droit-constitutionnel-Dialogues-1373.html>]

Drago, Guillaume. *L'influence de la QPC sur le Parlement ou la loi sous la dictée du Conseil constitutionnel.* Jus Politicum, n° 6 [http://juspoliticum.com/article/L-influence-de-la-QPC-sur-le-Parlement-ou-la-loi-sous-la-dictee-du-Conseil-constitutionnel-379.html]

Droin, Nathalie. *Retour sur la loi constitutionnelle de 1884: contribution à une histoire de la limitation du pouvoir constituant dérivé.* Publikováno v: Revue française de droit constitutionnel 2009/4 (n° 80), s. 725-747. [https://www.cairn.info/revue-francaise-de-droit-constitutionnel-2009-4-page-725.htm#re55no237]

France since 1940. [https://www.britannica.com/place/France/France-since-1940]

Gicquel, Jean. *Le sens unique de la Constitution de la Ve République.* [https://www.conseil-constitutionnel.fr/publications/titre-vii/le-sens-unique-de-la-constitution-de-la-ve-republique]

Guastini, Riccardo. *La fonction juridictionnelle dans la constitution de l'an III.* Roger Dupuy, Marcel Morabito, 1795, POUR UNE RÉPUBLIQUE SANS RÉVOLUTION. [https://books.openedition.org/pur/19752]

Histoire de l'Assemblée nationale. [https://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/histoire/histoire-de-l-assemblee-nationale]

Jeanneney, Julien. *UN RETOUR À L'ÉLYSÉE EST TOUJOURS POSSIBLE*, 27.10.2016, [https://blog.juspoliticum.com/2016/10/27/un-retour-a-lelysee-est-toujours-possible/]

Jouanjan, Olivier. *Modèles et représentations de la justice constitutionnelle en France: un bilan critique.* Jus Politicum, n° 2 [http://juspoliticum.com/article/Modeles-et-representations-de-la-justice-constitutionnelle-en-France-un-bilan-critique-72.html]

Kótovaná společnost, Česká bankovní asociace, slovníček pojmů, [https://cbaonline.cz/kotovana-spolecnost]

La cohabitation de 1986-1988, une première sous la Ve République. [https://www.vie-publique.fr/eclairage/37994-une-premiere-sous-la-ve-republique-la-cohabitation-de-1986-1988]

La Constitution de la Ve République: comment est-elle née? [https://www.conseil-constitutionnel.fr/la-constitution/la-constitution-de-la-ve-republique-comment-est-elle-nee] [16.09.2022]

La cour administrative d'appel, [https://www.justice.gouv.fr/justice-france/lorganisation-cours-tribunaux/lordre-administratif/cour-administrative-dappel]

La Restauration (1814-1830): les prémices d'un régime parlementaire, [https://www.vie-publique.fr/fiches/268870-la-restauration-1814-1830-les-premices-dun-regime-parlementaire] [03.05.2022]

La Révolution: vers la première Constitution française (1789-1791), [https://www.vie-publique.fr/fiches/268936-la-revolution-vers-la-premiere-constitution-francaise-1789-1791] [19.12.2022]

Le Divellec, Armel. *Vers la fin du « parlementarisme négatif » à la française?* Jus Politicum, n° 6 [http://juspoliticum.com/article/Vers-la-fin-du-parlementarisme-negatif-a-la-francaise-439.html]

Lemaire, Elina. *Dans les coulisses du Conseil constitutionnel.* Jus Politicum, n° 7 [http://juspoliticum.com/article/Dans-les-coulisses-du-Conseil-constitutionnel-403.html]

Les juridictions civiles, [https://www.justice.gouv.fr/justice-france/lorganisation-cours-tribunaux/lordre-judiciaire/juridictions-civiles]

Les juridictions pénales, [<https://www.justice.gouv.fr/justice-france/lorganisation-cours-tribunaux/lordre-judiciaire/juridictions-penales>]

Les ordonnances prises sur le fondement l'article 38 de la Constitution, [http://www.senat.fr/role/ordonnances/etude_ordonnances20220.html#toc16]

Marquis de Lafayette. [<https://www.britannica.com/biography/Marquis-de-Lafayette>]

Mode d'élection des sénateurs. [<http://www.senat.fr/role/senate.html>]

Montay, Benoît. *Le pouvoir de nomination de l'Exécutif sous la Ve République*. Jus Politicum, n° 11 [<http://juspoliticum.com/article/Le-pouvoir-de-nomination-de-l-Executif-sous-la-Ve-Republique-817.html>]

Philippe Pétain. [<https://www.britannica.com/biography/Philippe-Petain>]

Que change le régime de la Vème République institué par la Constitution du 4 octobre 1958 par rapport aux régimes précédents? [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/la-constitution/que-change-le-regime-de-la-veme-republique-institue-par-la-constitution-du-4-octobre-1958-par>]

Quelle est la place du Parlement? [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/la-constitution/quelle-est-la-place-du-parlement>]

Quelles sont les conditions à remplir pour être candidat à l'élection présidentielle? [<https://www.vie-publique.fr/fiches/19428-quelles-conditions-pour-etre-candidat-lelection-presidentielle>]

Quelles sont les sanctions pour alcool au volant? [<https://www.permissapoints.fr/infraction-et-legislation/alcool-et-conduite>]

Rogoff, Martin A. *Fifty years of constitutional evolution in France: The 2008 amendments and beyond*. Jus Politicum, n° 6 [<http://juspoliticum.com/article/Fifty-years-of-constitutional-evolution-in-France-The-2008-amendments-and-beyond-373.html>]

Rozhovor M. François Mitterrand s TF1, France 2 a Europe 1, ze dne 14. července 1993, [<https://www.vie-publique.fr/discours/134439-interview-de-m-francois-mitterrand-president-de-la-republique-accorde>]

Simon Denys, Rigaux Anne. *La priorité de la question prioritaire de constitutionnalité: harmonie(s) et dissonance(s) des monologues juridictionnels croisés*. Les Nouveaux Cahiers du Conseil constitutionnel, 2010/3 (N° 29), s. 63-88. [<https://www.cairn.info/revue-nouveaux-cahiers-conseil-constitutionnel-2010-3-page-63.htm>]

Statistiques de l'activité parlementaire sous la XVIe législature, 2022–2023 (1. října 2022 – 28. února 2023), [<https://www2.assemblee-nationale.fr/16/statistiques-de-l-activite-parlementaire-sous-la-xvie-legislature>]

Stéfanini, Marthe Fatin-Rouge. *Le Conseil constitutionnel dans la révision constitutionnelle du 23 juillet 2008 sur la modernisation des institutions*. Publikováno v: Revue française de droit constitutionnel 2009/2 (n° 78), s. 269-298, [<https://www.cairn.info/revue-francaise-de-droit-constitutionnel-2009-2-page-269.htm?contenu=article>]

Tisková konference ze dne 31. ledna 1964, Charles de GAULLE, [<https://fresques.ina.fr/de-gaulle/fiche-media/Gaule00382/conference-de-presse-du-31-janvier-1964.html>] [16.09.2022]

Tisková konference ze dne 9. září 1965, Charles de GAULLE, [<https://fresques.ina.fr/de-gaulle/fiche-media/Gaule00384/conference-de-presse-du-9-septembre-1965.html>] [16.09.2022]

The Fifth Republic. [<https://www.britannica.com/place/France/The-Fifth-Republic>]
The Fourth Republic. [<https://www.britannica.com/place/France/The-Fourth-Republic>]
The monarchy of France. [<https://www.britannica.com/place/France/The-monarchy>]
The Second Empire, 1852–70. [<https://www.britannica.com/place/France/The-Second-Empire-1852-70>]
The Second Republic and Second Empire. [<https://www.britannica.com/place/France/The-Second-Republic-and-Second-Empire>]
The Third Republic. [<https://www.britannica.com/place/France/The-Third-Republic>]
‘Tonight France is more beautiful’: Macron hails New Caledonia’s rejection of independence. [12.12.2021], [<https://www.france24.com/en/live-news/20211212-new-caledonia-rejects-independence-from-france-in-referendum-boycotted-by-separatist-camp-partial-results>]
Troper, Michel. *À quoi sert la séparation des pouvoirs ? Le point de vue de la théorie du droit.* Titre VII [en ligne], n° 3, La séparation des pouvoirs, říjen 2019. [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/publications/titre-vii/a-quoi-sert-la-separation-des-pouvoirs-le-point-de-vue-de-la-theorie-du-droit>]
Vintzel, Céline. *Renforcer le Parlement français: Les leçons du droit comparé.* Jus Politicum, n° 17 [<http://juspoliticum.com/article/Renforcer-le-Parlement-francais-Les-lecons-du-droit-compare-1146.html>]
Vos députés. [<https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/vos-deputes>]

Právní předpisy

Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789#article-16-482>]
Dekret č. 81-637 ze dne 29. května 1981, [https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000331223?init=true&page=1&query=81-637+&searchField=ALL&tab_selection=all]
Dekret č. 96-520 ze dne 12. června 1996 určující odpovědnost týkající se jaderných sil, [<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000559509/2007-04-23/?isSuggest=true>]
Dekret č. 2022-846 ze dne 1. června 2022 o působnosti Ministra sportu a olympijských a paralympijských her, [<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000045848277>]
Dekret ze dne 2. června 2005 o složení vlády, [<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000629661>]
Charta životního prostředí z roku 2004, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/charte-de-l-environnement-de-2004>]
Individuální opatření Rady ministrů ze dne 7. září 1994, [<https://www.vie-publique.fr/discours/156553-conseil-des-ministres-du-07-septembre-1994-mesures-dordre-individuel>]
Komentář k rozhodnutí č. 2017-680 QPC ze dne 8. prosince 2017, [https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/decisions/2017680qpc/2017680qpc_ccc.pdf]

Nařízení č. 58-1067, o organickém zákoně o Ústavní radě, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/fondements-textuels/ordonnance-n-58-1067-du-7-novembre-1958-portant-loi-organique-sur-le-conseil-constitutionnel>]

Nařízení č. 58-1099, o organickém zákoně k provádění článku 23 Ústavy, [<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000516798/>]

Římský statut Mezinárodního trestního soudu, [<https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/04/Rimsky-statut.pdf>]

Trestní řád, aktuální k 27. 10. 2022, [<https://codes.droit.org/PDF/Code%20de%20proc%C3%A9dure%20p%C3%A9nale.pdf>]

Ústava z roku III, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-du-5-fructidor-an-iii>]

Ústava z roku VIII, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-du-22-frimaire-an-viii>]

Ústava z roku X, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-du-16-thermidor-an-x>]

Ústava z roku XII, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-de-l-an-xii-empire-28-floreal-an-xii>]

Ústava z roku 1791 [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-de-1791>]

Ústava z roku 1848, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-de-1848-iiie-republique>]

Ústava z roku 1852, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-de-1852-second-empire>]

Ústava z roku 1875, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-de-1875-iiie-republique>]

Ústava páté republiky, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur>]

Ústavní listina z roku 1814, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/charte-constitutionnelle-du-4-juin-1814>]

Ústavní listina z roku 1830, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/charte-constitutionnelle-du-14-aout-1830>]

Ústava z roku 1848, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-constitutions-dans-l-histoire/constitution-de-1848-iiie-republique>]

Ústavní zákon č. 98-610 ze dne 20. července 1998, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-revisions-constitutionnelles/loi-constitutionnelle-n-98-610-du-20-juillet-1998>]

Ústavní zákon č. 99-569 ze dne 8. července 1999 o rovnosti žen a mužů, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-revisions-constitutionnelles/loi-constitutionnelle-n-99-569-du-8-juillet-1999>]

Ústavní zákon č. 2003-276 ze dne 28. března 2003 o decentralizovaném uspořádání republiky, [<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000601882>]

Ústavní zákon č. 2008-724 ze dne 23. července 2008, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/les-revisions-constitutionnelles/loi-constitutionnelle-n-2008-724-du-23-juillet-2008>]

Volební řád, aktuální k 3. únoru 2023,
[https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070239/2023-02-03/]

Zákon č. 62-1292 ze dne 6. listopadu 1962 o volbě Prezidenta republiky ve všeobecných volbách, [<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT00000684037/>]

Zákon č. 2008-174 ze dne 25. února 2008, o zabezpečovací detenci a prohlášení o neexistenci trestní odpovědnosti z důvodu duševní poruchy,
[<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000018162705/>]

Zákon č. 2010-1563 ze dne 16. prosince 2010 o reformě místních orgánů,
[<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000023239624/?isSuggest=true>]

Zákon č. 2013-403 ze dne 17. května 2013,
[https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000027414225?init=true&page=1&query=2013-403+&searchField=ALL&tab_selection=all]

Zákon č. 2014-58 ze dne 27. ledna 2014,
[https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000028526298?init=true&page=1&query=2014-58+&searchField=ALL&tab_selection=all]

Zákon č. 2014-873 ze dne 4. srpna 2014 o skutečné rovnosti žen a mužů,
[<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000029330832>]

Zákon č. 2015-29 ze dne 16. ledna 2015,
[https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000030170562?init=true&page=1&query=2015-29+&searchField=ALL&tab_selection=all]

Zákon č. 2015-991 ze dne 7. srpna 2015 o novém územním uspořádání republiky,
[<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000030985460/?isSuggest=true>]

Zákon č. 2017-257 ze dne 28. února 2017 týkající se postavení Paříže a metropolitního plánování,
[https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000034103927?init=true&page=1&query=2017-257+&searchField=ALL&tab_selection=all]

Rozhodnutí DC

Rozhodnutí n° 59-2 DC ze dne 24. června 1959, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1959/592DC.htm>]

Rozhodnutí n° 60-6 DC ze dne 15. ledna 1960, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1960/606DC.htm>]

Rozhodnutí n° 60-9 DC ze dne 18. listopadu 1960, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1960/609DC.htm>]

Rozhodnutí n° 62-20 DC ze dne 6. listopadu 1962, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1962/6220DC.htm>]

Rozhodnutí n° 70-39 DC ze dne 19. června 1970, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1970/7039DC.htm>]

Rozhodnutí n° 71-44 DC ze dne 16. července 1971, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1971/7144DC.htm>]

Rozhodnutí n° 73-51 DC ze dne 27. prosince 1973, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1973/7351DC.htm>]

Rozhodnutí n° 74-52 DC ze dne 23. prosince 1974, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1974/7452dc.htm>]

Rozhodnutí n° 76-71 DC ze dne 30. prosince 1976, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1976/7671DC.htm>]

Rozhodnutí n° 80-119 DC ze dne 22. července 1980, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1980/80119DC.htm>]

Rozhodnutí n° 81-132 DC ze dne 16. ledna 1982, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1982/81132DC.htm>]

Rozhodnutí n° 82-146 DC ze dne 18. listopadu 1982, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1982/82146DC.htm>]

Rozhodnutí n° 86-208 DC ze dne 2. července 1986, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1986/86208DC.htm>]

Rozhodnutí n° 86-224 DC ze dne 23. ledna 1987, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1987/86224DC.htm>]

Rozhodnutí n° 88-244 DC ze dne 20. července 1988, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1988/88244DC.htm>]

Rozhodnutí n° 89-258 DC ze dne 8. července 1989, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1989/89258DC.htm>]

Rozhodnutí n° 91-290 DC ze dne 9. května 1991, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1991/91290DC.htm>]

Rozhodnutí n° 91-292 DC ze dne 23. května 1991, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1991/91292dc.htm>]

Rozhodnutí n° 92-305 DC ze dne 21. února 1992, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1992/92305DC.htm>]

Rozhodnutí n° 92-308 DC ze dne 9. dubna 1992, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1992/92308DC.htm>]

Rozhodnutí n° 92-312 DC ze dne 2. září 1992, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1992/92312DC.htm>]

Rozhodnutí n° 92-313 DC ze dne 23. září 1992, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1992/92313DC.htm>]

Rozhodnutí n° 98-403 DC ze dne 29. července 1998, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1998/98403DC.htm>]

Rozhodnutí n° 98-408 DC ze dne 22. ledna 1999, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1999/98408DC.htm>]

Rozhodnutí n° 99-412 DC ze dne 15. června 1999, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1999/99412DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2001-444 DC ze dne 9. května 2001, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2001/2001444DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2001-448 DC ze dne 25. července 2001, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2001/2001448DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2004-496 DC ze dne 10. června 2004, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2004/2004496DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2004-497 DC ze dne 1. července 2004, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2004/2004497DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2004-503 DC ze dne 12. srpna 2004, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2004/2004503DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2005-524/525 DC ze dne 13. října 2005, [https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2005/2005524_525DC.htm]

Rozhodnutí n° 2006-540 DC ze dne 27. července 2006, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2006/2006540DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2006-543 DC ze dne 30. listopadu 2006, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2006/2006543DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2006-545 DC ze dne 28. prosince 2006, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2006/2006545DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2007-557 DC ze dne 15. listopadu 2007, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2007/2007557DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2008-562 DC ze dne 21. února 2008, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2008/2008562DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2008-564 DC ze dne 19. června 2008, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2008/2008564DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2008-566 DC ze dne 9. července 2008, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2008/2008566DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2009-577 DC ze dne 3. března 2009, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2009/2009577DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2010-605 DC ze dne 12. května 2010, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2010/2010605DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2011-626 DC ze dne 29. března 2011, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2011/2011626DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2011-635 DC ze dne 4. srpna 2011, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2011/2011635DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2012-656 DC ze dne 24. října 2012, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2012/2012656DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2013-681 DC ze dne 5. prosince 2013, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2013/2013681DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2014-689 DC ze dne 13. února 2014, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2014/2014689DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2014-703 DC ze dne 19. listopadu 2014, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2014/2014703DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2017-749 DC ze dne 31. července 2017, dostupné z [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2017/2017749DC.htm>]

Rozhodnutí n° 2018-764 DC ze dne 19. dubna 2018, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2018/2018764DC.htm>]

Rozhodnutí QPC

Rozhodnutí n° 2010-3 QPC ze dne 28. května 2010, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2010/20103QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2010-12 QPC ze dne 2. července 2010, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2010/201012QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2011-130 QPC ze dne 20. května 2011, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2011/2011130QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2011-192 QPC ze dne 10. listopadu 2011, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2011/2011192QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2012-278 QPC ze dne 5. října 2012, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2012/2012278QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2012-281 QPC ze dne 12. října 2012, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2012/2012281QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2012-283 QPC ze dne 23. listopadu 2012, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2012/2012283qpc.htm>]

Rozhodnutí n° 2012-297 QPC ze dne 21. února 2013, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2013/2012297QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2013-304 QPC ze dne 26. dubna 2013, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2013/2013304QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2014-394 QPC ze dne 7. května 2014, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2014/2014394QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2015-465 QPC ze dne 24. dubna 2015, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2015/2015465QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2016-555 QPC ze dne 22. července 2016, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2016/2016555QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2017-680 QPC ze dne 8. prosince 2017, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2017/2017680QPC.htm>]

Rozhodnutí n° 2018-717/718 QPC ze dne 6. července 2018, [https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2018/2018717_718QPC.htm]

Jiná rozhodnutí

Rozhodnutí n° 61-1 AR16 ze dne 23. dubna 1961, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1961/611AR16.htm>]

Rozhodnutí n° 2013-30 I ze dne 19. prosince 2013, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2013/201330I.htm>]

Rozhodnutí n° 2014-12 FNR ze dne 1. července 2014, [<https://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/2014/201412FNR.htm>]

Abstrakt

Cíl této práce je analyzovat francouzskou Ústavu prizmatem dělby moci. První kapitola je rozdělena do dvou částí, přičemž první část se věnuje převážně historickým souvislostem, které vedly k vytvoření páté republiky způsobem, jakým byla vytvořena. Druhá část této kapitoly se věnuje již samotné Ústavě páté republiky a principům, na kterých byla vystavěna. Každému principu se zde zvlášť krátce věnuji.

Druhá kapitola je již zaměřena na výkonnou moc představovanou na jedné straně Prezidentem, který zastává nejdůležitější funkci v celém systému, a na druhé straně vládou v čele s jejím Předsedou. Předseda vlády žije ve stínu Prezidenta a jediná možnost, jak se z tohoto stínu vymanit, byla ve prospěch Prezidenta zredukována. Tento nástroj spočíval v institutu kohabitace, kterému se věnuji v závěrečné části této kapitoly. Zde vysvětluji jeho přínosy a úskalí, stejně jako způsob, jakým došlo k jeho praktickému vymizení z politického života. Neznamená to, že ke kohabitaci již nikdy nemůže dojít především z politického hlediska, nicméně z právního hlediska byly podniknuty veškeré kroky, aby bylo této situaci zabráněno.

Následující kapitola je věnována zákonodárné moci, která je rozdělena mezi Národní shromáždění a Senát. Pravomoci Národního shromáždění jsem zmiňovala již i v předchozí kapitole o výkonné moci. Parlament přestal zastávat funkci zákonodárského sboru v celém svém rozsahu a přešel do módu, kdy se spíše věnuje kontrolní funkci, ač má stále zajímavé pravomoci ohledně přijímání zákonů experimentální povahy.

Tuto práci zakončuji kapitolou o soudní moci, kterou uvozují představením všech soudních orgánů a následně se zaměřuji na Ústavní radu, která zastává funkci ústavního soudu. A ačkoliv měla dlouhou cestu ke svému uznání, nakonec si vybojovala velmi silnou pozici orgánu, který střeží ústavní práva a svobody, a to do té míry, že ji novela z roku 2008 svěřila mimo apriorní kontrolu i aposteriorní kontrolu ústavnosti. Tímto Ústavní rada získala pravomoc zrušit již účinný zákon z důvodu jeho nesouladu s Ústavou.

Klíčová slova

Ústava francouzské páté republiky, Dělbba moci, Ústavní rada

Abstract

The aim of this work is to present the French Constitution through the prism of the separation of powers. The first chapter is divided into two parts, the first part is focusing mainly on the historical context that led to the establishment of the fifth republic. The second part of this chapter is dedicated to the Constitution of the fifth republic itself and the principles the Constitution was built on. I have dedicated a few words to each principle.

The second chapter is focused on the executive power, which is represented by the President, who holds the most important position in the entire system, and on the other hand by the government led by the Prime minister. The Prime Minister lives in the shadow of the President and the only way out has been reduced in favour of the President. That instrument lied in the institution of cohabitation, which I am focusing on in the final section of this chapter. I explain its benefits and pitfalls, as well as the way it came to its practical disappearance from political life. This is not to say that cohabitation could never happen again, particularly from a political point of view, but from a legal point of view everything had been done to prevent it.

The next chapter is dedicated to the legislative power, which is divided between the National Assembly and the Senate. I have already mentioned the powers of the National Assembly in the previous chapter about the executive power. The Parliament has turned away from its legislative function and moved into a mode of its controlling function, although it still has an interesting power regarding the adoption of acts of an experimental nature.

I conclude this work with a chapter on the judicial power, which I start by introducing all the judicial body and then move on to the Constitutional Council, which performs the function of a constitutional court. Although it has had a long road to recognition, it has finally gained a very strong position as the body that guards constitutional rights and freedoms. In addition to a priori control, the amendment from 2008 added a posteriori control of constitutionality, whereby it acquired the power to repeal an act that had already been in effect due to its discrepancies with the Constitution.

Key words

the Constitution of the French fifth republic, the Separation of powers, the Constitutional Council